

О.В. Асадчих
І.П. Дзюб
Х. Катаока

УКРАЇНСЬКИЙ КАЗКОВИЙ ЕПОС ЯПОНСЬКОЮ МОВОЮ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ

О.В. Асадчих
І.П. Дзюб
Х. Катаока

УКРАЇНСЬКИЙ КАЗКОВИЙ ЕПОС ЯПОНСЬКОЮ МОВОЮ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Видання здійснюється за фінансового сприяння

Міцубіші Корпорейшн

This book is published with the financial support of Mitsubishi
Corporation

КИЇВ – 2014
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ ДМИТРА БУРАГО

УДК 398.21=161.2=521(075,8)
ББК 82(4УКР)-6+82(5Япо)я73
А90

Рецензенти:

*д.філол.н., проф. І.П. Бондаренко
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)
к.філол.н., доц. О.В. Наумовська
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)*

А90 Український казковий епос японською мовою: Навч. посіб. / Асадчих О.В.,
Дзюб І.П., Катаока Х. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. – 200 с.

ISBN 978-966-489-282-4

Увазі читачів пропонуються українські казки, міфи і легенди, перекладені японською мовою, з відповідною класифікацією, коментарем та порівняльним аналізом японських і українських казок. Переклав японською мовою І.П. Дзюб, класифікація казок, коментар, порівняльний аналіз та загальне редагування – О.В. Асадчих, Х. Катаока.

УДК 398.21=161.2=521(075,8)
ББК 82(4УКР)-6+82(5Япо)я73

ISBN 978-966-489-282-4

© Асадчих О.В., Дзюб І.П., Катаока Х., 2014
© Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014

ЗМІСТ

Передмова	6
-----------------	---

Розділ I. Казки про тварин (動物昔話)

1. Іжак та заєць.....	18
針鼠と兎	20
2. Лисичка-сестричка і вовк-панібрат	21
狐姉さんと 狼兄さん	26
3. Рукавичка	31
手袋	33
4. Цап та баран	34
雄山羊と 雄羊	36
5. Казка про котика та півника	38
猫と雄鳥	40
6. Коза-дереза.....	42
いたずらな雌山羊	46
7. Пан Коцький.....	50
雄猫さん	52
8. Солом'яний бичок	54
わらの子牛	57

Розділ II. Чарівні казки (魔法昔話)

9. Колобок.....	61
コロボクという小麦ケーキ	63
10. Казка про Івасика-Телесика	65
イワシク・ テレシクという少年についての話	70
11. Ох	76
ああという王	83
12. Казка про липку й зажерливу бабу	91
菩提樹と欲張りなお婆さん	93
13. Кобиляча голова	94
馬の 頭	96
14. Яйце-райце	99
不思議な卵	108
15. Кирило Кожум'яка	116
キリロという皮鞆し	118
16. Іван-Побиван	120
打ん殴るイワン	123
17. Про бідного парубка й царівну	126
貧乏な若者と王女	133
18. Летючий корабель	141
飛ぶ船	148
19. Котигорошко	156
転がり豌豆まめ	166

**Розділ III. Чарівні казки
легендарного типу і анекдоти
(伝説と笑い話)**

20. Сонце, мороз і вітер.....	176
お日さま 寒さと風.....	177
21. Як квітень до березня в гості їздив.....	177
どのように 四月が 三月のところへ 遊びに行きましたか.....	178
22. Кривенька качечка.....	179
跛の鴨.....	182

**Розділ IV.
Соціально-побутові казки
(世間話)**

23. Калиточка.....	185
財布.....	187
24. Названий батько.....	189
義父.....	192
Список рекомендованої літератури.....	196

ПЕРЕДМОВА

Вода та надзвичайне народження: порівняльний аналіз японських та українських казок

Українська народна казка – джерело народної мудрості, один із найпопулярніших жанрів усної словесності. Перебуваючи сьогодні головним чином у сфері дитячого фольклору, вона зберігає архаїчні елементи, водночас виховує ідеали краси, доброти, милосердя, засуджує жадібність, корисливість і нечесність. Це жанр, що органічно поєднує нашарування різних історичних епох (від витворів первісного сприйняття дійсності до символічного й філософського переосмислення), розробляє надзвичайно цікаві сюжети. Казкова проза віддзеркалює ступінь пізнання людиною світу і самої себе, що дозволяє говорити про специфіку національного самоусвідомлення етносу, динаміку розвитку мислення.

Казковий епос як частина усної народної прози є великим пластом української словесності. Термін «казка» вперше вжито у граматиці Лаврентія Зизанія «Лексисъ сиречь речения» (1596) поряд з поняттями «баснь», «байка», а пізніше – в подібному значенні у словнику Памви Беринди «Лексіконъ славенорѡсскій альбо Имень тлькованіє» (1627). Таким цей термін увійшов згодом у фольклористику [27].

Як вказує В. Гнатюк, «Казки належать до найдавніших витворів людського духу і сягають у глибину таких далеких від нас часів, якої не досягає жодна людська історія» [5]. Тому єдиного погляду щодо походження казок нема. Кожен із фольклористичних напрямів вирішує цю проблему по-своєму: прихильники міфологічної школи вважали основою казки міф та систему давніх уявлень; міграційна школа розвинула теорію запозичень, поширення казкових сюжетів зі Сходу (зокрема Індії); представники антропологічної школи висловлювали думку про самозародження подібних

сюжетів на певному етапі розвитку різних народів; дослідження в руслі ритуально-міфологічної школи поклали в основу виникнення казки систему давніх язичницьких релігійних ритуалів [27].

Ф. Буслаєв – один з перших дослідників східнослов'янської казки 19 ст., що дав аналіз української казки з позицій міфологічного напрямку, висловлював думку, що цей жанр тісно пов'язаний з народною епічною поемою, вважаючи казку модернізованою формою героїчної билини. М. Чумарна назву жанру теж виводить із праміфу, вказуючи на скіфський міф про Маная та його дружину Казку, яка навчила людей мови [27]. М. Грушевський героїчний та казковий епос розглядав як паралельні явища, кожне з яких має свій специфічний характер, форму, шлях еволюції [7]. На думку російського дослідника 20 ст. В. Проппа, казка виявляє зв'язок з системою давньої релігії (зокрема обрядом ініціації) та системою первісних суспільних інституцій: «Казка народжується, звичайно, з життя. Всяке архаїчне, сьогодні відмерле релігійне явище більш давнє, ніж його використання в сучасній казці». Але, на його думку, цей жанр генетично пов'язаний з древніми формами оповіді, «коли герой втрачає своє ім'я, а розповідь втрачає свій сакральний характер, міф і легенда перетворюються в казку» [27].

У кожному з цих поглядів можна знайти раціональне зерно, оскільки казкова традиція пов'язана з багатьма явищами минулого, з іншими жанрами усної народної творчості. Тому в текстах зафіксовані елементи міфологічного, ритуально-обрядового, релігійного, історичного, соціального характеру, відголоски давніх епох, нашарування пізніших часів, запозичення та перегуки з ліричними героїчними чи іншими неказковими жанрами.

Безумовно, в ході свого розвитку казка значно видозмінилась, змінились її функції – якщо первісно вона виконувалася з магічно-заклинальною метою (накликати удачу на полюванні, вберегти від ворогів, забезпечити перемогу в битві тощо), то з часом, втративши ритуальне призначення, казка набуває виключно естетичного, рідше – повчально-дидактичного, розважального характеру. Змінюється і ставлення людини до казкової оповіді – вона вже не сприймається з точки зору її сакральності, віри в магічну силу сказаного слова, замовляння природних явищ та духів. Незвичайні події, герої та явища позбуваються магічного трактування [27].

Більшість сучасних вітчизняних дослідників визначає жанр як фантастичну розповідь, не вдаючись до його давнього історичного походження, коли все те, що зараз здається вигадкою, для первісної людини видавалось реальним, можливим. Інші фольклористи визнають: «Ймовірно, що казка була у ті далекі часи певною мірою зв'язана з міфами, з різними соціальними інститутами, ритуальними відправами, обрядами та всілякими заботонами, відзначалася своїми жанровими особливостями, функціональними рисами і в цілому була не такою, як вона відома нам нині». Як вказує Дж. Фрезер, «народні казки є зліпком зі світу в тому вигляді, в якому він поставав у розумі первісних людей, і не виникає сумніву, що всі уявлення, якими б абсурдними вони нам не здавались, у свій час були звичними догматами» [27].

Казка – це епічний твір народної словесності, в якому відображені різночасові вірування, погляди та уявлення народу у формі структурованої, хронологічно послідовної сюжетної оповіді, яка має чітку композиційну будову, яскраво виражену колізію (в основі якої лежить протиставлення між добром і злом, що завершується перемогою добра).

На думку дослідників, казка є найбільш древнім жанром, який застиг у той період, коли перестав відповідати пізнішим формам мислення. Від того часу перестали виникати нові сюжети, припинилась еволюція жанру. Казка набула естетичної функції та сталої форми, що до цього часу залишилась незмінною. Як підтверджують спостереження, це було не пізніше 16–17 ст. Усі трансформації жанру та зміни у сприйманні казкової оповіді пов'язані із втручанням дійсності у її сферу [27].

На сучасному етапі сформована та видозмінена під впливом багатьох нашарувань казка стала твором, побудованим на вимислі, тому, на відміну від інших жанрів народної прози, вже не сприймається як дійсність (тобто ні оповідач, ні слухач не вірять у правдивість розказуваного). Але не виникає сумніву щодо того, що казка певним чином пов'язана з реальним життям: «Що казкові сюжети породжені дійсністю... в науці утверджено досить міцно... сюжети створювались на різних стадіях первіснообщинного ладу і відображають форми праці і боротьби за існування, соціальне життя, форми мислення. У європейській науці перш за

все цікавляться елементами історичного побуту, відображеного в казці. Наприклад, вивчались такі питання, як право, суд і покарання, поняття про вину і винність, вивчались судді та суди у казці, кохання та шлюб, власність і крадіжка, уявлення про народження, смерть і безсмертя, про хвороби і зцілення, про тварин і рослин і т. д. Вивчалось відображення і ранньої історії людства у казці: соціальні інститути при родовому ладі, форми шлюбу і сімейного життя, тотемізм, каннібалізм, уявлення про потойбічні світи і т. д.» [27].

Однак основною ознакою казки є її невідповідність з оточуючою дійсністю (ця невідповідність відмінна від тієї, що є в героїчному епосі – нереальне тут постає як гіперболізація; чи у баладах – незвичайне тут подається як потенційно можливе, згодом – як символ). У казках чарівне сприймається як магічне, «зачароване».

У жанрі казки сформувалося своєрідне ставлення до дійсності, відтак – особливість хронотопу (часово-просторових зв'язків). Час у казці поняття умовне: ні вік, ні часові періоди не простежуються. Герой – сталого віку, це – або дитина, або юнак (хлопець, парубок), або доросла людина (чоловік), або старець. Зміна у віці відбувається не через перебіг років. Це швидше перехід з одного вікового стану в інший: «коли чоловік постарів...», «і виріс із нього красивий парубок...» тощо. Герой проводить у дорозі 3, 5, 7, 9, 12 років, але ніколи не вказується, що він змінюється, навпаки, – він повертається додому таким, яким покинув свою оселю. Час відлічується лише дією героя, і ніколи не переривається, – а тому безперервно пов'язаний з простором [27].

Простір у казці теж величина умовна. Тут ніколи не подається детальних описів природи, житла, оточення. Це – тло, на якому відбувається дія, що завжди знаходиться у центрі уваги. У багатьох творах простір ділиться на два виміри – цей світ і той світ – реальність і «тридев'яте царство». Між цими вимірами плинна межа: змії з'являється із потойбіччя як вихор, викрадає царівну, забирає її у своє володіння за мить, а геросві доводиться йти туди кілька років. Простір і час тут нерозривно зв'язані між собою: «Концепція єдності простору, в якому відбуваються події, невіддільна від концепції єдності часу. Як є тільки емпіричний простір, є тільки емпіричний час, що вимірюється не числами, днями, роками, а

дією героїв. Тільки відносно до цієї дії час існує як реальний фактор оповіді, але сам по собі ролі не грає» [27].

Умовними є і казкові персонажі. Вони – типи, а не індивідуальності, відтак змальовуються загальними рисами, часто ідеалізуються, звеличуються, гіперболізуються. Головні образи тут завжди антагоністичні: один уособлює добро, прекрасне; інший є втіленням зла, потворного. Звідси – усі їх характеристики – дії, вчинки, наміри, мова тощо [27].

Відповідно до функцій, що виконують персонажі в казках, Л.Ф. Дунаєвська поділяє їх на добротворців, злотворців та знедолених. Їх кількісне співвідношення у різних творах може бути різним, але кожен образ, на думку дослідниці, повинен бути віднесений до однієї з трьох груп [10].

За тематикою та художньообразною структурою жанр казки дуже різноманітний. Казкова традиція виробила та зберегла безліч сюжетів давньослов'янських та міграційних, часто в текстах поєднуються елементи різних періодів та історичних епох, різнонаціональні нашарування, територіальні та регіональні впливи в межах українських земель. Це спричиняє труднощі класифікації казкового матеріалу.

Здавна дослідники вказували на різноманітність художніх форм казки як її суттєву жанрову ознаку. В. Пропп навіть висловив думку, що групи казок, об'єднані на основі особливостей їх форми і поетики, є не жанровими різновидами, а окремими жанрами.

І. Франко у своїй спробі класифікації виділив:

1. Казки звірині.

2. Казки властиві: а) казки чудесні; б) казки легендарного характеру; в) казки-новели; г) казки про дурного чорта або велетня.

3. Анекдоти. Але М. Грушевський критикував такий поділ, вважаючи основною помилкою те, «що він класифікує не прості мотиви, а доволі складні комбінації їх, і притім занадто притримується германських казкових тем...». М. Грушевський не подає класифікації казок, а виділяє головні казкові мотиви-образи чи «мікротеми». Тут розглядаються космічні сили чи космогонічні образи, образи змія, баби-яги, Кошія, тваринні персонажі тощо [7].

В. Пропп вважав, що види казок можна визначати за їх структурними ознаками (особливо для творів із чіткою сталою компози-

цією) або за характером дійових осіб (у випадку, коли нема єдності композиції) [27].

Традиційним, прийнятим в сучасній вітчизняній фольклористиці є поділ казок на казки про тварин (птахів, рослин, комах); чарівні (їх іноді називають героїчні чи фантастичні) та суспільно-побутові (реалістичні, новелістичні) з окремими розгалуженнями чи підвидами у кожній з названих груп. Така класифікація є цілком прийнятною, тому беремо її за основу в цій книзі.

Найбільш важлива проблема, яка стоїть перед обрядами і віруваннями – це спосіб реалізації спілкування між богами, духами предків та людьми. Раніше люди здійснювали контакт з божественним самими різними способами. Однією з цілей такого спілкування було впевнитись в існуванні богів. На Новий рік існував такий обряд: господар дому вставав рано і перевіряв, чи немає на сажі сімейного вогнища чи на борошні, що було спеціально розтрушене напередодні, слідів когось чи чогось. Також у поминальний день тільки дітям дозволялося красти жертвні солодощі. Діти у цьому випадку грали роль богів. Тобто, існування жертвних солодощів передбачає існування духів предків.

Якщо провести грубу класифікацію, то існують такі дві головні моделі спілкування:

- 1) Бог приходять до людей, наприклад, у вигляді подорожнього.
- 2) Люди ідуть на зустріч до бога: на гуляння біля водойм; принесення жертви.

За першою моделлю вважається, що боги і духи предків приходять відвідати своїх нащадків у певні дні, визначені за народним календарем. У цьому випадку боги і предки перетворюються на жебраків і ходять по селу. Якщо людина не праведна, то вона проганяє жебрака-бога. Друга модель спілкування практикується на поминальні дні, гробки, під час милування квітучими деревами по весні, під час прогулянок полем та у гори. І за першою і за другою моделлю люди і боги зустрічаються у часі і просторі, що у етнографічному контексті є «межею» світів. Особливо за другою моделлю дівчата і хлопці проводять свої зібрання у полі, горах, біля річки, тобто у місцях, що є прикордонними, суміжними з іншим світом.

Раніше люди надавали великого значення періоду перед сезоном дощів та весною, оскільки від цієї пори залежало дозрівання

врожаю та його кількість. Саме тому народний календар майже збігається із землеробським календарем.

У зимовий період відбувається безліч обрядів, щоб наблизити прихід весни. Усі такі ритуали спрямовані на підвищення родючості землі та репродуктивної здатності духу рослин. Пісні та танці сповнені різних обрядових елементів. Наприклад, у багатьох народів поворот як елемент обрядового танцю має зв'язок з межею світів чи воскресінням. Крім того, народні пісні були сильними закланнями, у яких люди звертались до богів та духів з проханням виконати їхні бажання. Богам весни, землі та рослин присвячували ритуали, пов'язані з відновленням та збільшенням репродуктивності. Милування гірською сакурою навесні та спільні гуляння парубків та дівчат є одними з таких обрядів.

Ще один обряд, що колись вважався найсвятішим, пов'язаний з народженням дитини-божества. Народний календар, що тісно пов'язаний із землеробським календарем, зафіксував прихід богів рослин та зібрання навесні та відхід восени, коли боги рослин та збіжжя народжуються та помирають. Дослідження такого плану вів німецький учений Мангарт, а потім Джеймс Фрейзер. Його праця «Золота гілка» містить детальні результати пошуків у цьому напрямку. Попри те, що теорія переродження та смерті базується в основному на понятті смерті, ми розглянемо мотиви народження дитини божества, які є спільними для казок українського та японського народів.

Як свідчить Геродот, ідеї про народження дитини-божества виникли на території Месопотамії.

Мотив берега водойми та дівчини дуже поширений в українському народному фольклорі. На картинах з народною тематикою часто можна побачити зустріч після довгої розлуки парубка та дівчини, яка йшла по воду до річки чи колодязя. Схожий мотив, коли дівчина бачить обличчя свого нареченого, відображене у воді колодязя, зустрічається й у Східній Азії. Такий мотив зустрічі з коханим на березі водойми має вагомі причини, оскільки набирання води було жіночою роботою, та й атмосфера для зустрічі була сприятливою. Проте, така тематика є справді значимою, оскільки знайшла своє вираження в багатьох віруваннях, народних переказах та обрядах. Такий міфічний мотив гулянь парубків і дівчат на

березі водойми пов'язаний з мотивом жертвоприношення богів води. Цей мотив можна спостерігати у багатьох національних культурах. Часто бог води виступає то велетенською рибою, то змією, то драконом тощо. Змія як міфічна форма тісно пов'язана з такими символами як: жінка, місяць, безсмертя, земля, підземелля, смерть, переродження тощо. (Українська народна казка містить мотив блискавки, змії, жертвоприношення. Бог Перун виступає богом-блискавкою. Кирило Кожум'яка тощо.) З цього можна припустити, що українці приносили людей у жертву богу річки. У казках усього світу жертви богу ріки приносились для попередження повені чи при будівництві мостів. Проте, основою цих жертвоприношень є ритуали виклику дощу та прохання багатого урожаю, що може вказувати на ототожнення бога річки з богами рослин та збіжжя.

Навесні бог урожаю асоціюється з громом. Так, в українському фольклорі бачимо, що на перший грім дівчата біжать умитися з криниці або з річки, щоб врода прибула. Український селянин вважає, що до першого грому земля ще не розмерзлася повністю й примічає: якщо перший грім ударить на голе дерево, то треба ждати неврожаю; коли ж загримить із заходу, то буде поліття. Почувши перший грім, дівчата біжать умитися з криниці або з річки й утираються своєю червоною крайкою – для краси. Японські фольклористи відзначають аналогічні явища у своїх народних традиціях. Серед таких розповідей найбільш сакральними і втаємниченими є випадки, коли божества, духи чи душі предків через воду приходять у цей світ, і, перевтілившись, з'являються на березі перед дівчиною, що прийшла туди працювати. Описаний мотив присутній у багатьох народних оповідях.

Численні героїчні оповіді містять багато цікавого. Наприклад, в оповіді «Сученко-Богатир», переданій Чубинським, героя народжує собака після того, як з'їла рибу. Серед варіацій цієї розповіді є й такі, де собака не зустрічається. У розповіді «Сученко-Богатир» божество набуває форми риби, яку пізніше з'їдає собака. Тут ми спостерігаємо вияв первісних вірувань у рибоподібних божеств, а також тотемізм, присвячений собаці. Про народження Сученка було сказано у пророцтві.

Далі розглянемо перекази, пов'язані з неприродними випадками народження героїв. Оскільки в одній з розповідей стара жінка

народила дитину після того як з'їла горошину, можна припустити, що в горошині містилася певна магічна сила.

У ще одній з оповідей у бездітного подружжя похилого віку раптово народжується дитина, розвивається авилонський темпами, і стає героєм. Ми вважаємо, що такі мотиви є нічим іншим, як проявом старих народних вірувань. Для давніх українців ліс та гори були особливим світом, місцем, де панують божества та духи предків. Вони вірили, що боги приходять до людей з таких місць через воду, тобто вищенаведені оповіді описували прихід божеств у вигляді героя.

Прототип міфічного мотиву про те, як жінка знаходить на березі водойми дитину і виховує її, можна спостерігати у старозавітній розповіді про народження Мойсея. Отже, існував обряд полишення напризволяще дітей, які пізніше мали ставати героями. Звичай обрядового полишення дітей напризволяще можна прослідкувати в українських та японських породільних звичаях. Покинута дитина під опікою нових батьків виростає і стає героєм. В залежності від того, у вигляді кого, чоловіка чи жінки, з'являється перед людиною бог чи дух предка, сюжет казки, легенди, міфу трохи змінюється. Якщо бог приходить у вигляді чоловіка, то з'являється мотив запліднення незайманої дівчини. До такого сюжету також додається мотив про те, що бог або народжена дитина повертається в інший світ через недотримання людиною своїх певних правил чи обіцянок.

Зв'язок жінки з водою прослідковується в багатьох казках. Він може проявлятися у тому, що жінка з'їла рибу або щось інше, приналежне до водного царства, завагітніла і народила незвичайну дитину. Іноді зв'язок із водою непрямої (укр. – “Котигорошко”, яп. – “Момотаро”), коли жінка знаходить горошину або інший фрукт чи овоч поблизу води і, з'ївши його, народжує незвичайну дитину – дитину бога.

У японській міфології такий зв'язок прослідковується в таких казках, як “Момотаро”, “Дідусь Ханасака”.

“Дідусь Ханасака”.

Раз баба пішла на річку прати білизну. Коли підпливає до неї велика стигла хурма. Баба не витримала, відразу вчепилася рештками зубів. І хурма дійсно виявилась такою смачною, що баба не зогляділася, коли й з'їла її. Тоді баба звернулася до верхньої течії річки.

Знову показалася величезна хурма, ще червоніша, більш стигла, ніж до цього. Коли баба принесла хурму додому дідові, замість хурми у торбі виявився біленький кругленький собачка.

“Момотаро”.

Ось і цього разу дід пішов на гору рубати бамбук, а бабуся прала на річці білизну. От пере вона, пере, як раптом бачить, вниз рікою пливе великий персик. Бабуся підбрала його, покуштувала. Забаглося їй і дідуся похастувати. Як бачить, справді, пливе ще один персик. Принесла додому. І тільки намірилася розрізати, як він сам собою трісь! – і розпався на дві половинки, а з нього, голосно плачучи, вийшов хлопчик.

Японські фольклористи відзначають аналогічні явища у своїх народних традиціях. В японському фольклорі духи предків приходять з гір на рисові поля. Цю мандрівку вони здійснюють річкою. Коли вони у горах, їх вважають духами гір (богами полювання), коли у річці – духами води, коли у рисовому полі – духами рису (богами рослинності і врожаю). Після жнив духи предків повертаються у гори. Рисовий сніп, зібраний на початку чи вкінці жнив, зберігають певний час у спеціальному місці. Наприклад, в японській міфології (з міфу про походження синтоїстського храму “Камігамо”):

“Одного разу дівчина на ав'я Тамайорі гралася на березі річки. Червона лакована стріла пливла за водою. Дівчина виїняла стрілу з річки і принесла додому. Вона поклала цю стрілу біля свого ліжка. Згодом вона завагітніла і народила хлопчика. Коли хлопчик підріс, батько його матері наказує йому налити саке своєму справжньому батькові. Син Тамайорі звертається до неба, і відбувається священний обряд. Завдяки цьому з'ясовується, що батько хлопчика – бог грому. Бог обернувся на червону лакову стрілу” (Фрагменти Ямашіро Фудокі, 8 століття).

Інший варіант

Бог Оомонунуші з гори Міва, побачивши, як какає Сеядатарахіме, перетворився на червону лаковану стрілу, приплив стічною канавою і влучив їй у тасмне місце (vagina), дівчина злякалася. Вона

принесла стрілу додому і поклала біля ліжка. Раптом стріла перетворилася на хлопця. Потім вони одружилися, і у них народилася дівчинка. Її ав'я Хото-тата-ісусу-хіме. «Хото» – це таємне місце, таке ав'я їй не сподобалось. Інше її ав'я Хіме-тата іскейорі-хіме. (Кодзікі 8 століття)

У Японії Новий рік припадав на лютий-березень. У цей час виконували «весняне ходіння у гори». Такі ходіння відбувалися також восени. Свято *Утагакі* відбувалося на березі річки, гірського джерела чи моря. Тобто гірський бог, спустившись з гірським потоком униз, у річку, перетворюється на Бога води. На березі виконується священне поєднання бога з людиною.

Біля річки, озера, ставка, криниці тощо дівчина зустрічає духа води, що символізує собою жертвоприношення духу води.

У широко відомій казці «Котигорошко» залишилися мотиви, що демонструють, яким чином давні українці, зокрема і давні люди взагалі, спілкувалися з богами і духами предків. Центральну роль у такому спілкуванні відігравала вода. Як в українському, так і в японському фольклорі часто зустрічаються сюжети, де дівчина або жінка очікує на появу божества біля води.

Дж. Фрейзер звертає увагу на міфологічну суть замовляння на дощ, яку відображає міф про вмираючого бога, характерний для культури багатьох країн - єгипетського Осіріса, фрігійського Атиса, вавилонського Таммуза, грецького Адоніса тощо.

Єгипетський Осіріс, фрігійський Аттіс, авилонський Таммуз, грецький Адоніс, – усі ці боги мають зв'язок з Богом злаків.

В Японії мотив священного шлюбу на березі водойми показує, як у двох світах, цьому та потойбічному, проходило спілкування між людьми і богами (духами предків), а також розкриває народний світогляд та уявлення про всесвіт, де гори є світом богів, а рівнини – світом людей. Також це демонструє ідейну структуру японської культури.

В Україні, так само як і Японії, «сім'я бога», втілена у горошині, попадає у річку і через людську жінку народжується у нашому світі. Звідки ж з'являється це «божественне сім'я»? В Україні існувало вірування, згідно якого гори вважалися потойбічним світом, світом богів. Це стає зрозуміло з обряду «Красна Гірка». Також в

українському фольклорі горох вважали причиною нещастя, тому на Новий рік його заборонялося використовувати. З іншого боку, є випадки, коли «горошку» надавали великого значення і використовували по-особливому під час обрядів. У Японії «божественним сім'ям», що припливає з водою, з давніх-давен був «хьотан» – це японський різновид гарбуза. Хьотан у порівняльній етнографії вважається транспортом богів, первинною рослиною.

О.В. Асадчих, Х. Катаока

РОЗДІЛ І

КАЗКИ ПРО ТВАРИН

動物昔話

1. ЇЖАК ТА ЗАЄЦЬ

Був собі їжак.

Якось вийшов він раненько з своєї домівки подивитися на білий світ. Вийшов та й каже сам до себе:

– А піду лишень у поле – подивлюся, як там моя морква та буряки.

Та й пішов.

Іде собі та пісеньку мугикає. Коли виходить із-за куща заєць. Тоді саме він у полі оглядав свою капусту, чи велика виросла.

– О, – каже їжак, – хто прудкий, то вже й на ниві!

– А ти, – заєць йому, – все кривуляєш, криволапку! І батько твій криволапко, і дід криволапко був. Такий увесь твій рід, і ти такий!

Їжак дивом здивувався, що на своє добре слово дістав таку нечемну одмову, що й батька його й діда лихим словом пом'янули.

От він зайцеві й каже:

– Ти, – каже, – мене береш на сміх? А хочеш зі мною наввипередки? Побачимо, хто кого пережене!

Заєць як зарегоче:

– Ти? Наввипередки? Зі мною?!

А їжак спокійно:

– А так, із тобою.

– Ну, добре, – засміявся заєць. – Давай бігти.

– Ні, – каже їжак, – ще ні. Я піду додому, скажу жінці, нехай знає, куди я пішов.

А заєць і тому радий, бо він був голодний, то подумав собі:

«І це мені добре: попоїм капусту – краще бігтиму».

Та й пішли кожен до своєї хати.

Приходить їжак додому та й каже до жінки:

– Знаєш, жінко, який мені клопіт?
– Який, чоловіче?
– Мушу з зайцем бігати наввипередки.
Та й розказує все, як було.
– То це ти берешся перегнати зайця? – аж зойкнула їжачиха.
– Мовчи, жінко, – каже їжак, – якось буде. Збирайся лиш та ходи зі мною.

Ідуть вони, а їжак і вчить жінку:
– Як прийдемо на ниву, то ти станеш з цього краю в борозні – та й стій собі. Як добіжить заєць до тебе, то ти скажеш: «Я вже тут!»
А набіжить він на той край до мене, то там я йому гукну: «А я вже тут!»

– Добре! – каже їжачиха.
Приходить їжак до зайця на той кінець ниви та й каже до нього:
– Ну, я вже готовий!
– То біжімо! .
От став заєць в одну борозну, їжак – у другу:
– Раз, два, три!
Побігли.

Заєць помчав на той кінець ниви, а їжак пробіг два кроки та й спинився.

Прибігає заєць в кінець ниви, а там їжачиха:
– Я вже тут!
– Гей, – каже заєць, – а то що таке? Ану біжімо ще раз!
Побіг заєць. Прибігає в кінець ниви, а їжак підвівся на двох лапках та й гукає:

– Ого-го! А я вже давно тут чекаю!
– Ти дивися! Ану біжімо ще раз!
Прибігає на другий край, а їжак знову вже там (а то ж була, ви знаєте, їжачиха!).

Побіг ще раз – а там їжак:
– А я вже тут!
Знов кинувся заєць бігти.

Так бігав він дев'яносто дев'ять разів, а за сотим разом як упав посеред ниви – підвестись не може, так набігався-натомився, сер-дешний.

– Ніколи не треба сміятися з слабшого, – сказав тоді їжак та й пішов із їжачихою додому.

1. 針鼠と兎

昔、針鼠がありました。ある日、世の中を見ようと思って、朝早く家を出ました。そして「さあ、畑に 行こう。そこに人参やふだんそうなどがどうか」と独り言のように いいました。

歌をくちずさんで 行くと、灌木から兎が見えてきました。その時に、「キャベツは大きくなったか」とたしかめてみようと思って、兎は畑を見わたしていました。

「早起きはもう畑に いますねえ」と 針鼠は いいました。

「ちんばさん、お前は やっぱり跛を曳くか。お父さんもお爺さんも ちんばだったが、ご家族はみな同類だよ」と兎はこたえました。

好意のある言葉に応じて、父とじじいを侮辱を加える、失礼な返事を聞いて、針鼠はあきれはてました。そして 「わたしを馬鹿にしているんですか。 先を争って走りませんか。だれが追い越すか 分かりましょう」といいました。

そう言われると、兎は大笑いをしました。

「お前は、わたしと競うことにしましたか」

「あなたと競いたいですよ」と 針鼠は平気でこたえました。

「さ、いいだよ。走ろう」と兎は笑って いいました。

「いいえ、まだです。家へ帰ってどこへ行くかを 家内に知らせます」と針鼠は いいました。

兎は、お腹がすいたので、たいそう喜びました。「それは いいよ。キャベツを少し 食べてしまつて、もっと早く 走るから」 と思っていました。

そして それぞれの家に 帰りました。

家へ 帰ると、針鼠は 家内に「どんな 面倒なことがあるか 知っていますか」と いいました。

「どんなのですか」

「兎と競って走りなきやなりませんよ」と針鼠はこたえました。そして どうだったか 語りました。

「あなたは本当に兎を追い越そうとは思いますか」と 雌針鼠は きゃっと叫びだしました。

「黙って！ なんとかしますから。ふたりで行きましょう」

畑へ 行く途中で、針鼠は、 雌針鼠に「畑につくと、お前は畑の近い端に、鋤道に立ってね。兎がお前のところまで走ってくると、『わたしは もうここにいますよ』といってくれ。兎が畑の 遠い端 まで 走ってくると、わたしは『わたしは もうここに いますよ』と呼びます」といいました。

「いいですわ」と雌針鼠はいいました。

針鼠は、兎が待っていた畑の遠い端まで 来ると、「さあ、用意が出来ています」といいました。

「さあ、走ろう」

それぞれの 鋤道に立ちました。

「一、二、三！」と叫んで 走りだしました。

兎が畑の遠い端へ 走っていったとき、針鼠は、二三步 走って止まってしまいました。兎が畑の 遠い端へ 走ってくると、雌針鼠は、「わたしは もうここに いますよ」と叫びました。

「不思議なことだね。もう 一度 走ろう」と兎はいいました。

兎が畑の 端 へ 走ってくると、針鼠は、後足で立ちあがって、「おや、わたしは もう ずっと前にここに いますよ」と叫びました。

「おかしいもんだなあ。さ、もう 一度 走ろう」

兎が畑の端に 走ってくると、針鼠は、一 それが 実際に 雌針鼠であった— もう そこにいました。

兎がもう 一度 走った とき、そこに 針鼠は「わたしは もうここに いますよ」と 叫びました。

兎はまた走りだしました。

そんなふうには兎は 九十九度 走りつづけましたが、百度に畑の真中で 倒れてしまいました。可哀想な兎は 起きあがられないほどくたびれたものでした。

「もっと弱いものを笑い種にははいけませんよ」といって、針鼠たちは 家へ 帰えりました。

2. ЛИСИЧКА-СЕСТРИЧКА І ВОВК-ПАНИБРАТ

Були собі дід та баба. От раз у неділю баба спекла пиріжків з маком, повибирала їх, посклала в миску та й поставила на віконці, щоб прохололи. А лисичка бігла повз хатку та так нюхає носом; коли чує – пиріжки пахнуть. Підкралась до вікна тихенько, вхопила пиріжок моторненько та й подалась. Вибігла на поле, сіла, виїла мачок із пиріжка, а туди напхала сміттячка, стулила його та й біжить.

От біжить, а хлопці товар женуть.

– Здорові були, хлопці!

– Здорова, здорова, лисичко-сестричко!

– Проміняйте мені бичка-третячка за маковий пиріжок!

– Де ж таки – бичка за пиріжок!

– Та він такий солодкий, що аж-аж-аж!..

Таки найшла одного, – проміняв.

– Глядіть же, – каже, – хлопці, не їжте пиріжка, аж поки я зайду в ліс!

Та й побігла і бичка гоном погнала. Ті підождали, поки вона сховалась у лісі, тоді до пиріжка, – аж там сміттячко...

А лисичка тим часом пригнала бичка у ліс, прив'язала його до дуба, а сама пішла рубати дерево на саночки. Рубає та й приказує:

– Рубайся, деревце, криве й праве! Рубайся, деревце, криве й праве!

Нарубала дерева, зробила саночки, запрягла бичка, сіла та й їде. Аж біжить вовк-панібрат.

– Здорова була, лисичко-сестричко!

– Здоров, вовчику-братику!

– А де це ти взяла бичка-третячка та саночки?

– От, де ж там? Бичка заробила, саночки зробила та й їду.

– Ну то підвези ж і мене!

– Куди я тебе візьму? Ти мені саночки поламаєш!

– Ні, не поламаю, я тільки одну лапку покладу.

– Та клади вже, ніде тебе діти.

От вовк і поклав лапку.

Від'їхали трохи, вовк і каже:

– Покладу я, лисичко-сестричко, і другу лапку.

– Е, вовчику-братику, ти мені санки поламаєш!

– Ні, не поламаю.

– Ну, клади!

Вовк і поклав. Їдуть, їдуть, коли це – трісь!

– Ой лишенько, – каже лисичка, – санки тріщать!

– Та ні, лисичко, то в мене кісточка хруснула.

Ну, дарма, – їдуть... А вовчик знову:

– Покладу я, лисичко-сестричко, і третю лапку.

– Та де ти її кластимеш? Та ти мені зовсім санки поламаєш!

– Та ні, чого б вони ламалися?

– Та вже клади!

Тільки поклав, а саночки знову – трісь-трісь!

– Гей, вовчику, саночки тріщать! Злазь, бо поламаєш!

– Та де там вони тріщать! Що ж бо ти, лисичко-сестричко, вигадуєш? То я горішок розкусив.

– Дай же й мені!

– Так останній.

Проїхали ще трохи.

– Ой лисичко-сестричко, сяду я й увесь!

– Та куди ти сядеш? Тут ніде тобі й сідати!

– Та я зібгаюсь так, що поміщуся.

– Та ти мені санки зовсім поламаєш! Чим же я тоді дровець привезу?

– От-таки, чого я поламаю? Я легенький.

Сяду я, лисичко-сестричко, бо притомивсь. Я помаленьку.

– Та вже сідай.

От він вліз зовсім у саночки, та тільки сів, а санки – трісь-трісь! Так і розсипались.

Давай тоді його лисичка лаяти:

– А щоб тобі добра не було, капосний вовцюгане! Що це ти мені наробив!

Лаяла його, лаяла, а тоді:

– Іди ж тепер та рубай дерево на санчата!

– Як же його рубати, лисичко-сестричко, коли я не вмію і не знаю, якого треба дерева?

– А, капосний вовцюгане! Як санчата ламати, так знав, а як дерево рубати, то й ні! Кажи: «Рубайся, деревце, криве й праве! Рубайся, деревце, криве й праве!»

Пішов вовк. От увійшов він у ліс та й почав:

– Рубайся, дерево, криве й криве! Рубайся, дерево, криве й криве!

Нарубав, тягне до лисички. Глянула та, аж воно таке корячкувате, що й на полицю в плуг не вибереш, не то на полозок. Давай вона його знову лаяти:

– Нащо ж ти такого нарубав!

– Коли воно таке рубається!

– А чом же ти не казав так, як я тобі веліла?

– Ні, я так саме й казав: «Рубайся, дерево, криве й криве.

– Ну і дурний же ти який і до того недотепний! Сиди ж тут, бичка погляди, а я сама піду нарубаю!

Пішла вона.

А вовк сидить сам собі, та так йому хочеться їсти! Почав він перекидати, що було в санчатах, – ні, нема ніде нічого.

Думав, думав та й надумав: «З'їм бичка та й утечу!»

Приходить лисичка...

– Ну стривай же ти, вовцюгане! Я ж тобі це згадаю! Та й побігла шляхом.

Біжить, коли це їде валка запізнілих чумаків з рибою. Вона впала серед шляху і ноги відкинула – притаїлась, мов нежива.

Чумаки зараз її й побачили:

– Дивіться, хлопці, яка здорова лисиця лежить!

Обступили її, перевертають. Треба взяти – дітям шапочки будуть. Кинули її на задній віз і знову рушили.

Їдуть попереду, а лисичка-сестричка бачить, що вони не дивляться, і давай кидати рибу з воза.

Кидає та й кидає по рибиці на шлях, усе кидає... Накидала багато та нишком і зіскочила з воза.

Чумаки поїхали собі далі, а вона позбирала ту рибу, сіла та й їсть. Зирк – аж і вовк-панібрат біжить.

– Здорова була, лисичко-сестричко!

– Здоров!

– А що це ти робиш, лисичко-сестричко?

– Рибку їм.

– Дай же й мені!

– Отак! Я скільки морочилась, ловила та й віддай! Піди сам собі налови!

– Та як же я наловлю, коли не вмію? Хоч навчи, як її ловити!

– Та як же ловити? Піди до ополонки, встроми хвоста в ополонку і сиди тихенько та й приказуй: «Ловися, рибко, велика и маленька!» То вона й наловиться.

– Спасибі за науку!

Побіг вовк мершій на річку та до ополонки, та хвіст в ополонку...

– Ловись, – каже, – рибко, велика та все велика! Ловись, рибко, велика та все велика! Ловись, рибко, велика та все велика!

Не хочеться йому малої. А мороз надворі такий, що аж шкварчить!

Лисичка ж бігає по березі та все:

– Мерзни, мерзни, вовчий хвосте! Мерзни, мерзни, вовчий хвосте!

А вовк:

- Що ти, лисичко-сестричко, кажеш?
- Та то ж і я кажу: ловися, рибко, велика й мала!
- Ану й я так: ловися, рибко, велика та все велика!

Ворухнув вовк хвостом – важко вже. А лисичка:

- Ото вже рибка почала чіплятися.

Трохи згодом:

- Ану, вовчику, тягни!

Вовк як потяг, а хвіст уже прикипів до ополонки, не витягне. А вона його ще й лас:

– А, капосний вовцюгане, що ти наробив?! Бач, казав: «Ловися, рибко, велика та все велика», – от велика начіплялася, тепер і не витягнеш. Треба ж тобі допомігти дати, побіжу покличу людей.

Та й майнула на село. Біжить селом та й гукає:

- Ідїть, люди, вовка бити! Ідїть, люди, вовка бити!

Як назбігалось людей!.. Хто з сокирою, хто з вилами, з ціпами, а баби з рогачами, з кочергами! Як почали вони того бідолаху вовка періщити!

А лисичка тим часом ускочила в одну хату, – нікого нема, хазяйка побігла на річку вовка бити і діжу немішану покинула. Вона взяла вимазала голову в тісто – та в поле... Коли дивиться вовк насилу лізе, – добре дали йому, сердешному. Вона зараз-таки прикинулася хворою, тільки стогне. А вовк побачив її:

- А, – каже, – така ти! Наробила ти мені добра, що й хвоста збувся!

А вона:

– Ой вовчику-братику, хіба ж то я? Хіба ж ти не бачиш, що з мене й мозок тече, – так мене побили, що й голову провалили мені. Вовчику-братику, підвези мене!

- Та я й сам нездужаю!..

– Та в тебе ж тільки півхвоста нема, а мені й голову провалили. Ой-ой-ой, не дійду додому!..

- То сідай уже, що з тобою робити...

Вона слазить йому на спину, вмощується та так стогне. Повіз її вовк.

От вона їде та все приказує:

- Битий небиту везе! Битий небиту везе!
- Що ти там, лисичко-сестричко, кажеш?

— Та то я кажу: битий биту везе.

А сама знов нищечком:

— Битий небиту везе!

От довів він її до хатки:

— Уставай, лисичко, доїхали!

Вона тоді плиг з вовка та:

— Битий небиту привіз! Битий небиту привіз!

Вовк до неї, хотів її зубами, а вона в хатку та й зачинилася. Не влізе вовк.

А вона ще визирас у вікно та й дражнить:

— Битий небиту привіз!

Тупцявся вовк, тупцявся коло лисиччиної хатки — не влізе.

— Не клята ж лисичка?... Отак піддурила!

Та й потяг додому.

А лисичка живе та курей ловить.

2. 狐姉さんと 狼兄さん

昔、お爺さんとお婆さんがありました。ある日、お婆さんは、けし粒入りの饅頭を 焼いて、皿に載せたままに 冷ますようにして 窓台の上におきました。その時、狐が小屋の前を走っていました。嗅ぎだすと、饅頭の匂いがしました。窓のそばへ 忍び寄ってから、饅頭を 速やかに拾って 逃げていきました。野へ 飛びだすと、地面の上に 座って、饅頭の中のけし粒を食べてしまいました。そのかわりに饅頭の中に塵をいれると、また 走りだしました。

少し走ると、少年たちが牛の群れを追っていました。

「少年たち、今日は」

「今日は、狐姉さん」

「三つになる子牛をけし粒入りの饅頭に 取り替えてくださいませんか」

「子牛を 饅頭に替えることがあるものか」

「それほど甘いものは ありませんよ」

少年を一人 見出して、饅頭を子牛に 替えてしまいました。

「少年たち、気をつけてね。わたしが 林に入る まで、饅頭を食べないで ください」といって、狐は 子牛を速く駆り立てました。少年たちは、狐が林に隠れてしまったまで、待ちに待っていました。それから 饅頭を 食べようとすると、その中は塵

でした・・・その内に、狐は、子牛を林に追ってしまった後で、樫の木に縛りつけて、橇を作るための木を伐採に行きました。木を切る時、「曲がった若木と真っ直な若木よ、伐れてくれ！曲がった若木と真っ直な若木よ、伐れてくれ！」と狐は繰り返していいました。

狐は木をたくさん伐ってしまつて、橇を作りました。橇に乗って行くと、狼が向うから走ってきました。

「狐姉さん、今日は」

「狼兄さん、今日は」

「どこで三つになる子牛を取ってきましたか」

「どこって？子牛を稼いで、橇を作りましたよ。そしてそれに乗って行きます」

「わたしも乗せてくださいませんか」

「どこで乗せますか。橇を壊しますから」

「いいえ、壊しません。足を一つだけ立てますから」

「さあ、いいですが…どうしたらいいでしょうか」

そして狼は足を一つ立てました。

少し行くと、狼は「狐姉さん、二つめの足を立ててもかまいませんか」といいました。

「いや、あなたは橇を壊しますから」

「いいえ、壊しません」

「ええ、立ててね」

狼は二つめの足を立てました。しばらく行くと、橇はぼきんと折られそうでした。

「おやまあ、橇は破れるじゃないですか」

「いいえ、いいえ、わたしの骨はばちばちしているんですよ」

少し行きつづけと、狼はまた、「狐姉さん、三つめの足を立ててもいいですか」といいました。

「どこで立てますか。橇をすっかり壊しますから」

「どうして壊しますか」

「さ、立ててね」

狼が三つめの足を立てると、すぐに橇はまたぼきんと折られそうでした。

「おや、橇は破れるじゃないですか。降りてねえ！そうしないと、壊しますから」

「ちっともばちばち破れないよ。狐さん、何を考えだしましたか。それは、わたしがはしばみの実を噛みくだしてしまったんですから」

「それをわたしにも一つください」

「最後のです」

もう少し行くと、狼は、「狐姉さん、わたしは 全部で乗ってもいいですか」と頼みました。

「どこで 乗りますか。乗るところはありませんよ」

「体を丸めますから、乗せてやってね」

「橇をすっかり壊しますよ。何で 薪を運ぶことが 出来ますか」

「なぜ壊しますか。わたしは 軽いですよ。狐さん、乗ってもかまいませんか。少し 疲れましたから。わたしは おもむろに・・・」

「さ、乗ってね」

狼が乗るやいなや、橇はばらばらになってしまいました。

「いやな狼め！畜生！ 困ったことをしてくれましたね！」と狐は罵りはじめました。それから「今 橇を作るための木を伐ってくれ」といいました。

「どうして 伐ったらいいですか。どんな木が必要であるか分かりません」

「いやな やつだ。橇を壊すのは分かりましたが、木を伐るのは分かりません。『曲がった若木と 真っ直な若木よ、伐れてくれ！曲がった若木と真っ直な若木よ、伐れてくれ！』といってくれ」

狼は林に入ると、「曲がった若木と曲がった 若木よ、伐れてくれ！曲がった若木と 曲がった若木よ、伐れてくれ！」といいはじめました。

木を たくさん 伐って、狐の ところへ もってきました。見ると、狐は、橇の滑べり木だけではなく、鋏にも使われないほどふしくれ立った木でした。それで 狐はまた、「なぜそんな木を伐ったんですか」と叱りはじめました。

「そんなに伐られましたから」

「どうして わたしの 言いつけた通りにいいませんでしたか」

「いいえ、ちょうど その通りに いいました。『曲がった若木と 曲がった若木よ、伐れてくれ！』といいました」

「なんというばかものです。それに、 かしこくないです。ここに 座って、 子牛を 見守ってね。自分自身が木を伐りに行きますから」

狐が行ってしまった時、狼には 「お腹がすいた」と思われなりません。橇の上のものをかき回すと、なにもありません。しばらく考えると、「子牛を 食べて逃げよう」と決心しました。

狐が戻ると、狼はもう いませんでした。

「いやな 狼め、覚えていろ！目にもの見 せてやるぞ！」と
いって、 道を走りだした。

しばらく走ると、魚を載せた車の列に出会いました。チュマクという運送人夫が クリミヤから 家へ 帰りました。狐は道の上に倒れて、死んだふりをしました。見ると、男たちは「見て！ なんて 大きな 狐だ！」と驚きました。狐のまわりに 立って、ひっくり返してみました。「それを 取らなければならない。子供向きの帽子を 作ろう」と 思って、最後の車の上に 狐をおいてから、行きつづけました。

狐は、男たちが振り返えないのを見て、魚を一匹ずつ 投げ落としはじめました。魚をたくさん盗んだ 後で、そっと飛び降りてしまいました。

チュマクたちが見えなくなった時に、狐は 魚を 拾って 食べはじめました。見ると、狼が走ってきます。

「狐姉さん、今日は」

「今日は」

「何をしていますか」

「魚を食べているんです」

「わたしにも一匹 ください」

「何を いうんだ！ そんなに骨折って釣りをした後で、あなたにやることがあるものか。自分で 魚をとってね！」

「どういうふうに 取りますか。取り方を知りませんから。どうして 取ったらいいか 教えてくださいませんか」

「どうして取らなければなりませんか。氷面に開けた穴のところへ行ってから、尻尾を水に 落して、『大きな 魚と小さな魚よ、釣れてくれ！』と繰り返して いってくれ。それで 魚は釣れます」

「教訓をもらって ありがとう」

狼は川へ走りだして、氷面の穴に 尻尾を 落しました。

「大きな魚と大きな魚よ、 釣れてくれ！大きな魚と大きな魚よ、 釣れてくれ！」と狼は繰り返していいました。

その内に、狐は、川端の上をあちこち走って、「狼の尾よ、氷るんだ！狼の尾よ、 氷るんだ！」といいました。

「狐姉さん、何をいっているんですか」と狼は 聞きました。

「『大きな魚と小さな魚よ、釣れてくれ！』と いいいます」と 狐はこたえました。

狼は尾を動かせようとする、動きません。

狐は、「それでは、魚はもう食いつきはじめますよ」といいました。それから、「狼兄さん、さあ、引いてね！」とすすめました。

狼が引こうとすると、尾は ひっかかったので、動きません。それに 狐は、「いやな狼め！困ったことをしてくれたね！『大きな魚と大きな 魚よ、釣れてくれ！』と 繰り返していったので、魚は 引けないほど たくさん 食いついてしまいましたよ。あなたを 助けるために、村の人々を呼んで いってきます」といいました。

村の中に走り回って、狐は、「みなさん、狼を殴りに行ってくれ！狼を殴りに行ってくれ！」と呼んでいました。

人はおおぜい 集まりました。男は斧や熊手 をもって、女は火かきをもって 走ってきました。そして すかさず 狼を襲って 打ちはじめました。

その内に、狐がある小屋に 飛びこむと、だれもいません。女主人は 桶に 練り粉を残して、川へ 狼を殴りに走りだしました。狐は 練り粉で 頭を 塗って、野の方へ逃げだしました。見ると、狼はかろうじて 這っていました。ひどくぶたれましたから。狐は たちまち仮病をつかって、 うめきはじめました。

狐を見ると、狼は 「なんて いやな ものだ、あなたは。わたしによくしてくれましたよ。尾でも 失わってしまいました」といいました。

「狼兄さん、わたしのせいじゃ ありませんよ。脳髓がたらたら流れているのを見ませんか。わたしは ひどく打たれて、頭を碎かれました。狼兄さん、わたしを背負って運んでくれませんか」

「自分は 弱くなったんです」

「あなたは尾の半分を 失ってしまいましたが、わたしの頭は碎かれました。 おやおや、家に行きつくことが 出来ませんよ」

「しよがありません。さあ、乗ってね！」

狐は 狼の背に 乗って、うめきはじめました。

狼は 狐を 運んで いきました。背負われていく時、狐は、「打たれたものは 打たれなかったものを運んでいます！打たれたものは 打たれなかったものを運んでいます！」と 繰り返して いいました。

「狐姉さん、何を言っているんですか」

「『打たれたものは打たれたものを運んでいます！』と言っているんです」と こたえましたが、そっと 「打たれたものは 打たれなかったものを運んでいます」と いいました。

狼は、家に狐を 運んでくると、「降りてね！家ですよ！」といいました。

飛び降りて、狐は、「打たれたものは 打たれなかったものを運んできました！打たれたものは 打たれなかったものを運んできました！」といました。

狼が狐に噛みつこうとすると、狐は 小屋に飛びこんでドアをぱたんと締めてしまいました。狼は入ることが出来ませんでした。

窓から覗いて、狐は、「打たれたものは 打たれなかったものを運んできました！」とからかっていました。

狐の小屋の前でどんと足踏みをして、狼は 入ることができません。

「いやな やつ じゃありませんか… そんなにたぶらかしました よ」と 言って、家にむかっていきました。

ところで、狐は今も 鶏を 捕らえて幸福に暮らしています。

3. РУКАВИЧКА

Ішов дід лісом, а за ним бігла собачка, та й загубив дід рукавичку. От біжить мишка, влізла в ту рукавичку:

– Тут я буду жити.

Коли це жабка плигає та й питає:

– А хто, хто в цій рукавичці?

– Мишка-шкряботушка. А ти хто?

– Жабка-скрекотушка. Пусти й мене!

– Іди!

От уже їх двоє. Коли біжить зайчик, прибїг до рукавички та й питає:

– А хто, хто в цій рукавичці?

– Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка. А ти хто?

– А я зайчик-побігайчик. Пустить і мене!

– Та йди!

От уже їх троє. Коли біжить лисичка та й питає:

– А хто, хто в цій рукавичці?

– Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик. А ти хто?

– А я лисичка-сестричка. Пустить і мене!

– Та йди!

Ото вже їх четверо стало. Аж суне вовчик та й собі до рукавички, питається:

– А хто, хто в цій рукавичці?

– Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик та лисичка-сестричка. А ти хто?

– Та я вовчик-братик. Пустіть і мене!

– Та вже йди!

Уліз і той, – уже їх п'ятеро. Де не взявся – біжить кабан:

– Хро-хро-хро! А хто, хто в цій рукавичці?

– Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка та вовчик-братик. А ти хто?

– Хро-хро-хро! А я кабан-іклан. Пустіть і мене!

– Оце лихо! Хто не набреде, та все в рукавичку! Куди ж ти тут улізеши?

– Та вже влізу, – пустіть!

– Та що вже з тобою робити, – йди!

Уліз і той. Уже їх шестеро, уже так їм тісно, що й нікуди.

Коли це тріщать кущі, вилазить ведмідь та й собі до рукавички, реве й питається:

– А хто, хто в цій рукавичці?

– Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка, вовчик-братик та кабан-іклан. А ти хто?

– Гу-гу-гу! Як вас багато! А я ведмідь-набрідь. Пустіть і мене!

– Куди ми тебе пустимо, коли й так тісно?

– Та якось будемо.

– Та вже йди, тільки скраєчку!

Уліз і ведмідь – семеро стало. Та так же тісно, що рукавичка ось-ось розірветься.

Коли це дід оглядівся – нема рукавички. Він тоді назад шукати, а собачка попереду біг. Біг, біг, бачить лежить рукавичка і ворухиться. Собачка тоді: «Гав-гав-гав!»

Вони як злякаються, як ви рвуться з рукавички, – так усі й порозбігалися лісом.

Прийшов дід та й забрав рукавичку.

3. 手袋

あるお爺さんが、子犬を連れて林の中に行く時、手袋を失ってしまいました。

すると、鼠が走っています。手袋を見つけると、中に入ります。

「ここに住もう」といいました。

やがて蛙が跳ねあがってくると、「だれ、だれがその手袋の中にいますか」とききました。

「さらさらと引っ掻く鼠です。君はだれですか」

「げろげろと鳴く蛙です。入ってもいいですか」

「さあ、いいです」

今は二匹いました。それから兎が走ってくると、「だれ、だれがその手袋の中にいますか」とききました。

「さらさらと引っ掻く鼠とげろげろと鳴く蛙です。君はだれですか」

「ぴよんぴよんと走る兎です。入ってもいいですか」

「さあ、いいです」

今は三匹いました。少し経って、狐が走ってくると、「だれ、だれがその手袋の中にいますか」とききました。

「さらさらと引っ掻く鼠とげろげろと鳴く蛙とぴよんぴよんと走る兎です。君はだれですか」

「狐姉さんです。入ってもいいですか」

「さあ、いいです」

狐が入った後で、もう四匹いました。それから狼がやってきました。

「だれ、だれがその手袋の中にいますか」

「さらさらと引っ掻く鼠とげろげろと鳴く蛙とぴよんぴよんと走る兎と狐姉さんです。君はだれですか」

「狼兄さんです。私も入ってもいいですか」

「さあ、いいです」

突然、猪が走ってきました。

「ぶうぶう、だれ、だれがその手袋の中にいますか」

「さらさらと引っ掻く鼠とげろげろと鳴く蛙とぴよんぴよんと走る兎と狐姉さんと狼兄さんです。君はだれですか」

「ぶうぶう、牙のある猪です。入ってもいいですか」

「困ったことですね。だれが来やがっても、手袋の中に入りがりますよ。どこに入りますか」

「入りますよ。ご免ください」

「しようがありません。さあ、入って」

猪も、手袋の中に 入りこんでしまいました。今 は六匹 いたので、狭苦しくてたまりません。いきなり灌木がばちばち言う、熊が茂みから出て、「だれ、だれが その手袋の中にいますか」とほえりました。

「さらさらと引っ搔く鼠とげろげろと鳴く 蛙とぴょんぴょんと走る兎と 狐姉さんと 狼兄さんと牙のある猪です。君はだれですか」

「もうたくさんいますね。うらつく熊です。ご免ください」

「どこに入りますか。それでなくても、窮屈ですよ」

「どうにか なるでしょうね」

「さあ、入って。端だけに座って」

熊が入ると、七匹になりました。手袋が破れそうな窮屈でした。

お爺さんがはっと気がつく、手袋はありません。それを探しに戻ると、子犬は 先に駆けだしていきました。見ると、手袋は地面の上に 動いていました。子犬がわんわんと吠えるが早いか、手袋の中の仲間はおずおず抜けだして林に逃げ失せてしまいました。

お爺さんは 戻って手袋を 拾っていきました。

4. ЦАП ТА БАРАН

Був собі чоловік та жінка, мали вони цапа й барана.

І були ті цап та баран великі приятелі – куди цап, туди й баран: цап на город на капусту – і баран туди, цап у сад – і баран за ним.

– Ох, жінко, – каже чоловік, – проженімо ми цього барана й цапа, а то за ними ні сад, ні город не вдержиться.

– А збирайтесь, цапе й баране, собі абикуди, щоб вас не було у мене в дворі!

Скоро цап та баран теє зачули, зараз із двору майнули. Пошили собі торбу та й пішли.

Ідуть та ідуть. А посеред поля лежить вовча голова. От баран дужий, та не сміливий, а цап сміливий, та не дужий:

– Бери, баране, голову, бо ти дужий!

– Ох, бери ти, цапе, бо ти сміливий!

Узяли вдвох і вкинули в торбу.

Ідуть та ідуть, коли бачать – у полі горить вогонь.

— Ходімо й ми туди, там переночуємо, щоб нас вовки не з'їли!
Приходять туди, аж то три вовки кашу варять. Нічого робити.
Вітаються:

— А здорові, молодці!

— Здорові! Здорові!... — зраділи вовки. — Ще каша не кипить — м'ясо буде з вас.

Ох, тут цап злякався, а баран давно вже злякався.

Цап і надумавсь:

— А подай лишень, баране, оту вовчу голову!

Баран і несе.

— Та не цю, а подай більшу! — каже цап.

Баран знову цупить ту ж саму.

— Та подай ще більшу!

Тут уже вовки злякались; стали думати-гадати, як звідси втіакати: «Бо це, — кажуть, — такі молодці, що з ними й голови збудешся, — бач, одну по одній вовчі голови тягають!»

Один вовк і починає:

— Славна, братці, компанія, і каша гарно кипить, та нічим долить, — піду я по воду.

Як пішов вовк по воду: «Хай вам абищо, з вашою компанією!»

А другий став його дожидати, думати-гадати, як би й собі відтіля втіакати:

— Е, вражий син: пішов та й сидить, нічим каші долить; ось візьму я ломаку та прижену його, як собаку!

Як побіг, так і той не вернувся. А третій сидів-сидів:

— Ось піду лишень я, так я їх прижену!

Як побіг, так і той радий, що втік. То тоді цап і каже до барана:

— Ох, нумо, брате, скоріше хапатись, щоб нам оцю кашу поїсти та з куреня забратись.

Поїли швиденько, та тільки їх і бачили.

А тим часом роздумавсь перший вовк:

— Е, чи не сором нам трьом та цапа й барана боятися! Ось ходімо, ми їх поїмо, вражих синів!

Прийшли, аж ті добре справлялись, давно вже од казана убрались, як побігли та на дуба забрались.

Стали вовки думати-гадати, як би цапа та барана догнати.

Йшли, йшли і найшли їх на дубі. Цап сміливіший, – ізліз аж на верх, а баран несміливий – то нижче.

– От лягай, – кажуть вовки ковтунуватому вовкові, – ти старший, то й ворожи, як нам їх добувати.

Ліг вовк догори ногами й почав ворожити.

Баран на гіллі сидить та так дрижить! – не втримавсь, як упаде, та на вовка! Цап – сміливий, не став роздумувати, як закричить:

– Подай мені ворожбита!

Вовки як схопилися, так аж пил по дорозі закурився.

А цап та баран безпечно пішли в поле, зробили собі курінь та й живуть там.

4. 雄山羊と 雄羊

昔、雄山羊と雄羊を飼っている 男と女がありました。雄山羊と雄羊は 仲のよい 友人でした。雄山羊はどこへ 行っても、雄羊は雄山羊の後に付きまといました。雄山羊は畑へ キャベツを食べに行くと、雄羊もそこへ 足を向けました。雄山羊は庭へ行くと、雄羊もそこへ おもむきました。

「この 雄山羊と雄羊を追い出した方が いいと思う。そうしないと、庭も畑も 台無し になるだろう」と男は妻に いいました。それから、「雄山羊と雄羊、足の向く方へ 行ってしまえ。庭に いないように」といいつけました。

雄山羊と雄羊は、それを 聞いたかと 思う と、出かけました。袋をこしらえて行きました。

しばらく行くと、野に狼の 頭がありました。ところで、雄羊は 勇ましくなくて強いでしたが、雄山羊は 強くなくて勇ましいでした。

「雄羊君、頭を 拾ってくれ。強い だから」

「いや、雄山羊君、君よ、頭を拾ってくれ。勇ましいだから」ふたりで 狼の頭を拾って袋に 入れました。

少し行くと、野で 火が燃えているのを見つけました。

「わたしたちもあそこへ 行こう。狼が食わないようにして夜を 過ごす」

近づいて見ると、狼が三匹 粥を煮ていました。仕方がなく、挨拶をしてくれました。

「若者たち、今晚は」

「今晚は。粥はまだ たぎらないので、お前らを肉として使うよ」と狼は 喜びました。

「大変だな」と思って、雄山羊と雄羊はびっくりしてしまいました。

我に帰ると、雄山羊は、「雄羊君、あの狼の頭を取ってくれ」といいつけました。

雄羊はすぐ取ってくれました。

「それではなく、もっと大きいのを取ってくれ」と雄山羊はいいました。

雄羊は同じのを引っ張ってしまいました。

「もう もっと大きいのを取ってくれ」

それで、狼は驚いて、どう逃れたらいいか考えはじめました。

「そんなやつらなのだから、命を奪われるだろう。ほら、狼の頭を次から次へと引いているんだよ」と狼は思っていました。

すると、一つめの狼は、「皆さん、粥は沸いているが、注ぎ足す水は何もないから、水をもってくるよ」といいました。そして「その仲間にいるのはいやだな」と思って、水を汲みに行きました。

しばらくすると、二つめの狼は前の狼を待ちに待ってここからどう逃れたらいいか考えはじめました。

「おやおや、生意気なやつめ。行ったまま戻らないねえ。粥に注ぐ水は何もないよ。棒をもって犬のように追いたてて来させるんだね」

その狼も走っていくと、戻りませんでした。

その内に、三つめの狼は「やっぱりおれは友達を追いたてて戻らせるよ」といいました。走っていくと、戻りませんでした。逃げられたことを大変喜びました。

それから雄山羊は、雄羊に「雄羊君、急がなくちゃならないぞ。この粥を食べて仮小屋を出るものだ」といいました。

早やく平らげると、見えなくなりました。

その内に、一つめの狼は、「雄山羊と雄羊なんかを恐れるのは恥じゃないか。生意気なやつらを食いに行こう」と思いなおしました。

来ていると、雄山羊と雄羊はもう粥を食べてしまって、釜を離れてから、速やかに樫の木の上に登っていました。

狼は雄山羊と雄羊をどう追い付いたらいいか長く考えていました。しばらく行くと、樫の木の上に雄山羊と雄羊を見つけました。もっと勇ましい雄山羊は梢の上に登っていたが、勇ましくない雄羊はもっと下の方にかかっていた。

狼は、毛むくじらの友達に「君は年上のだから、地面の上に横たわって雄山羊と雄羊をどう捕らえたらいいか占らなってくれ」といいました。

その狼は、足をさかさまにして占らないはじめました。

その内、雄羊は枝に座って大変震えていたので、ちょうど狼の腹の上にどしんと滑べり落ちてしまいました。勇ましい雄山羊はすかさず「占い師を捕まえてくれ」と叫びだしました。

狼はみんな道の埃がもうもう立っているほど逃げだしました。

それから雄山羊と雄羊は、無事に野へ行って、仮小屋を築いてしまった。そして今まであそこに住んでいます。

5. КАЗКА ПРО КОТИКА ТА ПІВНИКА

Був собі котик та півник, і були вони у великій приязні.

Котик, було, у скрипочку грає, а півник тільки співає.

Котик, було, йде їсти добувати, а півник вдома сидить та хати глядить. То котик, було, йдучи, наказує:

– Ти ж тут нікого не пускай та й сам не виходь, хоч би хто й кликав.

– Добре, добре, – каже півник; засуне хату та й сидить, аж поки котик вернеться.

Навідала півника лисиця та й надумала його підманити.

Підійде під віконце, як котика нема вдома, та й промовляє:

– Ходи, ходи, півнику, до мене, що у мене золота пшениця, медяна водиця.

А півник їй:

– То-ток, то-ток, не велів коток!

Бачить лисиця, що так не бере, прийшла раз уночі, насипала півникові попід вікном золотої пшениці, а сама засіла за кушем.

Тільки що котик вийшов по здобич, а півник одсунув кватирку та й виглядає. Бачить: нікого нема, тільки пшеничка попід вікном розсипана. Понадився півник:

– Піду-но я трошки поклюю, нікого нема, ніхто мене не побачить, то й котикові не скаже.

Тільки півник за поріг, а лисичка за нього та й помчала до своєї хати. А він кричить:

Котику-братику,
Несе мене лиска
По каменю-мосту
На своєму хвосту.
Порятуй мене!

Котик поки почув, поки завернув (далеко був), то вже й опізнився лиску догнати. Біг-біг, не здогнав, вернувся додому та й плаче, а далі надумався, узяв скрипку та писану торбину та й пішов до лисиччиної хатки.

А в лисиці було чотири дочки та один син. То стара лисиця на влови пішла, а дітям наказала півника глядіти та окріп гріти, щоб ото вже як вернеться, зарізати його та обпатрати.

– Глядіть же,– наказала,– нікого не пускайте.

Та й пішла.

А котик підійшов під вікно та й заграв, ще й приспівує:

Ой у лиски, в лиски
Новий двір
Та чотири дочки на вибір,
П'ятий синко,
Ще й Пилипко.
Вийди, лисе, подивися,
Чи хороше граю!

От найстарша лисичівна не стерпіла й каже до менших:

– Ви тут посидьте, а я піду подивлюся, що воно там так хороше грає.

Тільки що вийшла, а котик її – цок у лобок та в писану торбину!
А сам знов грає:

Ой у лиски, в лиски
Новий двір
Та чотири дочки на вибір,
П'ятий синко,
Ще й Пилипко.
Вийди, лисе, подивися,
Чи хороше граю!

Не втерпіла й друга лисичівна та й собі вийшла, а він і ту – цок у лобок та в писану торбину! Так усіх чотирьох виманив. А синко Пилипко жде-пожде сестричок – не вертаються.

– Піду, – каже, – позаганяю, а то мати прийде, битиме. Та й пішов з хати. От котик і його – цок у лобок та в писану торбину! А потім почепив торбину на сухій вербі, сам у хату, знайшов півника, розв’язав; взяли вони удвох усю лисиччину страву, поїли, горщики з окропом вивернули, горшки-миски побили, а самі втекли додому.

Та вже потім півник довіку слухав котика.

5. 猫と雄鳥

昔、猫と雄鳥がありました。仲のよい暮らしをしました。猫はバイオリンを引いたり、雄鳥は歌ばかり歌ったりしました。猫は食べ物を探がし求めに行ったり、雄鳥は留守番をしたりしました。

ある日、出かける前に、猫は「ここへだれも入らせるな。だれが呼んでも、君自身は出てはいけないぞ」といいつけました。「よし、よし」と雄鳥はいいました。ドアに門を差して、猫が帰るまで、小屋に閉じ籠りました。

ある時、狐が雄鳥を騙そうと思って、その小屋に立ち寄ってきました。猫がいなかったから、小屋の窓に近づいて、「雄鳥さん、遊びに来てください。わたしのところには金色の小麦と蜂蜜酒がありますから」といいました。

ところが、雄鳥は「こけこっこ、こけこっこ、猫は許しませんよ」とこたえました。

そんな方法でどうにもならないのが分かったと、狐は晩遅く来て、窓の下に金色の小麦を散らかして、灌木の後ろに秘んでしまいました。猫が狩りに行ったかと思うと、雄鳥は小窓を開けてそとへ覗いてみました。見ると、だれもいなくて、小麦だけが窓の下に散らかしてありました。小麦に誘われて、雄鳥は「少しでもつつこう。このへんはだれもないから、おれを見ないで猫に言わないさ」と思っていました。

雄鳥が敷居をまたぐなり、狐はすぐ雄鳥を捕まえて家へ逃げだしました。その時、雄鳥は呼んでいました。

「猫さん、お兄さん、

狐は石の橋を走り、

尾の上に乘せて

おれを もっていくよ。

助けてくれぞ」

やっとのことで 叫び声を聞いて、猫が戻ると、狐を追い付くのは もう遅い でした。走ることは 走ったが、追い付くことは出来ませんでしたから、家へ 帰って 涙を 流しました。それから あれやこれや思いめぐらした後で、バイオリンと綾織りの袋をもって 狐の小屋へ 行きました。

狐は、娘が四人、息子が一人 ありました。その時、狩りに行く前に、狐は 子供たちに、「雄鳥を見張って煮え湯を用意するように」といいつけました。帰宅後 雄鳥を切って 腸を抜く積りでしたから。

「気をつけろ。だれも入らせるな」と狐は念を押して いいました。そして 行きました。

その内に、猫は窓に近づき、バイオリンを引きながら、歌を歌いはじめました。

「狐は新しい庭がある、

選り取りの 娘が四人 いる。

五つめのはピリプコという息子だ。

狐、出なさい、

バイオリンをよく引いているかどうか

ちょっと見なさい」

もっとも 年上の娘は堪えきれなくなつて、もっと小さい兄弟に「ここに 座ってくれ。わたしは だれがそんなによくバイオリンを引いているか見よう」といいました。

出ると、すぐに猫は 狐の 娘の額を ぼんと 打って、綾織りの袋に 放り込んでしまいました。それからもう一度 バイオリンを引きはじめました。

「狐は 新しい庭がある、

選り取りの娘が 四人いる。

五つめのは

ピリプコという息子である。

狐、出なさい、

バイオリンをよく引いているかどうか

ちょっと 見なさい」

二つめの娘も堪えきれなくなつて、出ました。猫はその娘の額をぼんと打って、綾織りの袋に 放り込んでしまいました。そのように 狐の 娘をみんな 誘き出しました。ピリプコ という息子は 待ちに待ちましたが、姉妹が帰えりませんでした。

狐の 息子は、「追い込むぞ。そうしないと、お母さんは家に帰えってぶんなぐるはずだ」と思っていました。

小屋を出るやいなや、猫は 狐の息子の額をぼんと 打って、綾織りの袋に放り込んでしまいました。それから 袋を枯れ木にかけて、小屋に飛び込み、雄鳥の上の縄を 解いてしまいました。それに 狐の食べ物を食って、煮え湯入りの釜をひっくり返し、皿や瓶など 砕いて逃げ失せてしまいました。

その後、雄鳥はいつも猫のことを聞きました。

6. КОЗА-ДЕРЕЗА

Були собі дід та баба. Поїхав дід у ярмарок та й купив собі козу. Привіз її додому, а рано, на другий день, посилає дід старшого сина ту козу пасти.

Пас, пас хлопець її аж до вечора та й став гнати додому. Тільки до воріт став доганяти, а дід став на воротах у червоних чоботях та й питається:

– Кізенько моя мила, кізенько моя люба! Чи ти пила, чи ти їла?

– Ні, дідусю, я й не пила, я й не їла: тільки бігла через місточок та вхопила кленовий листочок, тільки бігла через гребельку та вхопила водиці крапельку, – тільки пила, тільки й їла!

От дід розсердився на сина, що він погано худобу доглядає, та й прогнав його.

На другий день посилає другого сина – меншого. Пас, пас хлопець козу аж до вечора та й став гонити додому.

Тільки став до воріт доганяти, а дід став на воротах у червоних чоботях та й питається:

– Кізенько моя мила, кізенько моя люба! Чи ти пила, чи ти їла?

– Ні, дідусю, я не пила, я й не їла: тільки бігла через місточок та вхопила кленовий листочок, бігла через гребельку та вхопила водиці крапельку, – тільки пила, тільки й їла!

От дід і того сина прогнав.

На третій день посилає вже жінку.

От вона погнала козу, пасла весь день; ввечері стала доганяти до двору, а дід уже стоїть на воротах у червоних чоботях та й питається:

– Кізенько моя мила, кізенько моя люба! Чи ти пила, чи ти їла?

– Ні, дідусю, я не пила, я й не їла: тільки бігла через місточок, ухопила кленовий листочок, бігла через гребельку та вхопила водиці крапельку, – тільки пила, тільки й їла!

От той дід так уже розсердився, прогнав і бабу.

На четвертий день погнав він уже сам козу, пас увесь день, а ввечері погнав додому і тільки надігнав на дорогу, а сам навпростець пішов; став на воротах у червоних чоботях та й питається:

– Кізонько моя мила, кізонько моя люба! Чи ти пила, чи ти їла?

– Ні, дідусю, я не пила, я й не їла: бігла через місточок та вхопила кленовий листочок, бігла через гребельку, вхопила водиці крапельку, – тільки пила, тільки й їла!

От тоді дід розсердився, пішов до коваля, висталив ніж, став козу різати, а вона вирвалася та й утекла в ліс. У лісі бачить коза зайчикову хатку, – вона туди вбігла та й заховалась на печі.

От прибігає зайчик, коли чує – хтось є в хатці.

Зайчик і питається:

– А хто, хто в моїй хатці?

А коза сидить на печі та й каже:

Я коза-дереза,
За три копи куплена,
Півбока луплена.
Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затопчу,
Хвостиком замету,-
Тут тобі й смерть!

От зайчик злякався, вибіг з хатки, сів під дубком. Сидить та плаче. Коли йде ведмідь та й питається:

– Чого ти, зайчику-побігайчику, плачеш?

– Як же мені, ведмедику, не плакати, коли в моїй хатці звір страшний сидить?

А ведмідь:

– От я його вижену!

Побіг до хатки:

– А хто, хто в зайчиковій хатці?

А коза з печі:

Я коза-дереза,
За три копи куплена,

Півбока луплена.
Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затопчу,
Хвостиком замету,-
Тут тобі й смерть!

Ведмідь ізлякався.

– Ні,– каже,– зайчику-побігайчику, не вижену – боюсь.

От ізнов пішов зайчик, сів під дубом та й плаче.

Коли йде вовк і питається:

– А чого це ти, зайчику-побігайчику, плачеш?

– Як же мені, вовчику-брату, не плакати, коли в моїй хатці
звір страшний сидить?

А вовк:

– От я його вижену!

– Де тобі його вигнати! Тут і ведмідь гнав, та не вигнав.

– Отже, вижену!

Побіг вовк до хатки та й питається:

– А хто, хто в зайчиковій хатці?

А коза з печі:

Я коза-дереза,
За три копи куплена,
Півбока луплена.
Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затопчу,
Хвостиком замету,-
Тут тобі й смерть!

Вовк ізлякався.

– Ні,– каже,– зайчику-побігайчику, не вижену – боюсь.

Зайчик ізнов пішов, сів під дубком та й плаче.

Коли біжить лисичка, побачила зайчика та й питається:

– А чого ти, зайчику-побігайчику, плачеш?

– Як же мені, лисичко-сестричко, не плакати, коли в моїй хатці
страшний звір сидить?

А лисичка:

– От я його вижену!

– Де тобі, лисичко, його вигнати! Тут і ведмідь гнав – не вигнав, і вовк гнав, та не вигнав, а то ти!

– Отже, вижену!

Побігла лисичка до хати та:

– А хто, хто в зайчиковій хатці?

А коза з печі:

Я коза-дереза,
За три копи куплена,
Півбока луплена.
Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затопчу,
Хвостиком замету,-
Тут тобі й смерть!

От лисичка теж злякалась.

Ні, – каже, – зайчику-побігайчику, не вижену – боюсь.

Пішов зайчик, сів під дубком та й знову плаче.

Коли це лізе рак-неборак та й питається:

– Чого ти, зайчику-побігайчику, плачеш?

– Як же мені не плакати, коли в моїй хатці страшний звір сидить?

А рак:

– От я його вижену!

– Де тобі його вигнати! Тут ведмідь гнав, та не вигнав, і вовк гнав, та не вигнав, і лисиця гнала, та не вигнала, а то ти!

– Отже, вижену!

От поліз рак у хатку та й питається:

– А хто, хто в зайчиковій хатці?

А коза з печі:

Я коза-дереза,
За три копи куплена,
Півбока луплена.

Тупу-тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Ніжками затопчу,
Хвостиком замету,—
Тут тобі й смерть!

А рак усе лізе та лізе, виліз на піч та:

А я рак-неборак,
Як ущипну — буде знак!

Та як ущипне козу клешнями!...

Коза як замає, та з печі, та з хати — побігла, тільки видко!

От зайчик радий, прийшов у хатку та так уже ракові дякує! Та й став жити в своїй хатці.

6. いたずらな雌山羊

昔、お爺さんとお婆さんがありました。お爺さんは市場に行つて 雌山羊を買いました。家へ 連れてきて、あくる日、年上の息子に 雌山羊を牧場へ追いさせました。

若者は一日中 雌山羊を放し飼いにした後で、晩になって家へ 追いはじめました。門まで 追いたてたかと思うと、赤い長靴をはいているお爺さんは 門の前に 立って、「可愛い雌山羊よ、いとしい雌山羊よ、なにか 飲んだかどうか、なにか 食べたかどうか言ってくれ」とききました。

「いいえ、お爺さん、なにも飲みませんでした、なにも食べませんでした。小さい橋を走っていた時、楓の葉だけ掴みました。堤を走っていた時、水の一滴だけ掴みました。それだけ飲みました、それだけ食べましたよ」

そこで お爺さんは、雌山羊の面倒をよくしなかった 息子を家から 追い出してしまいました。

あくる日、年下の息子をやりました。息子は 晩まで 雌山羊を放し飼いにした後で、家へ 追ってきました。

門まで追い立ててくると、赤い長靴をはいているお爺さんは 門の前に立って、「可愛い雌山羊よ、いとしい雌山羊よ、なにか 飲んだかどうか、なにか食べたかどうか言ってくれ」と ききました。

「いいえ、お爺さん、なにも飲みませんでした、なにも食べませんでした。小さい橋を走っていた時、楓の葉だけ掴みました。堤を走っていた時、水の一滴だけ掴みました。それだけ飲みました、それだけ食べましたよ」

お爺さんは年下の息子も家から追い出してしまいました。

三日目に、お爺さんは妻をやりました。

今度はお婆さんは雌山羊を牧場へ追いたてました。一日中放し飼いにした後で、晩遅く雌山羊を 家へ 帰えらせると、赤い長靴をはいているお爺さんは門の前に立って、「可愛い雌山羊よ、いとしい雌山羊よ、なにか飲んだかどうか、なにか食べたかどうか言ってくれ」とききました。

「いいえ、お爺さん、なにも飲みませんでした、なにも食べませんでした。小さい 橋を走っていた時、楓の葉だけ掴みました。堤を走っていた時、水の一滴だけ掴みました。それだけ飲みました、それだけ食べましたよ」

お爺さんは、非常に 怒ってきたので、お婆さんを家から 追いだしてしまいました。

四日目に、お爺さん自身が雌山羊を牧場へ 追いました。一日中 放し飼いにした後で、晩遅く家へ 帰えらせました。雌山羊を道にそって行かせましたが、 赤い長靴をはいている自分は近道を走り、門の前に立って、「可愛い雌山羊よ、いとしい雌山羊よ、なにか飲んだかどうか、なにか食べたかどうか言ってくれ」とききました。

「いいえ、お爺さん、なにも飲みませんでした、なにも食べませんでした。小さい橋を走っていた時、楓の葉だけ掴みました。堤を走っていた時、水の一滴だけ掴みました。それだけ飲みました、それだけ食べましたよ」

その時は、 お爺さんは ひどく腹を立ててきました。鍛冶屋に包丁を研いでもらって、雌山羊を切ろうとすると、雌山羊はお爺さんの手を振り切って 林へ 逃げていきました。あそこで兎の小屋を見つけて、雌山羊はその小屋に走りこんで、ストーブの上に隠れてしまいました。

兎は 帰ると、だれかが小屋にいるのを感じました。

「だれ、だれが おれの小屋にいるんですか」とききました。

雌山羊はストーブの上に座って、こたえました。

「わたしは高く買われた、
脇の半ばを剥がれた雌山羊だ。
地団駄を踏んで、お前を 脅し、
角で 差し殺し、

足で 押し潰し、
わたしの尾で 掃き飛ばす。

ここで お前は 息を引き取るぞ」

それで兎はびっくりして、小屋から飛び出し、櫛の木の下に
座って涙ぐんできました。

すると、熊が立ち寄って、「兎ちゃん、どうして 泣いている
のか」とききました。

「泣かずにはいられるものか。おれの小屋に恐ろしい 獣が
いるんだよ」

「追い出すぞ」と 熊はいいました。

小屋に近づいて、「だれ、だれが兎の小屋にいるのか」とき
きました。

そのとたんに、雌山羊はこたえました。

「わたしは 高く 買われた、
脇の半ばを 剥がれた雌山羊だ。
地団駄を踏んで、お前を 脅し、
角で 差し殺し、
足で 押し潰し、
わたしの尾で 掃き飛ばす。

ここで お前は息を引き取るぞ」

熊はたいへんびっくりしてしまいました。

「いいえ、兎ちゃん、追い出せないさ。恐いだから」熊はい
いました。

兎は櫛の下に戻って、また涙を流しはじめました。

間もなく狼がやって来ました。

「兎ちゃん、どうして泣いているのか」

「泣かずにはいられるものか。おれの小屋に恐ろしい獣が
いるんだよ」

「追い出すぞ」と狼は いいました。

「お前なんか 追い出せるものか。熊は追い出そうとしたが、
追い出せなかつ たんだよ」

「やっぱり追い出すぞ」

狼は小屋に走りこんで、「だれ、だれが兎の小屋にいるの
か」とききました。

雌山羊は ストープの上からこたえました。

「わたしは高く買われた、
脇の半ばを剥がれた雌山羊だ。
地団駄を踏んで、お前を脅し、
角で 差し殺し、

足で 押し潰し、
わたしの尾で 掃き飛ばす。
ここで お前は 息を引き取るぞ」
狼はびっくりしてしまいました。

「いいえ、兎ちゃん、追い出せないさ。恐いだから」
兎はさらに 櫓の木の下に座って 泣きはじめました。
しばらくすると、狐が走ってきました。兎を見つけると、「
兎ちゃん、どうして 泣いているのか」とききました。
「泣かずにはいられるものか。おれの小屋に恐ろしい獣が いるんだよ」

「追い出すぞ」と 狐はいいました。
「お前なんか 追い出せるものか。熊は追い出そうとしたが、
追い出せなかったんだ。狼も追い出そうとしたが、追い出せな
かったんだ。お前は確に 出来るか・・・」

「やっぱり追い出すぞ」
狐は小屋に走りこんで、「だれ、だれが兎の小屋にいるの
か」ききました。

雌山羊はストーブの上からこたえました。

「わたしは高く買われた、
脇の半ばを 剥がれた雌山羊だ。
地団駄を踏んで、お前を脅し、
角で 差し殺し、
足で 押し潰し、
わたしの尾で 掃き飛ばす。

ここで お前は 息を引き取るぞ」
狐も びっくりしてしまいました。

「いいえ、兎ちゃん、追い出せないさ。恐いだから」といい
ました。

兎は 櫓の木の下に戻って、ふたたび 泣きはじめました。
すると、蝦が這ってきて、「兎ちゃん、どうして 泣いている
のか」とききました。

「泣かずにはいられるものか。おれの小屋に恐ろしい獣が いるんだよ」

「追い出すぞ」と 蝦は いいました。
「お前なんか 追い出せるものか。熊は追い出そうとしたが、
追い出せなかったんだ。狼も追い出そうとしたが、追い出せな
かったんだ。狐も追い出そうとしたが、追い出せなかったんだ
よ。お前は出来るか・・・」

「やっぱ 追い出すぞ」

蝦は小屋に 這いこんで、「だれ、だれが兎の小屋にいるのか」とききました。

雌山羊はストーブの上からこたえました。

「わたしは高く買われた、
脇の半ばを 剥がれた雌山羊だ。
地団駄を踏んで、お前を脅し、
角で 差し殺し、
足で 押し潰し、
わたしの尾で 掃き飛ばす。

ここで お前は息を引き取るぞ」

蝦は 這い止まらず ストーブの上に上がって、「わたしはつめると、しるし 残すぞ」という はずみに はさみで 雌山羊をつめました。

雌山羊は叫びだして、ストーブの上から飛び降り、小屋から飛び出して逃げ失せてしまいました。

兎は喜んで 小屋に 帰えり、蝦にお礼をいいました。それからまた小屋に住みはじめました。

7. ПАН КОЦЬКИЙ

В одного чоловіка був кіт старий, що вже не здужав і мишей ловити. От хазяїн його взяв та й вивіз у ліс, думас: «Нащо він мені здався, тільки дурно буду годувати,— нехай в лісі ходить». Покинув його, а сам поїхав. Коли це приходить до кота лисичка та й питає його:

— Що ти таке?

А він каже:

— Я — пан Коцький.

Лисичка каже:

— Будь ти мені за чоловіка, а я тобі за жінку буду.

Він і згодився. Веде його лисичка до своєї хати, — так уже йому годить: уловить де курочку, то сама не їсть, а йому принесе.

От якось зайчик побачив лисичку та й каже їй:

— Лисичко-сестричко, прийду я до тебе на досвітки.

А вона йому:

— Є у мене тепер пан Коцький, то він тебе розірве!

Засць розказав за пана Коцького вовкові, ведмедеві, дикому ка-

банові. Зійшлись вони докупи, стали думати: як би побачити пана Коцького, – та й кажуть:

– А зготуймо обід!

І взялись міркувати, кому по що йти. Вовк каже:

– Я піду по м'ясо, щоб було що в борщ.

Дикий кабан каже:

– А я піду по буряки та картоплю.

Ведмідь:

– А я меду принесу на закуску.

Заєць:

– А я капусти.

От роздобули всього, почали обід варити. Як зварили, стали радитись: кому йти кликати на обід пана Коцького.

Ведмідь каже:

– Я не підбіжу, як доведеться тікати.

Кабан:

– А я теж неповороткий.

Вовк:

– Я старий уже і трохи недобачаю.

Тільки зайчикові й приходиться.

Побіг заєць до лисиччиної нори; коли це лисичка вибігає, дивиться, що зайчик стоїть на двох лапках біля хати, та й питає його:

– А чого ти прийшов?

Він і каже:

– Просили вовк, ведмідь, дикий кабан і я прошу, щоб ти прийшла з своїм паном Коцьким до нас на обід!

А вона йому:

– Я з ним прийду, але ви поховайтесь, бо він вас розірве.

Прибігає зайчик назад та й хвалиться:

– Ховайтесь, казала лисичка, бо він як прийде, то розірве нас!

Вони й почали ховатися: ведмідь лізе на дерево, вовк сідає за кущем, кабан заривається у хмиз, а зайчик лізе в куш.

Коли це веде лисичка свого пана Коцького. Доводить до стола, він побачив, що на столі м'яса багато, та й каже:

– Ма-у!.. Ма-у!.. Ма-у!..

А ті думають:

«От, вражого батька син, ще йому мало! Це він і нас поїсть!»

Ізліз пан Коцький на стіл і почав їсти, аж за вухами лящить.

А як наївсь, то так і простягсь на столі. А кабан лежав близько столу у хмизу, та якось комар і вкусив його за хвіст, а він так хвостом і крутнув; кіт же думав, що то миша, та туди, та кабана за хвіст! Кабан як схопиться, та навтіки! Пан Коцький злякався кабана, скочив на дерево та й подерся туди, де ведмідь сидів. Ведмідь як побачив, що кіт лізе до нього, почав вище лізти по дереву, та до такого доліз, що й дерево не здержало, – так він додолу впав – гуп! – та просто на вовка, мало не роздавив сердешного.

Як схопляться вони, як дременуть, то тільки видко; а заєць і собі за ними – забіг не знає куди... А потім посходились та й кажуть:

– От, який малий, а тільки-тільки нас усіх не поїв!

7. 雄猫さん

昔、年寄りの雄猫を飼っている男がありました。雄猫は鼠を捕らえられないほど年老いたものでした。男は雄猫を追い払おうと思って、林へもっていきました。「この雄猫は何の役に立つのか。私はいたずらに餌ばかりやっているんだ。ひとりでどうかこうかやってゆかせよう」と男は思っていました。そして雄猫を林にほうっておいたまま家へ帰りました。その林では雌狐がうろついていて、偶然に雄猫に出くわしました。

「どなたさまでしょうか」と雌狐はいいました。

「おれさまは雄猫です」と雄猫は尊大に答えました。

「ふたりで暮らしたら、いかがですか」と雌狐はいいました。

雄猫は承知してくれました。雌狐は雄猫を穴へ連れてきて、できるだけのことをして雄猫に気にいられるようにしました。鶏を捕まえると、すぐに自分では一口も食べないで、雄猫にくれました。

ある日、兎が雌狐に会って、「狐姉さんさん、遊びに来てもいいですか」といいました。

「いいえ、今では雄猫さんが私の世話をします。ですから気をつけてね。でなければずたずたに裂かれるでしょう」

兎は、狼と熊と猪にそのことを伝えました。そして、どういうふうにあの恐ろしい雄猫を見ることが出来るか、みんなで相談しました。雄猫のために晩餐会を催すことにしました。

それから、どういうふうに晩餐会を整えたらよいか論じました。

「ボルシチに 肉をもってきます」と狼はいいました。

「ふだんそうとじゃが芋をもって きます」と猪はいいました。

「いくらかの 蜂蜜をもってきます」と熊はいいました。

「いくつかの キャベツ をもってきます」と兎はいいました。

それから、料理をしはじめました。仕度を整えながら、誰が雄猫を晩餐会に招待しに行くかを決めなければなりませんでした。

「もし やむをえず すたこら 逃げることに なったら、私は速くないだろう」と熊はいいました。

「私も不器用だね」と猪はいいました。

「私は年寄りで、目が悪いんだよ。その仕事ができるのは兎だけだよ」と狼はいいました。

兎が雌狐の穴まで走ってきたとき、雌狐は、兎がドアの前に後足で立っているのを見つけました。

「何の用でわざわざ来てくださったのですか」と雌狐はいいました。

「私たち 狼と 熊と猪と兎は、狐さんと雄猫さんを晩餐会に御招待いたします」

「わかりました。雄猫さんを連れてきますわ。けれど、みんなどこかで隠れていてください、そうしないと、雄猫さんはみんなをやっつけてしまいますぞ」

仲間のところへ 戻って、兎は、「みんな 隠れているように。雄猫さんは私達をずたずたに 裂いてしまうだろう」といいました。

みんな自分の隠れ場を探してみました。熊は木に登り、狼は灌木の後ろに隠れ、猪は落ち葉や枝の下に体を突っ込み、兎はこっそり灌木の茂みに入りました。

そして雌狐は雄猫を連れてきました。

テーブルへ近づいて、食べ物の山を見た雄猫は、「にゃお、にゃお」と鳴きだしました。

「『なお』といっているじゃないか。用意した料理は十分じゃない、まだ食べたがるんだ。結局 みんなをがつつむさぼりくっちまうだろう」と隠れ場に横になっているみんなは不安に思っていました。

雄猫はテーブルの上に跳ねあがって、食べ物をがつつ食いをはじめました。腹一杯 詰めこんで、テーブルの上に体を伸ばしました。枝や落ち葉の下にいた猪は、蚊に食われて、尾を振りうごかしてしまいました。「鼠だ」と思った雄猫は、猪の尾に爪を刺してしまいました。猪は飛びあがって 一生懸命

に逃げだしました。そんな有り様を見た雄猫はびっくりして、一気に飛んでいって、熊が座っている木の 上に よじのぼりました。雄猫が向かってくるのを見て、熊はもっと高く、枝もないまで、登りはじめたら、狼の上にどしんと落ちてしまいました。狼が危なく命を落とすところでした。みんなは四方八方に逃げだしました。

「おやおや、危ないところだったね。雄猫は小さいけど、みんなをもう少しでさんざんにやっつけるところだった」と狼、猪、熊、兎はほっと胸をなでおろしました。

8. СОЛОМ'ЯНИЙ БИЧОК

Жив собі дід та баба. Дід служив на майдані майданником, а баба сиділа дома, мички пряла. І такі вони бідні – нічого не мають: що зароблять, то проїдять, та й нема.

От баба й напалась на діда:

– Зроби та й зроби мені, діду, солом'яного бичка і осмоли його смолою.

– Що ти говориш? Навіщо тобі той бичок здався?

– Зроби, я вже знаю навіщо.

Дід – нічого робити – взяв зробив солом'яного бичка й осмолив його смолою.

Переночували. От на ранок баба набрала мичок і погнала солом'яного бичка пасти; сама сіла під могилою, пряде кужіль і приказує:

– Пасись, пасись, бичку, на травиці, поки я мички попряду! Пасись, пасись, бичку, на травиці, поки я мички попряду!

Поти пряла, поки й задрімала. Коли це з темного лісу, з великого бору біжить ведмідь; наскочив на бичка:

– Хто ти такий? – питає. – Скажи мені!

А бичок і каже:

– Я бичок-третячок, з соломи зроблений, смолою засмолений.

Ведмідь каже:

– Коли ти солом'яний, смолою засмолений, то дай мені смоли, обідраний бік залатати!

Бичок нічого, мовчить; ведмідь тоді його зараз за бік, давай смолу віддирати. Віддирав, віддирав, та й зав'яз зубами, та й ніяк і не вирве. Сіпав, сіпав – затяг того бичка хтозна-куди!

От баба прокидається – аж бичка й нема. «Ох, мені лихо велике! Де це мій бичок дівся? Мабуть, він уже додому пішов». Та мерщій днище та гребінь на плечі – та додому. Коли дивиться – ведмідь у бору бичка тягає; вона до діда:

– Діду, діду, бичок наш ведмедя привів, іди його вбий!

Дід вискочив, віддер ведмедя і закинув його в льох.

От на другий день, ще ні світ ні зоря, баба вже набрала кужелю і погнала на толоку бичка пасти. Сама сіла під могилою, пряде кужіль і приказує:

– Пасись, пасись, бичку, на травиці, поки я мички попряду! Пасись, пасись, бичку, на травиці, поки я мички попряду!

Поти пряла, поки й задрімала. Коли це з темного лісу, з великого бору вибігає сірий вовк – та до бичка:

– Хто ти такий? Скажи мені!

– Я бичок-третячок, з соломи зроблений, смолою засмолений!

– Коли ти смолою засмолений, – каже вовк, – то дай і мені смоли засмолити бік, а то капосні собаки обідрали.

– Бери!

Вовк зараз до боку, хотів смоли віддерти. Драв, драв та зубами й зав'яз, що ніяк уже й не віддере: що хоче назад, то ніяк. Так вовк тугиться з тим бичком!

Прокидається баба – аж бичка уже й не видно. Вона подумала: «Мабуть, мій бичок додому побрів», та й пішла; коли дивиться – вовк бичка тягає. Вона побігла, дідові сказала. Дід і вовчика в льох укинув.

Погнала баба і на третій день бичка пасти; сіла під могилою та й заснула. Біжить лисичка.

– Хто ти такий? – питає бичка.

– Я бичок-третячок, з соломи зроблений, смолою засмолений.

– Дай мені смоли, голубчику, приложити до боку: капосні хорти трохи шкури не зняли!

– Бери!

Узяла й лисиця зубами – ніяк не вирветься.

Баба дідові сказала – дід укинув у льох і лисичку.

А далі й зайчика-побігайчика піймали.

От як назбиралось їх, дід сів над лядою, давай гострить ножа.

Ведмідь його й питає:

– Діду, навіщо ти ножа гостриш?

– Щоб з тебе шкуру зняти та пошити з тієї шкури і собі, й бабі кожуха.

– Ох, не ріж мене, дідусю, пусти лучче на волю! Я тобі багато меду принесу.

– Ну, гляди!

Взяв і випустив ведмедика. Сів над лядою, знов ножа гострить.

Вовк його й питає:

– Діду, навіщо ти ножа гостриш?

– Щоб з тебе шкуру зняти та на зиму теплу шапку пошити

– Ой, не ріж мене, дідусю, я тобі за те цілу отару овечок прижену.

– Гляди!

І вовка випустив.

Сидить та ще ножа гострить. Лисичка виткнула мордочку, питає:

– Скажи мені, будь ласкав, дідусю, навіщо ти ножа гостриш?

– У лисички,– каже,– гарна шкурка на опушку й на комірець, хочу зняти.

– Ой, не знімай з мене, дідусю, шкурки, я тобі й гусей, і курей принесу!

– Ну, гляди!

І лисичку пустив. Остався один зайчик; дід і на того ножа гострить.

Зайчик його питає, а він каже:

– У зайчика шкурка м'якенька, тепленька – будуть мені на зиму рукавички й капелюх.

– Ох, не ріж мене, дідусю,– я тобі стьожок, сережок, намиста доброго нанесу, тільки пусти на волю!

Пустив і його.

От переночували ту ніч, коли на ранок, ще ні світ ні зоря, аж – дер-дер! – щось до діда в двері. Баба прокинулась:

– Діду, діду! Щось до нас у двері шкряботить,– піди подивись!

Дід вийшов, коли то ведмідь цілий вулик меду приніс. Дід узав той мед, та тільки ліг, аж у двері знов – дер-дер! Коли вийде,– аж повен двір овець вовк понагонив.

От незабаром лисичка принесла курей, гусей – усякої птиці; зайчик понаносив стьожок, сережок, намиста доброго...

І дід радий, і баба рада.

Взяли попродали овечки та накупили волів, та став дід тими волами ходити чумакувати, та так забагатіли! А бичок, що не стало вже треба, поти стояв на сонці, поки й розтав.

8. わらの子牛

昔、お爺さんとお婆さんがありました。お爺さんはタール蒸留の工場で働きました、お婆さんは家で麻の糸を紡ぎました。何を稼いでも、すべてを食べ物を買うために費やして、貧乏でした。

ある日、お婆さんはお爺さんに、「お爺さん、わらの子牛を作って、タールで 塗ってくれ」と食ってかかりました。

「何を言っているのか。何のためにそんな 子牛は 要るのか」

「作ってくれ。何のためなのか 後で 分かりますよ」

仕方がなく、お爺さんはわらの子牛を作って、タールで 塗りました。

夜が過ぎると、朝早くお婆さんは麻の房を取って、わらの子牛を牧場へ 追いました。自分は古墳の下に座り、糸を紡いで、「子牛よ、わたしが麻の房を使ってしまうまで、草を食え。子牛よ、わたしが麻の房を使ってしまうまで、草を食え」と繰り返して いいました。

糸を紡いでいる間に、知らず知らず眠りこんでしまいました。突然 暗い林から、大きい松林から熊が走ってきました。子牛にぶつかって、「お前は何者なのか。言ってくれよ」ときました。

「三つになる子牛で、わらで作られた、タールで 塗られたものだよ」

「わらの子牛なら、タールで 塗られたものなら、おれの 剥がれた脇を 接ぐためにタールをくれ」

子牛は 黙りこくっていました。熊は子牛の脇にかじりついて、タールを剥ぎとりはじめました。剥ぎとりに剥ぎとって、歯がはまりこんだので、タールを剥ぐことが出来ませんでした。引っ張りに引っ張って、どこか分からないところへ子牛を引きずってしまいました。

お婆さんは目覚めてみると、子牛はいません。「おやまあ、困ったなあ。子牛は どこへ行ったの。家へ帰ったかもしれない」と思って、道具を背負って家へ 行きました。見ると、熊は松原で 子牛をあちこち 引きずっています。

「お爺さん、お爺さん、うちの子牛は 熊を連れてきましたよ。熊を殺してくれよ」と お婆さんは呼びだしました。

お爺さんはそとへ 飛び出して、熊を外して穴蔵に放り込んでしまいました。

あくる日、朝ほのぼのと夜が明けるころに、お婆さんは 麻の房を取って、子牛を牧場へ 追いました。古墳の下に坐り、糸を紡いで、「子牛よ、わたしが麻の房を使ってしまうまで、草を食え。子牛よ、わたしが麻の房を使ってしまうまで、草を食え」と繰り返していいました。

糸を紡いでいる間に、知らず知らず眠り込んでしまいました。突然 暗い林から、大きい松原から狼が 飛び出しました。そして子牛に「お前は 何者なのか。言ってくれよ」とききました。

「三つになる子牛で、わらで作られた、タールで塗られたものだよ」

「わらの子牛なら、タールで塗られたものなら、いやな犬に剥がれたおれの脇を塗るためにタールをくれよ」

「取ってくれ」

狼はタールを 剥ぎとりたがったので、子牛の脇に飛び付きました。引っ張りに引っ張ったが、ついに歯が はまりこんでしまいました。

お婆さんは目覚めると、子牛は見えなくなりました。「家に帰ったかもしれない」と思っていました。途中で見ると、狼は子牛を 引きずっていました。お婆さんは さかさずお爺さんにそのことを 知らせました。お爺さんは狼も穴蔵に放り込んでしまいました。

三日目にもお婆さんは 子牛を牧場に放しました。自分は古墳の下に座ると、知らず知らず眠り込んでしまいました。そうすると、狐が走ってきました。

「お前は 何者なのか」と子牛にききました。

「三つになる子牛で、わらで 作られた、タールで 塗られたものだよ」

「ねえあなた、脇に当てるためのタールをくれよ。いやな犬は もう少しで皮を剥ぐところだった」

「取れよ」

狐も 子牛に歯で噛み付いたので、どうしても 離れることが出来ませんでした。

お婆さんの言った通りに、お爺さんは 狐も穴蔵に 放り込んでしまいました。それから 兎も掴んでしまいました。

たくさん集めた後で、お爺さんが 穴蔵の蓋の上に座って包丁を研ごうとすると、熊は、「お爺さん、なんのために包丁を研いでいるんですか」とききました。

「お前の皮を剥いで、わたしとお婆さんに毛皮外套を仕立てるためなのだよ」

「おやまあ、お爺さん、切らないでください、放した方がいいですね。蜂蜜をたくさん もってきますから」

「さあ、覚えているろ」

お爺さんは 熊を放してしまいました。そして 穴蔵の蓋の上に座って、また包丁を研ぎはじめました。

今度は、「お爺さん、なんのために 包丁を 研いでいるんですか」と狼はききました。

「お前の皮を 剥いで、冬向きの暖かい帽子を仕立てるためなのだよ」

「おやまあ、お爺さん、切らないでください。そのかわりに羊の群れを追い立てきますよ」

「さあ、覚えているろ」

そして お爺さんは 狼を 放してしまいました。それから ふたたび包丁を研ぎはじめました。小さな鼻面を突きだして、狐は「お爺さん、なんのために包丁を研いでいるのか 言ってください」と ききました。

「狐の皮はみごとに毛皮の縁取りや襟などに適しているんだよ。剥ぎたいんだ」

「おやまあ、お爺さん、革を剥ぎないでください。そのかわりに 鷺鳥と鶏をもってきますから」

「さあ、覚えているろ」

お爺さんは 狐を放してしまいました。兎だけ 残りました。兎も切るために包丁を 研ぎはじめると、お爺さんは、兎の質問に「兎の皮は 柔らかくて暖かい。冬向きの手袋と中折れ帽子を仕立てるよ」とこたえました。

「おやまあ、お爺さん、切らないでください。立派なりボンや耳環やビーズ首飾りなどをもってきます。ただ 放してください」

お爺さんは兎も放してしまいました。

夜明け前 になにかが小屋のドアに引っ搔いているような がりがりという音が聞こえてきました。お婆さんは 目覚めて、「お爺さん、なにかがドアを引っ搔いているんですよ。行って見てください」

お爺さんが出ると、熊は蜜蜂 の巣箱を全部 もってきました。お爺さんがその蜂蜜を取るが早いか、ふたたびドアを引っ掻いているような音がしました。出ると、狼は 庭がいっぱいであるほど羊を追い立ててきました。間もなく狐は 鶏や鶯鳥などをもってきました。兎はリボンや耳環やビーズ首飾りを・・・

お爺さんとお婆さんは嬉しくてたまりません。羊を売って、雄牛を買いました。その雄牛で お爺さんは クリミヤ から 塩を運んできて金持ち になりました。用に足りない子牛は 溶けるまで日向に 立っていました。

РОЗДІЛ II

ЧАРІВНІ КАЗКИ

魔法昔話

9. КОЛОБОК

Були собі дід та баба та дожились уже до того, що й хліба нема.
Дід і просить:

- Бабусю! Спекла б ти колобок!
- Та з чого ж я спечу, як і борошна нема?
- От, бабусю, піди в хижку та назмітай у засіку борошенця, то й буде колобок.

Послухалась баба, пішла в хижку, назмітала в засіку борошенця, витопила в печі, замісила гарненько борошно, спекла колобок та й поклала на вікні, щоб простилав. А він лежав, лежав на вікні, а тоді з вікна на призьбу, а з призьби на землю в двір, а з двору за ворота та й побіг-покотився дорогою.

Біжить та й біжить дорогою, коли це назустріч йому зайчик.

- Колобок, колобок, я тебе з'їм!
- Не їж мене, зайчику-лапанчику, я тобі пісеньки заспіваю:
- Ану заспівай!

Я по засіку метений,
Я із борошна спечений,
Я від баби втік,
Я від діда втік,
То й від тебе втечу!

Та й побіг знову. Біжить та й біжить... Перестріває його вовк:

- Колобок, колобок, я тебе з'їм!
- Не їж мене, вовчику-братуку, я тобі пісеньки заспіваю.
- Ану заспівай!

Я по засіку метений,
Я із борошна спечений,
Я від баби втік,
Я від діда втік,
Я від зайця втік,
То й від тебе втечу!

Та й побіг...

Аж іде ведмідь.

— Колобок, колобок, я тебе з'їм!

— Не їж мене, ведмедику, я тобі пісеньки заспіваю.

— Ану заспівай!

Я по засіку метений,
Я із борошна спечений,
Я від баби втік,
Я від діда втік,
Я від зайця втік,
Я від вовка втік,
То й від тебе втечу!

Та й побіг. Біжить та й біжить дорогою... Стрічається з лисичкою:

— Колобок, колобок, я тебе з'їм!

— Не їж мене, лисичко-сестричко, я тобі пісеньки заспіваю.

— Ану заспівай!

Я по засіку метений,
Я із борошна спечений,
Я від баби втік,
Я від діда втік,
Я від зайця втік,
Я від вовка втік,
Від ведмедя втік,
То й від тебе втечу!

— Ну й пісня ж гарна! — каже лисичка. — От тільки я недочуваю трохи. Заспівай-бо ще раз та сідай до мене на язик, щоб чутніше було.

Колобок скочив їй на язык та й почав співати:
Я по засіку метений...
А лисичка – гам його! Та й з'їла!

9. コロボクという小麦ケーキ

昔、お爺さんとお婆さんが ありました。パンもてんで ない
ほど貧乏になりました。

「お婆さん、コロボクを焼いたらどうだか」とお爺さんはた
のみました。

「何から焼くの。粉がないわ」

「お婆さん、物置に粉を掻き集めてくれ。コロボクをこしら
えよう」

お婆さんは、お爺さんの言った通りに、物置で 粉を掻き集
め、ストーブを焚き付け、よく 練り粉をこね、コロボクを焼
いて、冷ますように窓台の上に置きました。しばらく横たわ
ると、コロボクは 窓から 壁の下に飛び降り、壁の下から庭へ、門
の外へ と ころころ転がって 道を走っていきました。

どんどん走ると、向うから兎が来ました。

「コロボク、コロボク、お前を食うぞ」

「兎さん、食べないでください。あなたに 歌を 歌いますから」

「さあ、歌え」

「わたしは 物置で 掻き集められた

粉から作られて焼かれたものだ。

お婆さんに後ろを見せた、

お爺さんに後ろを見せた。

だから あなたにも 後ろを 見せるよ」

そして 走りだしました。どんどん走ると、狼に 会いました。

「コロボク、コロボク、お前を 食うぞ」

「狼兄さん、食べないでください。あなたに歌を 歌います
から」

「さあ、歌え」

「わたしは 物置で 掻き集められた

粉で 焼かれた。

お婆さんに 後ろを見せた、

お爺さんに後ろを見せた、

兎に後ろを見せた。

だから あなたにも後ろを見せるよ」

そして 走りだしました。しばらくすると、向うから熊が来ました。

「コロボク、コロボク、お前を食うぞ」

「熊さん、食べないでください。あなたに歌を歌いますから」

「さあ、歌え」

「わたしは 物置で 掻き集められた
粉から作られて焼かれたものだ。

お婆さんに後ろを見せた、

お爺さんに後ろ見せた、

兎に後ろを見せた、

狼に後ろを見せた。

だから あなたにも後ろを見せるよ」

そして 走りだしました。道をどんどん走ると、狐に 出会いました。

「コロボク、コロボク、お前を食うぞ」

「狐姉さん、食べないでください。あなたに歌を歌いますから」

「さあ、歌え」

「わたしは 物置で 掻き集められた
粉から作られて焼かれたものだ。

お婆さんに後ろを見せた、

お爺さんに後ろを見せた、

兎に後ろを見せた、

狼に後ろを見せた、

熊に後ろを見せた。

だからあなたにも後ろを見せるよ」

「なんとすばらしい 歌だなあ。しかしわたしは耳が 少し遠い だ。もう 一度 歌え。よく 聞こえるように わたしの舌の上にこしかけ」

コロボクは 狐の 舌の上に 飛びあがって、歌を 歌いはじめました。

「わたしは 物置で 掻き集められた・・・」

だが、そのとたんに 狐はコロボクをががつ食ってぐっと呑み込んでしまいました。

10. КАЗКА ПРО ІВАСИКА-ТЕЛЕСИКА

Жили собі дід та баба. Вже й старі стали. І дітей нема. Журяться дід та баба: «Хто нашої й смерті догляне, що в нас дітей нема?» От баба й просить діда:

– Поїдь, діду, в ліс, вирубай мені там деревинку та зробимо колисочку, то я положу деревинку в колисочку та й буду колихати; от буде мені хоч забавка!

Дід спершу не хотів, а баба все просить та просить; послухався він, поїхав, вирубав деревинку, зробив колисочку... Положила баба ту деревинку в колисочку – колише й пісні співає:

Люлі-люлі, Телесику,
Наварила кулешику, –
І з ніжками, і з ручками,
Буду тебе годувати!

Колыхала-колыхала, аж поки полягали вони увечері спати. Встають уранці – аж з тієї деревинки та став синок маленький. Вони так зраділи, що – Боже! Та й назвали того синка Івасиком – Телесиком.

Росте той синок та й росте, і такий став гарний, що баба з дідом не навітшаються з нього.

От як підріс він, то й каже:

– Зробіть мені, тату, золотий човник, а срібнеє веселечко: буду я рибку ловити та вас годувати.

От дід і зробив золотий човник і срібнеє веселечко, спустили на річку, – він і поплив. То оце їздить Телесик по річці, ловить рибку та годує діда й бабу, наловить та віддасть – і знову поїде. А мати йому їсти носить... Та й каже:

– Гляди ж, синку, як я кликатиму, то пливи до бережка, а як хто чужий, то пливи далі!

От мати наварила йому снідати, принесла до берега та й кличе:

Івасику – Телесику!
Приплинь, приплинь до бережка!
Дам я тобі їсти й пити!

Телесик почув.

– Ближче, ближче, човнику, до бережка, – це ж моя матінка снідати принесла!

Пливе...

Пристав до бережка, наївся, напився, відіпхнув золотий човник срібним весельцем і поплив далі рибку ловити...

А змія й підслухала, як мати кликала Телесика, та прийшла до берега та й давай гукати грубим голосом:

Івасику – Телесику!
Приплинь, приплинь до бережка!
Дам я тобі їсти й пити!

А він чує...

– То ж не моєї матінки голос! Пливи, пливи, човнику, далі! Пливи, пливи, човнику, далі!

Махнув весельцем – човник і поплив. А змія стояла, стояла та й пішла від бережка геть.

От мати Телесикова наварила йому обідати, понесла до бережка та й кличе:

Івасику – Телесику!
Приплинь, приплинь до бережка!
Дам я тобі їсти й пити!

Він почув:

– Ближче, ближче, човнику, до бережка! це ж моя матінка мені обідати принесла!

Приплив до бережка, наївся, напився, віддав матері рибку, що наловив, відіпхнув човник і поплив знову.

А змія приходить до берега та знов грубим голосом:

Івасику – Телесику!
Приплинь, приплинь до бережка!
Дам я тобі їсти й пити!

А він почув, що не материн голос, та махнув весельцем:

– Пливи, пливи, човнику, далі! Пливи, пливи, човнику, далі.

Човник і поплив далі.

Змія бачить, що нічого не вдіє, та пішла до коваля:

– Ковалю, ковалю! Скуй мені такий тоненький голосок, як у Телесикової мами!

Коваль і скував. Вона пішла до бережка й стала кликати:

Івасику – Телесику!

Приплинь, приплинь до бережка!

Дам я тобі їсти й пити!

А він думав, що мати:

– Ближче, ближче, човнику, до бережка, – то ж мені моя матінка їсти принесла!

Та й приплив до бережка. А змія його мерщій схопила з човна та й понесла до своєї хати.

Приносить до хати:

– Зміючко Оленко, відчини!

Оленка й відчинила; вона ввійшла в хату.

– Зміючко Оленко, натопи піч так, щоб аж каміння розпадалося, та спечи мені Телесика, а я під у гостей покличу та будемо гуляти.

Та й полетіла кликати гостей.

От Оленка натопила піч так, що аж каміння розпадається, а тоді й каже:

– Сідай, Телесику, на лопату!

А він каже:

– Коли ж я не вмію, – як його сідати?

– Та вже сідай! – каже Оленка.

Він і поклав на лопату руку.

– Так? – каже.

– Та ні-бо, сідай зовсім.

Він поклав голову:

– Отак, може?

– Та ні-бо, – каже Оленка. – Ні, не так!

– Ну, так покажи ж, – каже Телесик, – бо я не знаю як.

Вона й стала показувати, та тільки сіла, а він за лопату – та й укинув її в піч заслінкою затулив; а сам замкнув хату, заліз на привисоченого явора та й сидить.

От змія прилітає з гостями.

– Зміючко Оленко, відчини!

Не чути.

– Зміючко Оленко, відчини!

Не озивається.

– От вража Оленка – вже десь повіялась.

От змія сама відчинила хату, повходили гості, посідали за стіл. Відслонила змія заслінку, вийняла з печі – та й їдять, – думають, що Телесик. Попоїли добре, повиходили надвір та й качаються по траві.

– Поkochуся, повалюся, Телесикового м'яся наївшись!

А Телесик із явора:

– Покотіться, поваліться, Оленчиного м'яся наївшись!

Вони слухають... «Де це?» Та знов:

– Покочуся, повалюся, Телесикового м'яся наївшись!

А він знову:

– Покотіться, поваліться, Оленчиного м'яся наївшись!

Вони далі:

– Що воно таке?

Давай шукати, давай дивитися, та й угледіли Телесика на яворі. Кинулись до явора та й почали його гризти. Гризли-гризли, аж зуби поламали, – а не перегризуть. Кинулись до коваля:

– Ковалю-ковалю, покуй нам такі зуби, щоб того явора перегризти!

Коваль і покував. Вони як почали знову... От-от уже перегризуть. Коли летить табун гусей. Івасик – Телесик їх просить:

Гуси-гуси, гусенята!

Візьміть мене на крилята

Та понесіть до батенька,

А в батенька їсти й пити,

Ще й хороше походити!

А гуси й кажуть:

– Нехай тебе середні візьмуть!

А змії гризуть-гризуть... Аж летить знову табун гусей.

Телесик і просить:

Гуси-гуси, гусенята!
Візьміть мене на крилята
Та понесіть до батенька,
А в батенька їсти й пити,
Ще й хороше походити!

Так і ці йому кажуть:

– Нехай тебе задні візьмуть!

А явір аж тріщить! Відпочинуть змії, та й знов гризуть, відпочинуть, та й знов...

Аж летить іще табун гусей. Телесик так їх просить:

Гуси-гуси, гусенята!
Візьміть мене на крилята
Та понесіть до батенька,
А в батенька їсти й пити,
Ще й хороше походити!

І ці кажуть:

– Нехай тебе задні візьме!

Та й полетіли.

Сидить сердешний Телесик, – от-от явір упаде,

От-от доведеться пропасти! Коли це летить собі одним одно гусеня: відбилось – насилу летить. Телесик до нього:

Гусе-гусе, гусенятко!
Візьми мене на крилятко
Та понеси до батенька,
А в батенька їсти й пити,
Ще й хороше походити!

От воно:

– Сідай! – каже. Та й ухопило його на крила. Та втомилось сердешне, так низько несе. А змія за ним – чи не вхопить – його женеться. Та таки не наздогнала. Гусеня принесло та й посадовило Телесика на причілку знадвору, а само ходить по двору, пасеться.

От сидить Телесик та й слухає, що в хаті робиться.

А баба напекла пиріжків та виймає з печі й каже:

– Це тобі, діду, пиріжок, а це мені пиріжок!

А Телесик знадвору:

– А мені?

То це вона знову виймає пиріжка:

– Оце тобі, дідусю, пиріжок, а це мені!

А Телесик знову:

– А мені?

Вони й почули. Що це?

– Чи ти чуєш, діду, щось наче гукає?

– Та то, – каже дід, – мабуть, так учувається. Та знов баба:

– Оце тобі, дідусю, пиріжок, а це мені!

– А мені? – з причілка Телесик.

– От же таки озивається! – говорить баба – та зирк у вікно, – аж на причілку Телесик. Вони тоді з хати – та вхопили його, та внесли в хату, та такі раді!...

А гусенятко ходить по двору, то мати й побачила:

– Он гусятко ходить. Піду впіймаю – та заріжу.

І вже хотіла було йти. А Івасик-Телесик каже:

– Ні, мамо, не ріжте, а нагодуйте його! Коли б не воно, то я б у вас і не був.

От вони нагодували його й напоїли і під крильця насипали пшо-на. Так воно й полетіло.

От вам казочка, а мені – бубликів в'язочка.

10. イワシク・テレシクという少年についての話

昔、あるところに、お爺さんとお婆さんがいました。もう年取っていたが、子供はありません。

「子供がないので、老後が近づくと、だれがわたしたちを介抱するのか」とお爺さんとお婆さんは心配していました。

ある日、お婆さんは、「お爺さん、林に行って、若木を伐ってください。あなたが揺り籠を作れば、木切れを入れて揺るがします。慰めでも 得ますわ」とたのみました。

最初にお爺さんは 行きたくなかったが、お婆さんはたえずたのんでいたのので、承知してくれました。林に行って、若木を 切り、揺り籠を作りました。お婆さんは 揺り籠に木切れを揺るがしながら歌を歌っていました。

「イワシク テレシクよ、
ねんねしよう、
粟の種のお粥を炊いてやる、
君の足と手は 丈夫になる」

晩遅く寝るまで、木切れを揺すぶるのをやりつづけました。朝早く目覚めると、不思議にも木切れは小さい息子になりました。お爺さんとお婆さんは 嬉しくてたまりません。その息子にイワシク・テレシクという名をつけました。

息子は、お爺さんとお婆さんの胸が喜びで いっぱいであるほど、どんどん大きくなって、きれいになりました。

とうとう 少年になった時、息子は、「お父さん、黄金の小舟と銀の櫂を作ってください。釣りをしてお父さんとお母さんの暮らしを立てますよ」といいました。

それで お爺さんは 黄金の小舟と銀の櫂を作りました。小舟を水の上に下ろすと、イワシク・テレシクは 川で 櫂を漕いで、魚を取ったり、お爺さんとお婆さんを養ったりしました。一度 魚を取ると、ふたたび 川へ 釣りに行きました。お母さんは息子に 食べ物をもって行きました。息子を川へやる前に、「息子よ、気をつけてね。わたしが呼ぶと、岸の方へ漕いでくれ。よそ者が呼ぶと、遠ざかってくれ」といいましめました。

ある日、お母さんは 朝ご飯をこしらえて、川岸まで もってきて、呼んでいました。

「イワシク・テレシク よ、
川岸へ 漕げ、
食べ物と飲み物を やる よ」

少年は その声を聞きつけて、「小舟よ、川岸へ 近づけ。お母さんは朝ご飯をもってきましたから」といいました。川岸に近づくと、食べ物を食べ、飲み物を飲でしまいました。それから 黄金の小舟を突き離れると、また魚を釣りに行きました。

ところが、蛇 が、お母さんが息子を呼ぶことを盗み聞きました。川岸へ つくと、そっけない声で 呼びはじめました。

「イワシク・テレシクよ、
川岸へ 漕げ、
食べ物と 飲み物をやる よ」

少年は、蛇の声を聞きつけて、「母の声ではないよ。小舟、もっとはるかに浮かんでいけ。小舟、もっとはるかに浮かんでいけ」といいました。櫂を振ると、小舟は浮かんでいきました。蛇はしばらく待っていて、川岸を離れていきました。

やがてお母さんは昼ご飯をこしらえて、川岸へもってきて呼び立てました。

「イワシク・テレシクよ、
川岸へ 漕げ、
食べ物と飲み物をやるよ」

少年は、お母さんの声を聞きつけて、「小舟、川岸に近づけ。お母さんは昼ご飯をもってきましたから」といいました。川岸につくと、食べ物を食べ、飲み物を飲んでしまって、取った魚をお母さんに上げ、小舟を突き離れて、また櫂で漕ぎはじめました。

蛇は、ふたたび川岸へ来て、そっけない声で呼び立てました。

「イワシク・テレシクよ、
川岸へ 漕げ、
食べ物と飲み物をやるよ」

少年は、お母さんの声ではないと分って、「小舟、もっとはるかに浮かんでいけ。小舟、もっとはるかに浮かんでいけ」といいました。

小舟はもっとはるかに浮かんでいきました。

どうにもならないと分かって、蛇は鍛冶屋のところへ行きました。

「鍛冶屋、鍛冶屋、イワシク・テレシクのお母さんがもっているような細い声を鍛えてください」

鍛冶屋は鍛えてしまいました。蛇は川岸につくと、呼びはじめました。

「イワシク・テレシクよ、
川岸へ 漕げ、
食べ物と飲み物をやるよ」

少年にはそれが母の声であるように思われました。

「小舟、川岸へ近づけ。お母さんは食べ物をもってきましたから」

そして 小舟は川岸へ 浮かんできました。そのとたんに 蛇は 少年を 小舟から 掴んで 小屋へもっていきました。

もってくると、蛇は、「オレンカ、ドアを 開けてくれ」と オレンカという小さな 蛇 にいいつけました。オレンカがドア開けると、蛇 は 小屋に 這 いこんで、「オレンカ、れんがが砕けるようにストーブをよく 焚いてイワシク・ テレシクを焼いてくれ。わたしは お客を招いてご馳走しますから」といって、お客を招きに行きました。

オレンカは 、れんがが 砕けたほど、ストーブを焚いて、「イワシク・ テレシク、木の鍬の上に座れ」といいました。

「どう いうふうに座ったらいいか 分かりませんよ」

「座れっていったじゃないか」

少年は 鍬の上に手をおきました。

「そのようにですか」

「いやいや、すっかり座れよ」

少年は 頭をおきました。

「そのようにじゃないですか」

「はい、そうじゃないですよ」

「さあ、教えてください。座り方が分かりませんから」

小さな 蛇は 教えてははじめました。そのとたんに 少年は 小さな蛇をストーブに 放り込んで、焚き口の衝立を寄せかけました。小屋のドアを閉めると、高い楓の木の上に 登っていました。

蛇は、お客と いっしょに 飛んでくると、「オレンカ、ドアを 開けてくれ」と いいましたが、その 呼び声が聞こえる気配はありません。

「オレンカ、ドアを 開けてくれ」

答えはありません。

「憎いやつだね。どこかへ消えたんだ」

蛇自身はドアを 開けて、お客を入らせ、テーブルにつかせました。焚き口の衝立を除いて、ストーブから焼いた 肉を引き、イワシク・ テレシク なのだと 思って、お客といっしょに食べはじめました。思う存分に腹一杯食べると、そとへ 出て、草の上に 転がりはじめました。

「イワシク・ テレシクの肉を食べて、倒れて転がろう」

少年は、 楓の木の上から 「オレンカの肉を食べて、倒れて転がれ」といいました。

蛇たちは 聞くと、「どこだい」と驚きました。それから 「イワシク・ テレシクの肉を食べて、倒れて転がろう」と繰り返して いいました。

少年は また、「オレンカの肉を食べて、倒れて転がれ」とからかいました。

蛇 たちは、「あれはなんだい」と思って、探がしはじめました。やっとのことで 楓の木の上に少年を見つけました。楓の木の方へ 駆けて、かじりはじめました。ただ かじりにかじって、歯を砕いたので、幹を噛み切れられません。そうすると、鍛冶屋をたのんで、「鍛冶屋、鍛冶屋、あの 楓の木を噛み切るために新しい歯を鍛えるんだ」といいました。

鍛冶屋は 鍛えました。蛇 たちは 木にがぶりと 噛み付きはじめました。少年は 雁に気がつくと、呼んでいました。

「雁、雁、おれを
羽根の上に 取れよ、
父のところへ 運べよ。
ご馳走と休みは
あそこで 待っているよ」

雁は、「次の群れが運ぶように頼んで」とこたえました。そのうちに、蛇 たちは 楓の木をかじるのを 止めていませ

ん。
もう 一つの雁の群れが 空を飛んできました。少年は ふたたび たのんでいました。

「雁、雁、おれを
羽根の上に 取れよ、
父のところへ運べよ。
ご馳走と休みは
あそこで待っているよ」

しかし、雁は、「最後の群れが運ぶように頼んで」とこたえました。

その時、楓の木はもう折れそうでした。蛇 たちは 休んでは、また かじりはじめました。三つめの群れが 飛んできました。

少年は ふたたび 頼んでいました。

「雁、雁、おれを
羽根の上に取れよ、
父のところへ運べよ。
ご馳走と休みは
あそこで待っているよ」

雁は、「最後の小さな 雁に運ぶように頼んで」とこたえました。そして 飛んでいきました。

可哀想な少年は、「楓の木は今すぐ 倒れそうで、おれは命を落そうなのだ」と 思っていました。見ると、一羽だけの小さな雁が、群れとはぐれて、かろうじて 飛んでいました。少年はまた たのみはじめました。

「小さな雁、おれを
羽根の上に取れよ、
父のところへ運べよ。
ご馳走と休みは
あそこで待っているよ」

小さな 雁は、「乗れ」といって、少年を羽根の上に取りっておきました。疲れたので、低く飛んでいました。蛇 は雁を捕まえそうに追いかけていましたが、追い付きません。小さな雁はお父さんのところに少年を運んできて、小屋の横の壁の下に下ろし、庭を散歩して草を食べていました。

少年は 小屋の横の壁の下に 座って、小屋の中の様子を調べようと思いました。

・ ストーブから けし粒入りの饅頭を引き出して、お婆さんは、「その饅頭はあなたに、この饅頭は わたしに・・・」といいました。

少年は、「おれに何が・・・」と たずねました。

それから お婆さんは、ふたたび 饅頭を引き出して、「その饅頭はあなたに、この饅頭はわたしに・・・」といいました。

少年はまた、「おれに何が・・・」とたずねました。

少年の声が聞こえてきました。

「お爺さん、聞こえますか。何が呼んでいるようです」

「気のせいかもしれません」

お婆さんはまた、「その饅頭はあなたに、この饅頭は わたしに・・・」いいました。

少年は、小屋の横の壁の下に 座って、「おれに 何が・・・」とたずねました。

お婆さんは、「やっぱり呼んでいるんですわ」といって、横の窓から覗いてみると、息子がいました。

お爺さんとお婆さんは 小屋から飛び出して、息子を抱きしめて、小屋にもってきました。居ても立ってもいられないほど嬉しくなりました。

お婆さんは 小さな 雁が庭を歩いているのを見つけると、「小さな 雁が歩いているんですよ。捕まえて 切りに行きます」といいました。行こうとすると、少年は、「お母さん、切らないでください。小さな雁がいなかったら、おれはここに 来なかったでしょう」といいました。

両親は 小さな 雁に食べ物を 食べさせて、飲み物を飲みさせました。それに、旅のために 粟の種をやりました。そして 小さな 雁は 飛んでいきました。

11. ОХ

Колись давно, не за нашої пам'яті,— мабуть, що й батьків і дідів наших не було на світі,— жив убогий чоловік з жінкою, а в них був одним один син, та й той не такий, як треба: таке ледащо той одинчик удався, що лишенько! Нічого не робить — і за холодну воду не візьметься, а все тільки на печі сидить та просцем пересипається.

Уже йому, може, років з двадцять, а він усе на печі сидить, як подадуть їсти, то і їсть, а не дадуть, то й так обходиться.

Батько й мати журяться:

— Що нам з тобою, сину, робить, що ти ні до чого не дотепний? Чужі діти своїм батькам у поміч стають, а ти тільки дурно хліб переводиш!

Так йому не до того: сидить та просцем пересипається. Журилися-журилися батько з матір'ю, а далі мати й каже:

— Що ти таки, старий, думаєш з ним, що вже він до зросту дійшов, а така недотепа — нічого робить не вміє? Ти б його куди оддав, то оддав, куди найняв, то найняв, може б, його чужі люди чогось навчили.

Порадилися, батько і оддав його у кравці вчитись.

От він там побув днів зо три та й утік, зліз на піч — знов просцем пересипається. Батько його вибив добре, оддав до шевця шевству вчитись. Так він і звідтіля втік. Батько знов його вибив і оддав ковальству вчитись. Так і там не побув довго — втік.

— Що його робить? Поведу,— каже,— вражого сина, ледащо, у інше царство: де найму, то найму,— може, він відтіля не втече.

Взяв його й повів. Йдуть та йдуть, чи довго, чи недовго, аж увійшли у такий темний ліс, що тільки небо та земля. Увійходять у ліс, притомилися трохи; а так над стежкою стоїть обгорілий пеньок; батько й каже:

– Притомився я – сяду одпочину трохи.

От сідає на пеньок та:

– Ох! Як же я втомився!

Тільки це сказав – аж з того пенька – де не взявся – вилазить такий маленький дідок, сам зморщений, а борода зелена аж по коліна.

– Що тобі, – питає, – чоловіче, треба од мене?

– Чоловік здивувався: «Де воно таке диво взялося?»

Та й каже йому:

– Хіба я тебе кликав? Одчепись!

– Як же не кликав, – каже дідок, – коли кликав!

– Хто ж ти такий? – питає чоловік.

– Я, – каже дідок, – лісовий цар Ох. Чого ти мене кликав?

– Та цур тобі, я тебе і не думав кликати! – каже чоловік.

– Ні, кликав: ти сказав: «Ох!»

– Та то втомився, – каже чоловік, – та й сказав.

– Куди ж ти йдеш? – питає Ох.

– Світ за очі! – каже чоловік. – Веду оцю дитину наймати, – може, його чужі люди навчать розуму, бо у себе дома – що найму, то й утече.

– Найми, – каже Ох, – у мене: я його вивчу. Тільки з такою умовою: як вибуде рік та прийдеш за ним, то як пізнаєш його – бери, а не впізнаєш, – ще рік служитиме в мене!

– Добре, – каже чоловік.

Погодилися, – чоловік і пішов собі додому, а сина повів Ох до себе.

От як повів його Ох, та повів аж на той світ, під землю, та й привів до зеленої хатки, очеретом обтиканої. А в тій хатці усе зелене: і стіни зелені, і лавки зелені, і Охова жінка зелена, і діти, сказано – все, все. А за наймичок у Оха мавки – такі зелені, як рута!

– Ну, сідай же, – каже Ох, – наймитку, та попоїси трохи!

Мавки подають йому страву – і страва зелена.

Він попоїв.

– Ну, – каже Ох, – піди ж, наймитку, дровець урубай та наноси.

Наймит пішов. Чи рубав, чи не рубав, ліг на дрівця й заснув. Приходить Ох – аж він спить. Він звелів наносить дров, поклав на дрова зв'язаного наймита, підпалив дрова. Згорів наймит! Ох тоді взяв попільець, за вітром розвіяв, а одна вуглина і випала з того попелу. Ох тоді її сприснув живущою водою, – наймит знов став живий, тільки вже моторніший трохи.

Ох знову звелів наймитові дрова рубати; той знову заснув. Ох підпалив дрова, наймита спалив, попiлець за вітром розвіяв, вуглину сприснув живущою водою – наймит знов ожив і став такий гарний, що нема кращого! От Ох спалив його втретє, та знову сприснув вуглину живущою водою – і з того ледачо парубка та став такий моторний та гарний козак, що ні здумать, ні згадать, хіба в казці сказать.

От вибув той парубок рік. Як вийшов рік, батько йде по сина. Прийшов у той ліс, до того пенька обгорілого, сів та й каже:

– Ох!

Ох і виліз із того пенька та й каже:

– Здоров був, чоловіче!

– Здоров, Ох!

– А чого тобі треба, чоловіче? – питає Ох.

– Прийшов, – каже, – по сина.

– Ну, йди: як пізнаєш – бери його з собою, а не пізнаєш – ще рік служитиме.

Чоловік і пішов за Охом. Приходить до його хати.

Ох узяв виніс мірку проса, висипав – назбігалось такого півнів!

– Ну, пізнавай, – каже Ох, – де твій син?

Чоловік дивився-дивився – всі півні однакові, один у один – не впізнав.

– Ну, – каже Ох, – іди ж собі, коли не впізнав. Ще рік твій син служитиме в мене.

Чоловік і пішов додому.

От виходить і другий рік; чоловік знову йде до Оха.

Прийшов до пенька:

– Ох! – каже.

Ох до нього виліз.

– Іди, – каже, – пізнавай.

Увів його в кошару – аж там самі барани, один в один. Чоловік пізнавав-пізнавав – не пізнавав.

– Іди собі, коли так, додому: твій син ще рік служитиме у мене.

Чоловік і пішов, журячись.

Виходить і третій рік: чоловік іде до Оха. Іде та йде – аж йому назустріч дід, увесь, як молоко, білий, і одежа на йому біла.

– Здоров, чоловіче!

– Доброго здоров'я, діду!

– Куди тебе доля несе?
– Йду, – каже, – до Оха виручать сина.
– Як саме?
– Так і так, – каже чоловік. І розказав тому білому дідові, як він Охові оддав у найми свого сина і з якою умовою.

– Е! – каже дід. – Погано, чоловіче, довго він тебе водитиме.
– Та я вже, – каже чоловік, – і сам бачу, що погано, та не знаю, що його й робить тепер у світі. Чи ви, дідусю, не знаєте, як мені сина вгадать?

– Знаю! – каже дід.
– Скажіть же й мені, дідусю-голубчику! Бо все-таки, який він не був, – а мій син, своя кров.

– Слухай же, – каже дід, – як прийдеш до Оха, він тобі випустить голубів, то ти не бери ніякого голуба, тільки бери того, що не їстиме, а сам собі під грушею сидітиме та обскубуватиметься: то твій син!

Подякував чоловік дідові і пішов. Приходить до пенька:

– Ох! – каже.

Ох виліз до його і повів його у своє лісове царство.

От висипав Ох мірку пшениці, накликав голубів. Назліталось їх сила, і все один в один.

– Пізнавай, – каже Ох, – де твій син! Пізнаєш – твій, не пізнаєш – мій.

От всі голуби їдять пшеницю, а один сидить під грушею сам собі, надувся та обскубується. Чоловік і каже:

– Ось мій син!

– Ну, вгадав! Коли так – бери.

Взяв перекинув того голуба, – і став з його такий гарний парубок, що кращого й на світі немає. Батько зрадів дуже, обнімає його, цілує. Раді обидва!

– Ходім же, сину, додому.

От і пішли.

Йдуть дорогою та й розмовляють. Батько розпитує, як там у Оха було; син розказує; то знову батько розказує, як він бідує, а син слухає. А далі батько й каже:

– Що ж ми тепер, сину, робитимемо? Я бідний і ти бідний. Служив ти три роки, та нічого не заробив!

– Не журіться, тату, все гаразд буде. Глядіть,– каже,– тут полюватимуть за лисицями паничі, то я перекинусь хортом та піймаю лисицю. Паничі мене купуватимуть у вас; то ви мене продайте за триста карбованців,– тільки продавайте без ретязя: от у нас і гроші підуть, розживемось!

Йдуть та йдуть,– аж так: на узліссі собаки ганяють лисицю; так ганяють, так ганяють: лисиця не втече, хорт не дожене. Син зараз перекинувся хортом, догнав ту лисицю, піймав.

Паничі вискочили з лісу:

– Це твій хорт?

– Мій!

– Добрий хорт! Продай його нам.

– Купіть.

– Що тобі за нього?

– Триста карбованців, без ретязя.

– Нащо нам твій ретязь, ми йому позолочений зробимо! На сто!

– Ні.

– Ну, бери гроші,– давай хорта.

Одлічили гроші, взяли хорта,– давай полювати. Випустили того хорта знову на лисицю. Він як погнав лисицю, то погнав аж у ліс, там перекинувся парубком і знову прийшов до батька.

Йдуть та йдуть, батько й каже:

– Що нам, сину, цих грошей,– тільки що хазяйством завестись, хату поладодить.

– Не журіться, тату, буде ще. Тут,– каже,– тату, паничі їхатимуть по перепелиці з соколом. То я перекинусь соколом, а вони мене купуватимуть, то ви мене продайте знов за триста карбованців, без шапочки.

От ідуть полем,– паничі випустили сокола на перепела; так сокіл женеться, а перепел тікає: сокіл не дожене, перепел не втече. Син перекинувся соколом,– так зразу й насів на того перепела. Паничі побачили:

– Це твій сокіл?

– Мій!

– Продай його нам!

– Купіть.

– Що тобі за нього?

– Як дасте триста карбованців, то беріть собі сокола, тільки без шапочки.

– Ми йому парчеву зробимо!

Поторгувались, продав за триста карбованців. От паничі пусти-ли того сокола за перепелицею, а він як полетів та й полетів у ліс, там перекинувся парубком і знову прийшов до батька.

– Ну, тепер ми розжились трохи, – каже батько.

– Постійте, тату, ще буде. Як будемо іти через ярмарок, то я перекинусь конем, а ви мене продавайте. Дадуть вам за мене тисячу карбованців; тільки продавайте без недоуздка.

От доходять до містечка там, чи що, – аж ярмарок.

Син перекинувся конем – такий кінь, як змії, і приступить страшно! Батько веде того коня за недоуздок, а він гарцює, копитами землю вибиває. Тут насходилося купців – торгують:

– Тисячу, – каже, – без недоуздка, то й беріть!

– Та навіщо нам цей недоуздок, ми йому срібну позолочену уздечку зробимо!

Дають п'ятсот.

– Ні!

А це підходить циган, сліпий на одне око:

– Що тобі, чоловіче, за коня?

– Тисячу, без недоуздка.

– Ге! дорого, батю: візьми п'ятсот з недоуздом!

– Ні, не рука, – каже батько.

– Ну, шістсот... бери!

Як узяв той циган торгуватися, як узяв, – так чоловік і шага не спускає.

– Ну, бери, батю, тільки з недоуздом.

– Е ні, цигане: недоуздок мій!

– Чоловіче добрий, де ти бачив, щоб коня продавали без уздечки? І передати ніяк...

– Як хочеш, а недоуздок мій! – каже чоловік.

– Ну, батю: я тобі ще п'ять карбованців накину, тільки з недоуздом.

Чоловік подумав: недоуздок яких там три гривні вартим, а циган дає п'ять карбованців! Взяв і оддав. Пішов чоловік, взявши гроші, додому, а циган на коня та й поїхав.

А то не циган – то Ох перекинувся циганом.

Той кінь несе та й несе Оха – вище дерева, нижче хмари. От спустились у ліс, приїхали до Оха; він того коня поставив у стайні, а сам пішов у хату.

– Не втік-таки від моїх рук, собачий син! – каже жінці.

От у обідню годину бере Ох того коня за повід, веде до водопою, до річки. Тільки що привів до річки, а той кінь нахилився пити та й перекинувся окунем та й поплив. Ох, не довго думавши, перекинувся і собі шукою та давай ганятися за тим окунем. Так оце – що нажене, то окунь одстовбурчить пірця та хвостом повернеться, а шука й не візьме.

От вона дожене та:

– Окунець, окунець, повернись до мене головою, побалакаємо з тобою!

– Коли ти, кумонько, хочеш балакати, – каже окунець щуці, – то я й так чую!

Знову – що нажене шука окуня та:

– Окунець, окунець, повернись до мене головою, побалакаємо з тобою!

А окунець одстовбурчить пірця та й каже:

– Коли ти, кумонько, хочеш, – то я й так чую!

Довго ганялась шука за окунем – та ні, не дожене!

А це підпливає том окунь до берега – аж там царівна шмаття пере. Окунь перекинувся гранатовим перснем у золотій оправі, царівна побачила та й підняла той перстень з води.

Приносить додому, хвалиться:

– Який я, таточку, гарний перстень знайшла!

Батько любить, а царівна не знає, на який його й палець надіти: такий гарний!

Коли це через який там час доповіли цареві, що прийшов якийсь купець. (А то Ох купцем перекинувся.) Цар вийшов:

– Що тобі треба?

– Так і так: їхав я, – каже Ох, – кораблем по морю. Віз у свою землю своєму цареві перстень гранатовий та й упустив той перстень у воду... Чи ніхто з ваших не знайшов?

– Так, – каже цар, – моя дочка знайшла.

Покликали її. Ох як узав її просить, щоб оддала, бо йому, каже, і на світі не жить, як не привезе того персня!

Так вона не оддає, та й годі! Тут уже цар уступився:

– Оддай,– каже,– дочко, а то через нас буде нещастя чоловікові,
– оддай!

А Ох так просить:

– Що хочете, те й беріть у мене,– тільки оддайте мені перстень!

– Ну, коли так,– каже царівна,– то щоб ні тобі, ні мені! – та й кинула той перстень на землю. Той перстень і розсипався пшоном – так порозкочувалось по всій хаті. А Ох, не довго думавши, перекинувся півнем та давай клювать те пшоно. Клював-клював, все поклював. А одна пшонина закотилася під ноги царівні,– він тієї пшонини і не з'їв. Як поклював, та в вікно й вилетів геть та й полетів собі...

А з тієї пшонини та перекинувся парубок – і такий гарний, що царівна як побачила, так і закохалася одразу, та так же то широко просить царя й царицю, щоб її оддали за його:

– Ні за ким, – каже, – я щаслива не буду, а за ним моє щастя!

Цар довго морщився: «Як-то за простого парубка оддати свою дочку?!» А далі порадилися – та взяли їх поблагословили та й одружили, та таке весілля справляли, що увесь мир скликали! І я там був, мед-вино пив; хоч роті не було, а по бороді текло – тим вона в мене й побіліла!

11. ああという王

昔々、わたしたちの父母と祖先も世の中にいなかったころ、貧乏な夫婦がありました。この夫婦は 一人の息子がいました。けれども 一人っ子は役に立たない怠け者 なので、困りました。なにもしないで、指一本動かしません。ストーブの上に坐り込でばかりいて、粟の種をいじっていました。

もう 三十になったようだが、ストーブの上に坐り込でばかりいました。食べ物を受けると、食べましたが、受けないと、食べ物がなくても間に合いました。

父母は、「息子よ、君はどうするのか。人の子供は両親に助けを与えますが、君はパンばかり無駄使いします」と心配していました。

ところが、息子にとっては、それはどうでもいいだったが、ストーブの上に坐り込で、粟種を手から別の手へと置き換えてばかりいました。

お父さんとお母さんは長く心配していたが、それから お母さんは、「お父さん、息子をどう扱ったらいいのでしょうか。もう大人になったが、鈍間で、なにも出来ませんわ。どこかへやったらどうですか、どこかで 雇ってもらったらどうですか。よその人はなにか 教える かもしれません」といいました。

相談すると、お父さんは息子を仕立て屋の見習いに出しました。三日ぐらい後で、息子はあそこから 逃げ、ストーブの上に上がって、また 粟の種をいじりはじめました。お父さんは息子を鞭打って、靴屋の見習いに出しました。息子はあそこからも 逃げてしまいました。お父さんは ふたたび 息子を鞭打って、鍛冶屋の見習いに出しました。あそこにも 長く滞在しなくて 後ろを見せました。

「どうしたらいいだろうか。このいやな やつ、怠け者を別の王国に連れて行こう。雇ってもらかもしれない。あそこから どれんを決めるはずはないんだろう」と お父さんは いいました。

そして 息子を連れて行きました。長いことか長くないことか行くと、天と地だけ 見えるほど、暗い林の中に入りました。林の中に入ると、少し疲れを感じました。細道のそばに 焼け焦げた切り株を見ると、お父さんは、「少し 疲れたよ。ちょっと こしかけて 休もう」といいました。こしかけようとすると、「ああ、大変くたびれたんだ」といいつづけました。

そのことを言ったかと思う と、おかしいことには、切り株から皺だらけの、緑のあごひげを生やした 背の低い爺が出ました。

「なにかお入り用ですか」

男は、「どこからともなく現れたものだな」と思って驚きました。それから「本当にあなたを呼んだんですか。うるさいぞ」といいました。

「呼ばなかったじゃありませんか。呼びましたよ」と爺は いいました。

「あなたは何者ですか」と男は たずねました。

「わたしは 林の ああという王様です。どうして わたしを呼んだんですか」と 爺は いいました。

「とんでもありません。呼ぶとは 思ったじゃありませんよ」と男はこたえました。

「いや、呼びましたよ。『ああ』と言ったじゃありませんか」

「疲れたから、いいました」と男はこたえました。

「どこへ 行きますか」と ああは たずねました。

「足の向く方へ 行きます。この子供を雇ってもらいに 行きます。少なくとも よその人は知恵を貸してくれるかもしれません

ん。わが国で雇ってもらいに行くと、息子は 逃げてしまいますから」と男は いいました。

「わたしのところへ 行かせてください。習らわせますから。けれども それには 一つの条件があります。一年が切れると、あなたは息子を取り返しに来て、息子だと 見分けがつくと、取りますが、見違えたと、息子はわたしのところで もう 一年中 奉公します」とああは いいました。

「はい、結構です」と男は承知してくれました。

男は 帰っていったが、ああは自分の王国へ若者を連れていきました。

ああが若者を連れてきましたところは、冥土の、地下の世界の、葦ぶきの、緑の小屋でした。その小屋は壁や腰掛けやああの妻や子供たちなどが 緑でした。

ルタという草のように緑の、マウカ (野と林の 精)がああ的小屋の中で 下女として 仕えました。

「下男よ、テーブルについて少し 食べてくれ」とああは いいました。

下女 は食事を出しました。食事も緑でした。

若者は食事を食べてしまいました。

「下男よ、薪割りをしてくれ」とああは いいつけました。

下男は行ったが、薪を割ったか割らなかったか 分からないが、薪の上に横たわって 寝入ってしまいました。ああが来て見ると、若者は眠っていました。薪をもって来させ、縛られた下男を薪の上におかせて、火をつけさせました。下男は焼死してしまいました。

それから ああが灰を取って、風に吹き散らさせると、その灰から燃えさしの木片が落ちてしまいました。ああがその木片を復活させる水で振りかけると、若者は甦って、少し もっと手早く なりました。

ああは ふたたび 下男に薪割りをすることをいいつけました。下男は眠り込んでしまいました。ああは 薪に火を つけさせ、下男を焼死させて、その灰を風に吹き散らさせました。燃えさしの木片を復活させる水で 振りかけると、下男は 甦って、またとない見事な若者になりました。ああが 三回目に下男を 焼死させて、燃えさしの木片を 水で振りかけると、そのものぐさな若者はかつてない、昔話だけで 語るほど、すばしこくてきれいな コサックに なりました。

さて、その 若者 は 一年中の奉公をしおわりました。一年が経つと、お父さんは 息子を取り返しに行きました。例の林に入

ると、例の焼け焦げた切り株の上に腰掛けて、「ああ」と溜め息をつきました。

ああは その切り株から出て、「今日は」といいました。

「今日は、ああさん」

「なんのご用ですか」とああは たずねました。

「息子を取り返しに來ています」とお父さんはこたえました。

「さあ、行ってくれ。息子だと見分けがつくと、取ります
が、見違えると、息子は わたしのところで もう一年 奉公しま
すよ」

男は ああの後について 行きました。小屋につくと、ああが小
樽に粟種を持ち出して ふりまくと、雌鳥がまた 走ってきました。

「さあ、だれが息子さんだか 見分けてくれ」

男は長く見ると、雌鳥はみんな同じで、見分けられないでした。

「見分けなかったから、家へ 帰ってくれ。息子さんは もう
一年 わたしのところで 奉公しますよ」とああは いいました。

男は 家へ 帰って行きました。

第二年も経つと、男はまた ああのところへ 行きました。切
り株に近づいて、「ああ」といいました。

ああは切り株から出て、「見分けに行ってくれ」といいま
した。

羊小屋に入らせると、あそこに 雄羊ばかりいて、みんな瓜二
つでした。

男は 長く見ていたが、見分けません。

「そんなら、家へ 帰って。息子さんは もう一年 わたしのと
ころで 奉公します」

男は不安に思って、行きました。

第三年が経つと、男はああのところへ 行きました。途中で
白い衣服を着ている ミルクのような 白髪 of 爺に会いました。

「今日は」

「今日は、爺さん」

「どうした風の吹き回しで ここに來たんですか」

「ああのところへ 息子を救い出しに行くんです」と男は い
いました。

「どういうふうに」

「いろいろ手を尽くして」と答えると、男は、 どのよう
に、どんな 条件の下に ああに息子を雇ってもらったことを語り
ました。

「ええっ、ためですよ。長くばかにされますが・・・」と 爺
は いいました。

「わたし自身もだめだと分かりますけど、どうしたらいいでしょうか。爺さん、どうやって 息子を見分けるのか 知りませんか」

「知っていますよ」と爺はこたえました。

「爺さん、わたしにも 言ってください。どんな子供であつても、やっぱりわたしの息子で、わたしの血ですね」

「聞いてくれ。君がああのところにつくと、ああは 鳩を放して見せます。さて、君はどれでも 取るな、ただ 餌を食わないで 梨の下に座って 羽根の汚れを落しているのを選んでくれ。君の息子だろうと思います」

爺にお礼をして、男は 行きました。切り株につくと、「ああ」といいました。

ああは出て、林の王国へ連れていきました。小樽の小麦を散らかすと、鳩を呼び集めました。飛び集まった鳩はたくさんで、ただし みんな 同様でした。

「どれが息子さんであるのか見分けてくれ。見分ければ、取りますが、見分けなければ、息子さんは わたしのところに残ります」と ああはいいました。

鳩はみんな小麦をつついていたが、その中の一羽は 梨の下に、羽根を乱して、汚れを落していました。

「あれは わたしの息子ですよ」

「うまく当たってしまいました。そんなら、取ってくれ」

ああがその鳩を人間に化けさせると、世の中にまたとない見事な若者になりました。

お父さんは 嬉しがって 息子を 抱いて接吻していました。二人は喜びで 胸がいっぱいでした。

「息子よ、家へ 帰りましょう」

そして 行きました。

道を歩きながら話し合っていました。お父さんが ああの ところはどう だったか たずねたり、息子が答えて 語ったりしました。それから お父さんは どんな貧乏暮らしをしていることを語ったり、息子は聞いたりしました。その後 お父さんは、「今は どうしますか。わたしも 君も貧乏です。三年間 奉公したが、なにも稼ぎません」といいました。

「ご心配なく、大丈夫でしょうね。実は、ここで 若旦那たちは 狐狩りをしているようで、わたしは獵犬に化けて狐を捕まえてしまいます。若旦那たちが わたしを買ったら、三百コインで 売ってください。ただ 首輪の綱なしで売ってください。これで お金を儲けて、不自由なく暮らしますよ」と息子は いいました。

しばらく行ってみると、林のはずれで 犬の群れは狐を 追いかけていました。狐は逃げかねるが、犬は追い付けません。

息子は 猟犬に化け、その狐を追い付いて捕まえてしまいました。若旦那たちは 林から飛び出しました。

「あなたの猟犬ですか」

「はい、わたしのです。」

「いい犬ですね。売ってください」

「買ってください」

「いくらですか」

「三百コインです。首輪の綱なしで」

「その首輪の綱はいりませんよ。金めっきしたのをこしらえますから。百コインに負けておきなさい」

「いや」

「じゃあ、三百コインで猟犬をください」

お金を数えてやると、若旦那たちは 猟犬を連れて 狩りに行きました。その猟犬を放して、狐を追いかけさせました。犬は狐の後について駆け出すと、林に追い込んでしまいました。あそこで 若者に化けて、お父さんの ところに戻りました。

少し行くと、お父さんは、「このお金はたくさんじゃないと思います。ただ 所帯を張ることと小屋を 直すことに足ります」と お父さんは、いいました。

「お父さん、心配しないでください。また 儲けますから。実は、若旦那たちは ここで 鷹を使って鶉を狩ります。わたしは鷹に化ければ、若旦那たちは わたしを買うに違いありません。三百コインで また 売ってください。ただ 帽子なしで」と若者は いいました。

野を行って見ると、若旦那たちは鷹に鶉 を捕まえさせていました。鷹が手から 飛び出すと、鶉は逃げはじめました。鷹は追い付けませんが、鶉は逃げかねました。息子は鷹に化けて、すぐに鶉に 迫ってしまいました。見ると、若旦那たちは、「あなたの鷹ですか」とたずねました。

「わたしのです」

「売ってください」

「買ってください」

「いくらですか」

「三百コインをくださったら、鷹を取ってください。ただ 帽子なしで」

「鷹に錦の帽子を仕立てますよ」

値段を掛け合うと、お父さんは 三百コインで 鷹を売ってし

まいりました。すると、若旦那たちは 鶉について 鷹を放しました。鷹はすぐに林の方へ飛んでいって、若者に 化け、また お父さんの ところに戻りました。

「なるほど、今は 少しでも金持ちになりました」と、お父さんは いいました。

「お父さん、ご心配なく、また 儲けます。市場を行けば、わたしは 馬に化けます。わたしを売ってください。千コインをもらいます。ただ 端綱なしで 売ってください」

町に近づくと、定期市がありました。息子は 蛇のような、近寄っただけでもぞっとするほど 恐ろしい 馬に化けてしまいました。お父さんが端綱で その 馬を連れて行っていた時、馬は巧みな乗馬ぶりを見せてあがいていました。大勢の買い手が集まって値段を 掛け合いはじめました。

「千コインを、端綱なしで、払ったら、取ってください」とお父さんは いいました。

「その端綱はいりませんよ。金めっきの轡をこしらえます」
五百コインを すすすめました。

「いや」

片目のジブシは近寄って、「その馬は いくらですか」とたずねました。

「千コインです。端綱なしで」

「あんまり高いじゃありませんか。端綱ぐるみは 五百コインを上げます」

「いいえ、それは ちょっと・・・」とお父さんはこたえました。

「さあ、六百コインを取ってくれ」

ジブシは 値段を 掛け合いはじめると、男は なかなか 負けません。

「さあ、千コインを上げます。ただ 端綱ぐるみ」

「いいえ、端綱はわたしのです」

「親しい人よ、どこかで 轡なしで 馬を 売るものか。馬を渡すこともできませんから・・・」

「なんといっても、端綱は わたしのですよ」と男は いいました。

「さあ、もう五コインを加えます。ただ 端綱ぐるみ」

男は、「端綱の値段は 三コインだが、ジブシは 五コインをくれるんだ」と 思って、馬を譲ってしまいました。お金を もらって、男は 家に 帰ったが、ジブシは 馬に乗って行きました。ところで、それは ジブシではなくて、ああは ジブシに化けてしまいました。

その馬は ああを木の上を、雲の下を飛んで運んでいきました。林に下りると、ああのところに来ました。ああはその馬を馬小屋に入れて小屋に入りました。

「生意気なやつめ、やっぱり捕まえてしまったんだよ」と妻に いいました。

昼にああは 手綱で その馬を連れて川の水飼い場へ行きました。川に連れてきたかと思うと、その馬は水を飲もうとして 頭を下げ、パーチに化けて泳いでいきました。ああは すかさず 川鰻 に化けてパーチについて追いかけはじめました。パーチが鰭を突き出し、尾を振っていたので、川鰻はパーチを追い付いても 捕まえません。

川鰻は 追い付いて、「パーチ、パーチ、頭を振り返って見れば、話し合いましょう」といいました。

「話したがるなら、話してください。それでなくても、聞こえますから」とパーチはこたえました。

もう一度 追い付くと、川鰻は、「パーチ、パーチ、頭を振り返って見れば、話し合いましょう」と繰り返していいました。

パーチは 鰭を 突き出して、「話したがるなら、話してください。それでなくても、聞こえますから」とこたえました。

川鰻は長くパーチを追っていったが、追い付けません。

そのパーチは 川岸へ泳いできて見ると、王女は 洗濯していました。パーチは 金縁付きの、柘榴石の指環に化けてしまったので、王女は その指環を見つけて 水から 拾ってしまいました。家へ 帰ってもつてくると、「お父さん、なんと美しい指環を見出したんですなあ」とほこっていました。

お父さんは 指環を見て 楽しんでいたが、王女は そんなすばらしい指環をどれの指に嵌めるか 分かりません。

少し経って、王様に ある商人が来たことを 奏上されました。(ところで、ああこそ商人に化けました。) 王様は 出て、「なにかお入り用ですか」とききました。

こうこうと言って、ああは、「わたしは 船で 海上を行了きました。わが国の王様に柘榴の指環をもっていったが、その指環を水の中にうっかり落してしまいました。お宅のだれかがそれを見つけてませんでしたか」とたずねました。

「娘が見つけたんですよ」と王様はこたえました。

娘は 呼ばれました。ああは 指環を返すことを請いはじめました。「その指環を もつてこなければ、命を落すでしょうから」といいました。けれども 娘は返しません。その時 王様は ああを庇いはじめました。

「むすめよ、返してくれ。あなたのせいで 人は 不幸になりますよ。返してくれ」

ああは 請いつづけて、「欲しいものは なんでも上げます。ただ 指環を返してください」といいました。

「そんなら、だれにも残りません」と言って、王女は、その指環を地面にどしんと 投げ落としました。指環は 床の上に 粟種のように散らばってしまいました。ああは すかさず 雌鳥に化けて、その粟の種をつつきはじめました。長くつついて食ってしまいました。粟の種は一つ 王女の足下に 転がったので、ああはその種を食いません。つづいた後で、ああは 窓から 飛び出していきました。

その粟の種はきれいな 若者に 化けました。王女は 若者 を見るが早いか、惚れ込んでしまって、彼のところに嫁に行かせるように 請いました。

「その若者だけと いっしょに 幸福になりますよ。他の人と不幸せなのでしょう」

王様は顔をしかめて、「普通の若者のところへ 嫁にやるわけにはいかない」と 思ったが、相談すると、同意を与えて、婚礼を上げました。大勢の人が集まった結婚式でした。わたしも あそこにいました。葡萄酒と蜂蜜酒を飲みました。飲むことは 飲んだが、口に入らないで、あごひげの上を流れていました。ですから わたしのあごひげは白くなりました。

12. КАЗКА ПРО ЛИПКУ Й ЗАЖЕРЛИВУ БАБУ

Були собі дід та баба. Вони були дуже вбогі. От баба й каже:

– Ти б, старий, пішов у ліс та вирубав липку, щоб було чим про-
топити.

– Добре, – каже дід. Узяв сокиру та й пішов у ліс.

Приходить до лісу, вибрав липку. Тільки що замахнувся соки-
рою, щоб рубати, коли чує – липка каже людською мовою:

– Ой, не рубай мене, чоловіче добрий, я тобі в пригоді стану!

Дід з переляку й сокиру опустил. Постояв, подумав та й пішов.
Приходить додому та й розповідає про свою пригоду. А баба й каже:

– Ой який же ти дурень. Піди зараз же до липки та попроси
конячку з возом. Хіба ми ще не находились з тобою?

– Та як так, то й так, – каже дід. Надів шапку та й пішов.

Приходить до липки:

– Липко, липко, казала баба, щоб ти дала конячку з возом.

– Добре, – каже липка.

Приходить дід додому, а біля хати стоїть віз і конячка.

– Бач, старий, – каже баба, – тепер і ми люди.

От тільки хата наша ось-ось завалиться. Піди попроси ще й хату. Може, дасть.

Пішов дід, попрохав і хату.

– Добре, – каже липка, – іди.

Приходить дід до двору і не пізнає: замість старої хати – нова, гарна хата. Радіють обоє, як діти.

– А що, старий, якби ти попрохав ще й худоби та птиці?

Пішов дід до липки, попросив худоби й птиці.

– Добре, – каже липка.

Приходить дід і не натішиться. Повен двір худоби і птиці.

– Ну, тепер уже нам нічого не треба, – каже дід.

– Ні, старенький, ще піди попроси грошей.

Пішов дід до липки і попросив грошей.

– Добре, – каже липка, – іди.

Приходить дід, а баба за столом золоті гроші в купки складає.

– Ой, старий, які ми тепер багаті, – каже баба, – але того мало, треба ще, щоб усі люди нас боялися, бо ми ж багатії. Піди, старий, до липки, попроси, нехай поробить так, щоб нас усі люди боялись.

Пішов дід до липки, попрохав, щоб так зробила.

– Добре, – каже липка, – іди додому.

Прийшов дід додому, а там повно війська та поліції, і все їх охороняють.

– Що ж, – каже стара, – треба ще, щоб усі люди в селі були нашими батраками.

Пішов дід до липки та й просить, щоб зробила вона так. Довго мовчала липка, а потім каже:

– Іди додому, зроблю ще вам останнє.

Приходить дід додому, аж глянь: нічого нема, стоїть та сама стара хата, і баба коло неї. Так покарала липка за те, що ненажерлива баба хотіла людей батраками зробити.

12. 菩提樹と欲張りなお婆さん

昔、お爺さんとお婆さんがありました。大変貧乏でした。

ある日、お婆さんは、「お爺さん、林に行ったらどうですか。ストーブを焚くために菩提樹を切ってください」といいました。

「よし」とこたえて、お爺さんは 斧をもって 林に行きました。

林に入ると、菩提樹を選びました。斧を振り上げるが早いか、菩提樹は、人間の言葉で「いい人よ、切らないでください。いつか役に立ちますから」といいました。

お爺さんは びっくりして 斧を下げました。少したらずんで考えた後で、行きました。家へ帰ると、かわった出来事 について語りました。

お婆さんは、「あなたは なんてばかなものですねえ。すぐに菩提樹のところへ 行って、荷車と馬を請ってください。わたしたちは 長く歩いたじゃありませんか」と いいました。

「さあ、そんなら、結構ですよ」といって、お爺さんは 帽子をかぶって行きました。

菩提樹のところに 来ると、「菩提樹、菩提樹、お婆さんは、君が荷車と馬をくれるように いいました」とたのみました。

「いいですよ」

お爺さんが 家へ 帰ると、荷車と馬は小屋のそばに立っていました。

「お爺さん、ごらんのように、今は わたしたちも 人間ですわ。ただ うちの小屋は 今にも 崩れ落ちそうです。小屋も請ってください。くれるかもしれません」とお婆さんは いいました。

お爺さんは 菩提樹のところへ行って、小屋も 請いました。

「いいです。帰ってください」と菩提樹は いいました。

お爺さんが 庭に入ると、すべては見違えるほど 変わってしまいました。古い小屋のかわりに新しくてきれいな小屋がありました。二人は 子供のように 喜んでいました。

「お爺さん、家畜と飼い鳥を請ったらどうですか」とお婆さんは いいました。

お爺さんは 菩提樹 のところへ 家畜と飼い鳥を 請いに 行きました。

「いいです」と 菩提樹は いいました。

家に帰ってきて、お爺さんは 喜びに堪えません。庭は家畜と飼い鳥で いっぱい でした。

「さあ、今は なにも いりません」とお爺さんは いいました。

「いいえ、お爺さん、またお金を請ってください」

お爺さんは 菩提樹のところへ 行って、お金を請いました。

「いいです。帰ってください」

お爺さんが家へ帰ると、お婆さんは テーブルについて お金を 一山として 集めていました。

「お爺さん、わたしたちは なんという金持ち ですわ。けれども、それは少ないですわ。人々は わたしたちを恐れなくちゃなりません。わたしたちは金持ちですから。お爺さん、菩提樹のところへ 行って、人々がわたしたちを恐れるようにしてくれるように請ってください」

お爺さんは 菩提樹のところへ 行って、そうしてくれるように請いました。

「いいです。家へ帰って行ってください」

お爺さんが 家に帰ってきた時、庭は護衛の軍隊と警察で いっぱい でした。

「さあ、また 村の人は みんな 作男である必要ですわ」とお婆さんは いいました。

お爺さんは 菩提樹のところへ 行って、そうしてくれるように 請いました。

「家へ 帰って行ってください。最後のことをしますよ」

お爺さんが 帰ってきて見ると、なにもありません。古い小屋のそばにお婆さんは立っていました。欲張りなお婆さんは人々を 作男にしたかったので、菩提樹に罰せられました。

13. КОБИЛЯЧА ГОЛОВА

Сказала б казки – не вмію, сказала б приказки не вмію, сказала б небилиці – так багато плутаниці.

Ну, казки, хоч не вміючи, а треба сказать.

Був собі дід та баба. От і в діда дочка, і в баби дочка. От баба пускає їх на досвітки прясти. Дідова ж дочка пряде, а бабина все нічого не робить, а як прийдуть додому, то ще й обмовить ту.

Ну баба й зненавиділа дідову дочку та й каже до діда:

– Поведи свою дочку, де хоч, там її і дінь, щоб вона в нас дурно хліба не їла!

От дід – нічого робить – і повів.

Веде та й веде, та завів її в ліс – аж там стоїть хатка пуста. Він її у ту хату й увів.

– Сиди ж ти, дочко, тут, а я піду дровець нарубаю.

Та й пішов.

Прив'язав колодочку до віконечка, а сам подався додому. То оце вітер повійне, а колодочка – стук-стук, стук-стук!

А дівчина:

– Це ж мій батечко дрівця рубас!

Сидить вона собі, шиє та й не вийде подивиться, що воно стукає. Аж уже стала й ніч. Коли це – стукотить-гримотить – кобиляча голова біжить.

– Дівко, дівко, одчини!

Вона й одчинила.

– Дівко, дівко, пересади через поріг!

Вона й пересадила.

– Дівко, дівко, дай вечеряти!

Вона й вечеряти дала.

– Дівко, дівко, постели.

Вона й послала.

– Дівко, дівко, – просить, – положи мене спати!

Вона й поклала.

– Дівко, дівко, заглянь мені в ліве вухо, а в праве виглянь!

Вона й заглянула, а там – і лавки, і двори, і будинки великі, і всяка всячина.

От як виглянула в праве вухо – й така стала гарна! Згодом виїшла вона заміж за такого хорошого парубка, і живуть собі гарно.

Діждали свята, вона й каже до свого чоловіка:

– Поїдьмо та й поїдьмо до мого батька в гості.

– То й поїдьмо, – каже чоловік.

Поїхали.

От як приїхали, а мачуха аж перелякалась, як побачила, що вона така стала, та й каже дідові:

– Поведи та й поведи мою дочку, куди свою водив!

Він узяв та й повів.

Веде та й веде – коли ліс, а в лісі пуста хатка стоїть. Він взяв та туди її й завів:

– Отут тобі, дочко, жити!

Та й пішов собі.

А вона до сиділа аж до вечора, коли це – стукотить-грюкотить – кобиляча голова біжить.

– Дівко, дівко, одчини!

А вона:

– Не велика пані, сама одчиниш.

Вона й одчинила.

– Дівко, дівко, пересади через поріг.

– Не велика пані, сама перелізеш!

Вона й перелізла.

– Дівко, дівко, дай вечеряти.

– Не велика пані, й сама візьмеш!

Вона й повечеряла.

– Дівко, дівко, постели спати.

– Не велика пані, й сама постелиш.

– Дівко, дівко, заглянь мені в ліве вухо, а в праве виглянь. Вона й заглянула. А там – один ліс, такий густий та темний – оком не проглянеш. Тут де не взявся вовк, ухопив її та й поніс не знає куди.

От, а в діда була собачка маленька. То оце вона лежить на призьбі та:

– Дзяв-дзяв! Дідова дочка – як ясочка, а бабиної дочки і слуху не чує!

То баба:

– А, капосна собака, як дражниться!

Та піде й прожене собачку з призьби і поб'є. То баба в хату, а собачка знову на призьбу та:

– Дзяв-дзяв...

От баба и каже дідові:

– Піди, діду, довідайся, що воно за знак, що твоя дочка приїздила в гості, а моєї і слуху не чує.

Дід і пішов довідатися. Коли приходить він туди – аж тільки хатка пуста в лісі стоїть.

13. 馬の 頭

昔話を語りたいですが、語れません、諺を語りたいですが、語れません、ありもしないことを語れば、わけの分からないことがたくさんあります。けれども、仕方ありません、昔話は語れなくても、語らなくてはなりません。

あるところに、お爺さんとお婆さんがいました。お爺さんも自分の 娘が いました、お婆さんも自分の娘がいました。

お婆さんは 二人の娘を冬の夜会で糸を紡ぎに やりました。
お爺さんの娘は 糸を 紡いだが、お婆さんの娘は なにもしなかつたし、二人が家に帰ると、お爺さんの娘を 悪くいました。

では、お婆さんはお爺さんの娘を恨むようになって、「自分の娘をどこへでも 連れて行ってください。無駄食いにならないようにしてください」といいました。

しかたがなく、お爺さんは自分の娘を連れていきました。

しばらく経って、林に入ると、そこでは がらんとした小屋がありました。

二人が小屋に入ると、お爺さんは、 「娘、ここに残ってくれ。わたしは 薪を 切りに行く」といいました。

窓のそばに木切れを縛り付けて、お爺さんは家へ 帰っていきました。風が吹くと、木切れは ばたんばたと叩いていました。娘は、「お父さんは 薪 を切っているに違いない」と思っていました。針仕事をして、何が叩いているのを見るためにそとへ 出ません。

すると、日が暮れて 夜となりました。突然 がらがらと馬の頭が走ってきました。

「娘さん、娘さん、 ドアを 開けてくれ」

娘はドアを 開けました。

「娘さん、娘さん、敷居をまたぐのを 助けてくれ」

娘は 助けました。

「娘さん、娘さん、夕食を食べさせてくれ」

娘は 夕食を 食べさせました。

「娘さん、娘さん、寝床をこしらえてくれ」

娘は 寝床をこしらえました。

「娘さん、娘さん、わたしを寝つかせてくれ」

娘は 寝つかせました。

「娘さん、娘さん、わたしの左の耳に覗きこんでくれ、それから 右の耳に覗きこんでくれ」

娘は左の耳に覗きこむと、あそこに店や庭や高い建物などがありました。娘は 右の耳に覗きこむと、なんときれいなものになりました。

やがて いい若者 のところへ 嫁に行つて、仲良しに暮らすことになりました。

待ちかねた祭日が来ると、娘は、 夫に 「お父さんのところへ 客に行きましょうね」と繰り返していきました。

「さあ、行きましょう」と夫は 承知しました。

そして 行きました。

来ると、継母は幸せなお爺さんの娘を見て驚きました。それから お爺さんに「あなたの娘を連れて行ったところへ わたしの娘も連れていってください」といいました。

お爺さんはお婆さんの娘を連れて行きました。

しばらく行くと、林にがらんとした小屋がありました。あそこに導いて、お爺さんは「ここに 住むのだよ」といいました。

そして 行きました。

お婆さんの娘が日が暮れるまで 坐り込むと、がらがらと馬の頭が走ってきました。

「娘さん、娘さん、ドアを 開けてくれ」

「一人 で 開けてくれ。貴族婦人じゃありませんから」 娘はこたえました。

馬の頭はドアを 開けました。

「娘さん、娘さん、敷居をまたぐのを 助けてくれ」

「一人で またいでくれ。貴族婦人じゃありませんから」

馬の頭は敷居をまたぎました。

「娘さん、娘さん、夕食を食べさせてくれ」

「一人で 食べてくれ。貴族婦人じゃ ありませんから」

馬の頭は夕食を 食べました。

「娘さん、娘さん、寝床をこしらえてくれ」

「一人で こしらえてくれ。貴族婦人じゃ ありませんから」

「娘さん、娘さん、わたしの左の耳に覗きこんでくれ、それから 右の耳に覗きこんでくれ」

お婆さんの娘が 覗きこんで見ると、暗くて 繁った、目で見抜かれない林がありました。突然 どこかから 狼が出て、娘を掴んでどこかへもって行きました。

そのうちに、お爺さんの小犬は 小屋の壁の下に横たわって、「わんわん、お爺さんの娘は美人で、お婆さんの娘はあとかたなく消えてしまいましたよ」とほえていました。

お婆さんは、「ああ、いやな犬はまだ からかっているわ」と言って、小犬を 殴って追い出しました。

けれども、お婆さんが小屋に 戻ったかと思うと、小犬はまた、壁の下に「わんわん・・・」とほえはじめました。

それで お婆さんは、お爺さんに「お爺さん、あなたの娘は客に来たが、わたしのがあたかたなく消えてしまったのは どんな兆しなのか 探してください」といいました。

お爺さんはそのことを 探り出しに行きました。林に来ると、小屋は がらんとしたものでした。

14. ЯЙЦЕ-РАЙЦЕ

Колись була птиця жайворонок царем, а царицею – миша, і мали вони своє поле. Посіяли на тім полі пшеницю. Як уродила їм там пшениця – давай вони зерном ділитися.

От одне зерно зайве було. Миша каже:

– Нехай мені буде!

А жайворонок каже:

– Нехай мені!

Думають вони: що тут робити? Пішли б позиватися, та немає старших за них: немає до кого йти позиватися. Потім миша каже:

– Ну, я лучче перекушу.

Цар на це діло згодився. Миша тільки взяла зерно в зуби та в нору й побігла. Тут цар-жайворонок збирає всіх птахів, щоб звозувати царицю-мишу, а цариця скликає всіх звірів – і почали війну. Як вийшли в ліс, – то що звірі хочуть яку птицю розірвати, то вона на дерево; або птиця як візьме, літаючи, бити звірів, то вони в нору... Так билися цілий день, а потім увечері сіли всі спочивати.

Коли цариця огляділась, – аж немає на війні комашні.

Тоді вона звеліла, щоб конче була на вечір і комашня. Коли це приходить і комашня. Цариця й загадала їй, щоб вона вночі полізла на дерева і за одну ніч повідкушувала птиці пір'я коло крил.

На другий день, тільки що розвидніло, цариця кричить:

– Ану, вставайте воюватися!

Птиця що підійметься, то й упаде на землю, так звір її й розірве. А орел бачить, що лихо, сидить на дереві й не злітає.

Коли тут іде стрілець, бачить, що орел сидить на дереві, як націлиться на нього. А той орел так просить його:

– Не бий мене, голубчику, я тобі у великій пригоді стану! Стрілець удруге націливсь, він ще його просить:

– Візьми лучче мене та вигодує; то побачиш, в якій я тобі пригоді стану!

Стрілець ще намірився стріляти, утретє; орел знов його почав просити:

– Гей, голубчику-братику! Не бий мене та візьми до себе, – я тобі у великій пригоді стану! Стрілець повірив йому: поліз та зняв з дерева та й несе його додому.

А він йому каже:

– Принеси мене до своєї хати та годуй мене м'ясом доти, поки в мене крила повідростають.

А в того чоловіка було дві корови, а третій бугай. Він зараз і зарізав йому одну корову. Орел ту корову за рік і з'їв та й каже чоловікові:

– Пусти мене, я політаю, побачу, чи вже відросли крила.

Той чоловік і випустив його з хати. Орел літав, літав та й прилетів опівдні назад до того чоловіка, каже йому:

– Ще в мене мала сила, – заріж іще одну ялівку!

Той чоловік послухав його та й зарізав.

Орел з'їв її за рік. Та знову – як полетів... Пролітав мало не цілий день, – увечері знову прилітає та й каже йому:

– Заріж іще й бугая!

Той чоловік думає: «Що тут робити – чи зарізати, чи ні?»

А потім каже:

– Більше пропало, – нехай і це пропадає!

Узяв та й зарізав йому бугая. Він з'їв і того бугая, таки за рік, потім як полетів, то літав так високо – аж під хмарою.

Коли це прилітає та й каже йому:

– Ну, спасибі тобі, чоловіче: вигодував мене, а тепер сідай на мене.

Той чоловік питається:

– Що з того буде?

А він йому каже:

– Сідай!

Цей і сів.

Орел його поніс аж у хмару, а потім і пустив його додола. Той чоловік летить додола, – коли це орел не дав йому долетіти до землі, підхопив його та й каже:

– А що, як тобі здавалось?

А він каже:

– Так, наче я вже неживий був.

Тоді орел каже йому:

– Отак саме і мені було, як ти на мене націлявся.

Потім каже:

– Сідай знов!

Тому чоловікові й не хотілось сідати на орла, – ну нема що робити, таки сів. Орел знов його як поніс, та аж у саму хмару, а звідтіль скинув його з себе – та підхопив його так, може, як на два сажні від землі, та й питається його:

– А що, чоловіче, як тобі здавалось?

Він йому каже:

– Так зовсім, наче вже кістки мої розсипались.

Тоді орел йому каже:

– Так само й мені було, як ти вдруге націливсь. Ну, ще сідай. Той сів.

Орел як понесе його аж за хмару та звідтіль і пустив його додолу, та підхопив уже аж коло самої землі, та тоді питається його:

– Як тобі здавалось, як ти летів на землю?

Він йому каже:

– Так, наче мене зовсім не було вже на світі.

Тоді орел йому каже:

– Отак же само мені було, як ти втретє націлявся.

А потім каже:

– Ну, тепер уже ніхто нікому не винний: ні ти мені, ні я тобі. А тепер сідай на мене, та будемо летіти до моєї господи.

Ото летять та й летять; прилітають до його дядька.

Орел і каже:

– Іди ж у хату, та як будуть питатися тебе, чи не бачив нашого небожа, то ти скажеш: як дасте яйце-райце, то й на вічі приведу.

Він приходить у хату, коли це йому кажуть:

– Чи по волі, чи по неволі?

А він їм каже:

– Добрий козак усе по волі ходить. Вони його питаються:

– Чи не чув ти там за нашого небожа? Бо вже третє літо, як пішов на війну, – та ні чутки, ні звістки.

А він їм каже:

– Як дасте яйце-райце, то й на вічі приведу. Вони йому кажуть:

– Лучче нам його ніколи не бачити, як віддати тобі яйце-райце.

Тоді він виходить із хати та й каже орлові:

– Казали так: лучче нам його ніколи не бачити, як тобі віддати яйце-райце.

Орел йому каже:

– Летімо далі!

Летять та й летять та й прилітають до орлового брата, та й тут чоловік те саме говорив, що в його дядька, – таки и тут не здобув яйця-райця.

Прилітають до його батька, а орел йому каже:

– Іди в хату, та як будуть питатися за мене, то скажеш, що бачив, а як дадуть яйце-райце, то й на вічі приведеш. Увіходить чоловік у хату, а вони йому кажуть:

– Чи по волі, чи по неволі?

Він їм каже:

– Добрий козак усе по волі ходить.

Вони його стали питатися:

– Чи не бачив нашого сина? Бо вже як немає – четверте літо: десь пішов на війну, та, мабуть, убили його там.

А він їм каже:

– Я бачив, але як дасте яйце-райце, то я й на очі приведу.

Батько-орел каже йому:

– Нащо воно тобі? Лучче ми тобі дамо багато грошей.

Він каже:

– Я не хочу грошей, мені дайте яйце-райце!

– Піди ж приводь, – зараз тобі дамо!

Він уводить орла в хату. Тоді його батьки так зраділи, що дали яйце-райце і сказали:

– Тільки не розбивай ніде на дорозі, а як прийдеш додому, то погороди загороди великі, а тоді його і розіб'єш.

Він іде та йде, та так схотілось пити йому... Коли це найшов криничку. Тільки що став пити воду, та якось об цебрину й розбив те яйце-райце. Як узяв скот вернути з того яйця! Верне та й верне. Гониться він за тим скотом, то що з того боку піджене, на другий розійдеться... Кричить бідолаха, нічого сам не зробить.

Коли це іде до нього змія і каже йому:

– Що ти мені даси, чоловіче, як я тобі скот цей вжену в те яйце?

А він їй каже:

– А що тобі дати?

Вона йому каже:

– Даси те, що без тебе стало дома?

А він каже:

– Дам!

Ото вона йому гарненько загнала той скот у яйце, заліпила славно яйце і дала йому в руки.

Він приходить додому, аж там без нього син народився. Ударив він об поли руками:

– Це ж я тебе, сину, віддав змії!

Ну ото журяться вони з жінкою, а далі кажуть:

– Нема що робити, – журбою не поможеш. Якось треба жити.

Погородив він загороди великі, розбив те яйце, випустив скот і забагатів.

Живуть вони, аж поки син підріс.

От син і каже:

– Це ви мене, тату, віддали змії. Ну, дарма, якось буде!

От він зараз і пішов до змії.

Приходить до неї, а вона йому каже:

– Що ти за одну ніч отой луг викорчував, і щоб там ізоров, і пшениці насіяв, ізжав її, в скирти поклав, і щоб в одну ніч з тієї пшениці мені паляницю спік: поки я встану, щоб вона на столі лежала.

Він іде до ставка та й зажурився. А там близько був мурований стовп, і в тім стовпі була зміїна дочка замурована.

Він приходить сюди та й плаче. А та дочка його питається:

– Чого ти плачеш?

А він каже:

– Як же мені не плакати, коли змія загадала таке, що я ніколи його не зроблю, а вона сказала, щоб за одну ніч зробив.

Вона його спиталась:

– А що ж там?

Він їй і розказав. Вона йому каже:

– Як візьмеш мене за жінку, то я тобі все зроблю так, як змія казала.

Він каже:

– Добре.

Вона йому каже:

– Лягай же тепер спати, а завтра рано щоб устав – та понесеш змії паляницю.

От пішла дочка змії до того лугу та як свисне: той луг тріщить, лущить – на тім місці ореться, пшениця сіється... – до світанку

спекла паляницю, дала йому. Він приніс до змії в хату і поклав на столі.

Змія прокинулась, вийшла в двір та й дивиться на той луг: тільки сама стерня та скирти стоять.

Тоді йому каже:

– Ну, справивсь! Гляди ж, щоб і друге діло зробив!

Та зараз йому й загадала:

– Щоб ти оту гору розкопав і щоб туди Дніпро йшов, а коло того Дніпра побудуй комори: щоб байдаки туди приставали й щоб ти ту пшеницю продав на байдаки. Як устану рано, то щоб це все було готове!

Він знов іде до того стовпа та й плаче. Та дівка його питається:

– Чого ти плачеш?

Він їй розказав те все, що йому змія загадала.

Так вона йому каже:

– Лягай спати, я це все пороблю.

А сама як свисне, то та гора розкопується, Дніпро туди йде, коло нього комори будуються...

Тільки прийшла вона та збудила його, щоб він пшеницю видав купцям на байдаки з тих комор.

Змія встає та й дивиться, що все так ізроблено, як вона йому загадала.

Тоді загадує йому втретє:

– Щоб ти цю ніч уловив золотого зайця і раненько щоб приніс мені в хату.

Він ізнов іде до того стовпа та й плаче. Та дівка питається його:

– Що вона загадала?

Вона каже:

– Оце вже не жарти: хто його знає, як його і вловити золотого зайця. Одначе ходім до тієї скелі. Стань над корою; ти будеш ловити, а я буду гонити з нори, і гляди ж: що тільки буде виходити з нори, бери його: то золотий заєць!

Ото вона пішла та й жене. Коли це – вилазить з нори гадюка та й сичить. Він її і пустив. Дівчина виходить із нори та й питається його:

– А що, нічого не вилазило?

А він каже:

– Ба ні: лізла гадюка, а я побоявся її, щоб не вкусила, та й пустив.

А вона йому каже:

– А щоб тебе: ото і є самий засць! Ну, гляди ж, я ще раз піду: та як буде хто виходити й буде тобі казати, що тут немає золотого зайця, то ти не вір, а держи його!

Полізла та й жене. Коли виходить така стара баба та й питається того парубка:

– Чого ти, сину, тут шукаєш?

А він їй каже:

– Золотого зайця.

Вона йому каже:

– Де тут він узявся: тут його нема!

Сказала це та й пішла від нього.

Коли це виходить та дівчина та й питається його:

– А що, немає зайця? І ніщо з нори не виходило?

Він каже:

– Ба ні: виходила баба стара та спиталась мене, чого я тут шукаю; а я сказав, що золотого зайця, а вона каже: тут його немає, то я її й пустив.

Тоді вона й каже:

– Чом ти не держав? Ото самий засць! Ну, тепер більше ніде його не піймаєш, хіба я перекинувся зайцем, а ти мене прине-сеш і покладеш на стільці,— тільки не віддавай змії у руки, бо як віддаси, то вона пізнає і розірве і тебе, і мене.

От вона так і зробила: перекинулась золотим зайцем, узяв, при-ніс того зайця, поклав його перед змією на стільці та й каже змії:

– Натє ж вам зайця, а я піду вже від вас.

Вона каже:

– Добре, йди!

Він пішов.

А змія тільки з хати, а засць знову перекинувся дівчиною та за парубком. Почали вони вдвох утікати. Біжать та й біжать. Коли це змія побачила, що то не засць був, а її дочка – давай доганяти, щоб її розірвати. Та сама не побігла змія, а послала свого чоловіка. Змій біжить за ними: коли вони чують – аж стугонить земля.

Тоді дівка каже:

– Оце вже за нами біжить! Я перекинувся пшеницею, а ти дідом та будеш стерегти мене; та як буде питатися тебе: «Чи не бачив

парубка й дівки, чи не йшли сюди?», то ти скажеш, що тоді йшли, як ця пшениця сіялась.

Коли це змії летить та й питається того діда:

– Чи не бачив тут – не йшли сюдою парубок з дівкою?

А він каже:

– Ба йшли.

Той питається:

– Давно ж вони йшли?

Дід:

– Тоді, як оця пшениця сіялась.

Змії каже:

– Цю пшеницю пора косить, а їх учора не стало.

Та й вернувся назад. Зміїна дочка зробилась ізнов людиною, а той дід – парубком, та давай утікати.

Прилітає змії додому. Змія його питається:

– А що, не догнав? І нікого не зустрічав на дорозі?

А він каже:

– Ба ні! Зустрічав: дід стеріг пшеницю, а я його питавсь, чи не бачив – тут не йшли парубок із дівчиною? А він каже: ішли тоді, як оця пшениця сіялась, але ж та пшениця така, що пора косити, так я і вернувсь.

Тоді змія йому каже:

– Чом ти того діда й ту пшеницю не розірвав? Тож вони були! Тепер я сама побіжу: ти ні до чого!

Побігла.

Ото біжить... Коли ті чують – земля реве і гаряча.

Дівчина тоді каже йому:

– Ех, тепер ми пропащі: уже сама біжить! Ну, я тебе зроблю річкою, а сама зроблюсь рибою-окунем.

Зробила.

Прибігає змія та й каже до тієї річки:

– А що, втекли?

Перекинулась зараз щукою, давай гонитися за тією рибою: що хоче вхопити, то окунь повернеться своїм пером гострим до неї, то вона не візьме його. Гонилась, гонилась, – так-таки не вловила та надумала всю воду з річки випити. Стала пити: пила, пила, напилась багато та й луснула.

Ото тоді та дівка, що була рибою, каже тому парубкові, що був річкою:

— Тепер ми вже не біймось! Ходімо до твоєї господи; то ти підеш у хату, та гляди: усіх поцілуєш, тільки дядькової дитини не цілуй, бо як поцілуєш ту дитину, то забудеш за мене. А я наймусь у цім селі в кого-небудь.

Ото він пішов у хату, з усіма поздоровкався та й думає собі: «Як же мені не поздоровкатися з дядьковою дитиною? Таж вони подумають щось погане про мене». Поцілував і дитину дядькову. Як поцілував, так і забув за ту дівку.

Ото побув півроку та надумав женитися. Йому нарадили одну гарну дівку, щоб він її брав; він за ту й забув, що його вирятувала від змії, з іншою заручився.

От перед весіллям, увечері, кличуть на шишки молодиць. Прикликали і ту дівку, що він з нею втікав,— хоч її й ніхто не знав, що воно за одна. Стали бгати шишки; та дівка зліпила з тіста голуба й голубку та й пустила додолу, — вони стали живі. Голубка й почала говорити до голуба:

— А ти забувсь, як я за тебе луг викорчувала й там пшеницю сіяла, а з тієї пшениці паляницю спекла, щоб ти до змії відніс?

А голуб каже:

— Забув, забув!

Потім знов голубка каже:

— А ти забувсь, як я за тебе гору розкопувала і туди Дніпро пустила, щоб байдаки ходили до комор і щоб пшеницю ти продавав на байдаки?

А він каже:

— Забув, забув!

Потім знов голубка каже:

— А ти забув, як ми ходили вдвох за золотим зайцем? Ти й за мене забув?

А голуб каже:

— Забув, забув!

Тоді парубок згадав за ту дівку,— за цю-таки саму, що голуби поробила, — та ту покинув, а з цією оженився. І тепер живе добре.

14. 不思議な卵

昔、雲雀が王様で、二十日鼠が女王でした。ふたりは畑がありました。その畑で小麦を蒔きました。小麦が出来ると、粒を分けはじめました。けれども、粒は一つ余っていました。

鼠は、「この粒はわたしのですわ」といいました。

雲雀も、「この粒はわたしのですよ」といいました。

「どうするのか」とふたりは考えていました。目上のものがあつたら、互いに訴えを起こしただろうが、しかたなく、鼠は、「さあ、この粒を二つに噛み切りましょうか」とすすめました。

雲雀は承知してくれました。鼠は歯で粒を取ると、すぐに穴に駆け込んでしまいました。そこで雲雀は鼠を征伐するためにすべての鳥を集めるし、鼠は獣を呼びたてると、すぐに戦争が始まりました。

林で集まって獣は鳥をずたずた裂こうとすると、鳥はあつという間に木の上に飛び上がりました。同じく鳥が頭上を飛び回って獣をぶちはじめると、獣は穴に隠れていきました。鳥獣合戦は一日中つづいたが、夕方にみんな休んでいました。

突然鼠は、虫が参戦しないことに気がつきました。そこで夕方までに虫がいるようにいいつけました。

虫が来ると、鼠は、虫が木の上に這い登って一夜に鳥の羽毛を噛み切るように命令しました。

あくる日、夜が明けると、鼠は「さあ、起きてくれ。戦おう」と声を限りに叫び出しました。

鳥が飛び立つと、地面に落ちたので、獣は引き裂きました。

鷺は、「困ったことだなあ」と思って、木に止まって舞い上がりません。

その時に、射手が通り掛かって鷺が木に止まっているの見て狙いました。鷺は、「ねえ、いい人よ、射止めないでください。役に立ちますから」と請いました。

射手が二回目に狙ってみると、鷺は、「わたしを取って飼えば、わたしがお役に立つのが分かりますよ」と請いました。

射手がもう一度射止めようとした時、鷺はまた、「あのねえ、兄さん、わたしを射止めないであなたのところへもって行ってください。お役に立ちますから」とたのみました。

射手は信じてくれました。木に登って、鷺を取り、家へ帰ってもっていく間に、鷺は、「お宅の小屋にもってきて、わたしの羽根が生えるまで、わたしに肉を食べさせてください」といいました。

その射手は 雌牛が 二頭、雄牛が一頭 ありました。すると、射手は 雌牛を一頭 屠殺してくれました。年の内に 鷺は、その雌牛を食いつくして、射手に「わたしを 放して飛びさせてください。羽根が生えているのか確かめましょう」といいました。

射手は 鷺を放してくれました。鷺は、 半日飛び回って、昼に射手のところへ戻って、「力はまだ 少ないです。もう 一頭の、子を産まない雌牛を屠殺してください」といいました。

射手は言われた通りにして、雌牛を屠殺してくれました。

年の内に 鷺はその雌牛を食いつくしました。それから 飛んでいきました。ほとんど一日中 飛び回って、日が暮れると、射手のところへ 戻って、鷺は、「雄牛も屠殺してください」といいました。

「屠殺するかどうか」と ためらって、やっとのことで 射手は、「もっと大切なのがなくなっているんだ。これも惜しまないよ」と思って、雄牛を屠殺してくれました。

年の内に 鷺は その 雄牛も 食いつくしてから、真っ直に雲まで 飛び上がりました。それから 射手のところへ 戻って、「さあ、どうも ありがとう。あなたがわたしを飼っていたが、今は 背中に乗ってください」といいました。

「これは どうなりましょうか」

「乗ってくれ」

射手は乗りました。

鷺は雲の中に射手を運でいって、落してしまいました。射手が落ちている間に、鷺は彼を引っ掴んで、「え、どうでしたか」とたずねました。

「まるで 死んだようなものでした」

「わたしも、あなたが 狙っていた時、同様でした。また 乗ってくれ」と鷺は いいました。

射手は 鷺の背中に乗りたくなかったが、しかたがなく、ようやく乗りました。鷺はふたたび 雲の中に射手を運んで、落してしまいました。低いところで 掴まえて、「え、どうでしたか」とたずねました。

「まるで 骨が砕けてしまったようでした」

「わたしも、あなたが 二度 狙っていた時、同様でした。さあ、また乗ってくれ」

射手は 乗りました。

鷺は雲の上に飛び上がって、射手を落して、地面に近いところで 掴まえてしまいました。それから 「あなたが落ちていた時に、どうでしたか」とききました。

「まるでこの世の中にいないようでした」と射手はこたえました。

「わたしも、あなたが 三度 狙っていた時、同様でした」

それから 鷺は、「さあ、今は互いに借りがありませんから、わたしの背中に乗ってくれ。家に帰って飛びましょう」といいました。

しばらく飛ぶと、鷺の伯父さんのところへ 飛んできました。

鷺は、「小屋に入ってくれ。『甥を見ませんでしたか』と聞かれたら、『不思議な卵を下されば、目の前に連れてきますよ』とこたえてくれ」といいました。

射手が小屋に入ると、鷺の親類は、「自分の意志に反して来ましたか、自由意志で 来ましたか」とたずねました。

射手は、「よいコサックは いつも自由意志で来ます」とこたえました。

「どこかで うちの甥のことを聞いたことがありますか。甥が戦争に行った時から 三年 経ったが、その消息は絶えてしまいました。

「不思議な卵を下されば、甥を目の前に連れてきますよ」と射手はこたえました。

「不思議な卵をやるよりも 甥を見ない方がいいです。」

小屋を出て、射手は、鷺に「『不思議な卵をやるよりも 甥を見ない方がいいです』と親類は こたえました」といいました。

「もっと 先へ 飛びましょう」と鷺は いいました。

長く飛んでいたが、ようやく鷺の兄のところに 飛んできました。今度も 射手は 伯父さんと同じことを言ったが、そこでも不思議な卵を 取りません。

鷺のお父さんのところに飛んでくると、鷺は、射手に「小屋に入ってくれ。わたしのことをたずなれたら、『見た』とこたえてくれ。『不思議な卵を下されば、目の前に連れてきますよ』と言ってくれ」と いいつけました。

射手が小屋に入ると、鷺の 両親は、「自分の意志に反して来ましたか、自由意志で来ましたか」とたずねました。

射手は、「よいコサックは いつも自由意志で来ます」とこたえました。

鷺の両親は、「うちの息子を見たことがありますか。戦争に行ったまま 四年 経ったが、戦死したかもしれません」といいました。

射手は、鷺の両親に「見たことがありますよ。不思議な卵を下されば、目の前に連れてきます」とこたえました。

驚のお父さんは、「あの卵は 何になりますか。卵より 多くのお金を受けるのは 増しです」といいました。

射手は、「お金は欲しくありません。不思議な卵をください」とこたえました。

「はい、連れてきてください。今すぐに 上げます」

射手は 小屋に 驚を 連れてきてくれました。両親はたいそう喜んでいたので、射手に 不思議な卵を 下さって、「ただ 途中で 割らないでくれ。家に帰ったら、大きい柵を立ててくれ。それから 卵を割ってくれ」といいました。

射手がしばらく行くと、喉は渴きました。見ると、井戸が見当たりました。水を 飲もうとすると、卵を井戸の端に突き当てて 破ってしまいました。その拍子に卵から 家畜が絶え間なく群がり出ました。その家畜を追い集めようとした時に、一部分は 駆り集めたが、もう一部分は あちこち 走り出しました。可哀相な射手はやってのけませんから、叫び出しました。

突然、 蛇 が来て、「いい人よ、わたしが卵の中に家畜を追い込んだら、何を くれますか」とたずねました。

「何が欲しいですか」と射手はききました。

「あなたの不在中 現れたものをくれますか」と蛇はたずねました。

「はい、やりますよ」

蛇 は卵の中に その家畜をみんな 追い込み、じつくりと卵の殻を塗り塞いで 射手に渡した。

射手が家に帰ると、そのうち、 息子が生まれました。絶望のあまり、射手は手で 裾を 打って、「息子よ、蛇に君こそ やりました」といいました。

妻といっしょに 心配して、射手は、「しかたがありません。気にしても 始まりません。なんとかして 生活しなければなりません」といいました。

高い柵を立てて、その卵を破ぶり、家畜を放して金持ちになりました。

そのうちに、 射手の息子は 大きくなりました。ある日、息子は、「お父さんこそ 蛇 にわたしを下さいました。だが大丈夫で、なんとか なるでしょう」といいました。

射手の息子はすかさず 蛇のところへ 行きました。

そこへ 来ると、蛇は、「この草原で 低木を根掘ぎにして、土地を耕して 小麦を蒔いてくれ。それから 収穫を取り入れて、束を積み重ねてくれ。一夜に その小麦で パンを焼いてくれ。わたしが寝ているうちに、そのパンをテーブルの上においてくれ」といいつけました。

大変しょげて、射手の息子は 池の方へ 行きました。その近くに石の塔に 蛇の娘が 閉じ込められていました。射手の息子はそこへ 来ると、泣きはじめました。

「どうして 泣いているの」と蛇の娘はたずねました。

「泣かずにはいられるものか。蛇はわたしに、けっしてやれないことをするように いいつけました。その上に、一夜にすべてをしなければなりません」

「それは 何でしょうか」と 蛇の娘はききました。

射手の息子はそのことを話しました。

「あたしを妻にすれば、蛇の言った通りにします」

「はい、いいですよ」

「今すぐに 寝てくれ。あしたの朝 起きて、蛇にパンをもっていってくれ」

蛇の娘がその草原につくと、口笛を吹いたかと思うと、草原は ぱちぱち言って、鋤かれていて、小麦は蒔かれています。射手の息子は夜明け前まで パンを 焼いてもらって蛇の小屋にもって行って、テーブルの上におきました。

蛇が目覚めて そとへ 出て見ると、草原には刈り株と藁の積み重ねだけありました。

蛇 は、「なるほど、第一の課題を首尾よく やりとげましたが、第二の課題を 果たせばいいのに。あの山に谷を掘り開いて、あそこへドニプロ川の水を流してくれ。船がつく時、小麦を積むためにそのドニプロ川の近くで 倉を築いてくれ。わたしが 朝 起きると、すべては 出来ればいいのに」といいつけました。

射手の息子は その石の塔のところへ 戻って、泣きはじめました。蛇の娘は、「どうして 泣いているの」とたずねました。

射手の息子は、蛇のいいつけたことをみんな 話しました。

蛇の娘は、「寝てくれ。自分で すべてをしますから」といって、口笛を吹くが早いか、あの山で谷は掘り開かれていて、ドニプロ川の水は あそこへ 流されていて、その近くで 倉は 立てられていました。それから 射手の息子を起こして、蛇の娘はその倉から 商人の船に小麦を積むように いいつけました。

蛇が目覚めて見ると、すべては言われた通りに 出来ました。

すると、蛇 は、三回目に「この夜は 黄金の兔を掴んで、朝早くわたしの小屋へ もってきてくれ」と命令しました。

射手の息子は またその石の塔のところへ 行って、泣きはじめました。

蛇 の娘は、「何のいいつけですか」と ききました。

射手の息子は そのことを話しました。

蛇の娘は、「これは 冗談じゃありませんわ。どういうふう
に その黄金の兎を 捕らえるか だれにも分かりません。しか
し、あの岩のところへ 行きましょう。穴のそばに立ってくれ。
わたしは 穴から 黄金の兎を追いますし、あなたは捕らえます。
けれども、 気をつけてね。兎が 穴を出ると、すぐに掴んでく
れ」といいました。

蛇の娘は 穴の中に行って、兎を追い出そうとして見ると、穴
から 蛇は しゅーしゅー言って、這い出しています。射手の息子
はその蛇を引き止めません。

蛇の娘は 穴から 這い出ると、「なにも這い出しませんか」
とききました。

「いや、蛇が這っていたが、噛まれるのが怖かったので、引
き止めません」と いいました。

蛇の娘は、「ばか野郎、あれこそ 兎でした。さあ、気をつ
けてね。もう一度 穴の中に行きましょう。だれが穴から 這い出
しても、『黄金の兎じゃない』と言ったら、なにも信じないで
引き止めてくれ」と説明して 穴の中に行きました。

突然、穴から お婆さんが這い出て、「息子さん、ここで 何
を 探しているの」とききました。

射手の息子は、「黄金の兎を探しているんです」とこたえ
ました。

お婆さんは「ここには兎は いない。どこから現れることが
出来るの」と言って、行きました。

しばらく経って、蛇 の娘は穴から 出て、「なんだ、兎はあ
りませんか。穴から なにも這い出しませんか」とききました。

「いいえ、お婆さんが 出て、わたしが何を探しているか た
ずねました。『黄金の兎を探しているんです』とわたしは こた
えました。『ここに兎はいない』とお婆さんは 言ったので、引
き止めません。

そこで 蛇の娘は、「どうして引き止めませんか。兎こそで
した。さあ、今は どこでも兎を捕らえません。ただ わたしは兎
に化けるよりほかはありません。あなたは わたしをもっていつ
て、椅子の上においてくれ。ただ 蛇の手に渡しないでくれ。そ
うすれば、蛇は わたしも あなたも 見分けて、ずたずたに 裂き
ます」といいました。

娘は思った通りに、黄金の兎に化けてしまいました。射手の息
子は その兎をもっていつて、蛇 の前の椅子の上においたまま、
「さあ、兎を取りなさい。今は 行きますよ」といいました。

蛇は「結構です。行ってくれ」と いいました。

そして 息子は 行きました。

蛇がちよっと出かけると、兎はすぐ また 娘に化けて、射手の息子について 駆け出しました。二人は 走っていました。突然、蛇は それは 兎でなくて 娘であると 分かって、その娘を裂くために 追い付くことにしました。ところで 自分自身は 走らなくて、夫を行かせました。蛇の夫が後について走っている間、突然 地面の震える音が聞こえてきました。

その時、娘は、「今は まさに わたしたちについて走っているの。わたしは 小麦に化けるが、あなたは 爺になって わたしを見張ります。だれかが『若者と 乙女を見ませんでしたか。彼らは 通りかかりませんでしたか』と聞いたら、私が小麦を蒔いていた時に、通りかかりました』とこたえてくれ」といいました。

すると、蛇の夫は 飛んできて、その爺に「若者と 乙女がこのへんで通りかかりませんでしたか」とたずねました。

「ええ、通りかかりました」

「よほど前に通りかかりましたか」

「この小麦が蒔かれていた時です」

蛇の夫は、「この小麦を刈る時分ですが、彼らはきのう姿を消してしまいました」と言って、戻っていきました。

蛇の娘は人間になって、爺は 若者になりました。二人は 逃げていきました。

蛇の夫が家へ帰ると、蛇は、「なんだ、追い付きませんでしたか。途中で だれにも 会いませんでしたか」とききました。

夫は、「いいえ、会いました。小麦を見張っている爺に『若者と乙女が行くのを見ませんでしたか』とたずねると、爺は、『この小麦が蒔かれていた時に 行きました』とこたえました。しかし、その小麦を刈る時なので、わたしは帰っていきました。

その時に、蛇は、夫に「どうして その爺と小麦を潰しませんでしたか。彼らこそ いました。一人で 走っていきましよう。あなたはだめですわ」と言って、駆け出しました。

蛇が走っている間、若者と乙女は地面が熱くなって唸っているのを聞いてきました。

乙女は、「おやおや、しまった。蛇自身が 走っているの。さあ、あなたを川に 化けさせますが、わたし自身は パーチになりますわ」といいました。

言われた通りにしました。

蛇は、川へ走ってくると、「なんだ、逃げてしまいましたか」とたずねました。

川鰻に化けて、蛇は パーチに ついて追いはじめました。捉まえようとする、パーチは 川鰻 の方へ 鋭い 鰭を向けたので、捕らえることが出来ません。長く追跡していたが、追い付きませんでしたから、川の水を飲み干すことにしました。飲みはじめると、飲むのを止めませんが、たくさん飲んだので、ぱちんと割れてしまいました。

魚であった乙女は 川であった 若者 に「今は なにも恐れるものはありません。お宅に行きましょう。あなたが 小屋に入る時、ただ 伯父さんの子供だけ接吻しないでくれ。でなければ、わたしを忘れるでしょう。わたしはその村にどこかに仕事にありつきます」といいました。

若者は小屋に入り、挨拶して、「伯父さんの子供を接吻せずにいられるものか。そんなことをしては 家族に悪いだろう」と思って、伯父さんの子供も接吻しました。接吻すると、乙女を忘れてしまいました。

半年 経った後で、若者は めとることにしました。村人は ある美しい娘と結婚するのを勧めたので、若者は 蛇の危険から彼を救いだした乙女を忘れて、その娘と婚約してしまいました。

結婚式の前夜に、若い女たちは 伝統的な小型白ろパンをこしらえに呼ばれていました。その中で 若者といっしょに 逃げていた乙女もいました。彼女が 何者だか だれも 知りませんのに。若い女たちが白ろパンをこしらえはじめた時、例の乙女は 練り粉で 鳩と雌鳩を作って、床の上に おきました。雄鳩と雌鳩は 生き物になりました。

雌鳩は、雄 鳩に「わたしは あなたの代わりに草原で 低木を根掘ぎにして、小麦を蒔き、その小麦で 蛇のために パンを焼いたことを忘れたの」とたずねました。

「はい、忘れた、忘れた」と雄 鳩はこたえました。

「わたしがあなたの代わりに山で 谷を掘り開けて、船が倉まで つく時、小麦をを売るために あそこでドニプロ川の水を流したことを 忘れたの」

「はい、忘れた、忘れた」

それから 雌鳩は また、「わたしたちが黄金の兎を狩りに行ったことを忘れたの。わたしをも忘れたの」とききました。

「はい、忘れた、忘れた」

その拍子に、若者 は 雄 鳩と雌鳩を作った 乙女を 思い出して、前の婚約を取り止めて、その乙女と結婚してしまいました。今も 仲良しに暮らしています。

15. КИРИЛО КОЖУМ'ЯКА

Колись був у Києві якийсь князь, і був коло Києва змії, і щороку посилали йому данину: давали або молодого парубка, або дівчину. Ото прийшла черга вже й до дочки самого князя. Нічого робити, коли давали городяни, треба і йому давати. Послав князь свою дочку в данину, змієві.

А дочка була така хороша, що й сказати не можна. От змії її й полюбив. От вона до нього підлестилась та й питається раз:

— Чи є, — каже, — на світі такий чоловік, щоб тебе подужав?

— Є, — каже, — такий у Києві над Дніпром. Як затопить хату, то дим аж під небесами стелиться, а як вийде на Дніпро мочити шкіри (бо він кожум'яка), то не одну несе, а дванадцять разом, і як набрякнуть вони водою в Дніпрі, то я візьму та і учеплюсь за них: чи витягне-то він їх? А йому байдуже: як потягне, то й мене з ними трохи на берег не витягне. От того чоловіка тільки мені й страшно.

Князівна взяла собі те на думку й думає, як би їй вісточку додому подати й на волю до батька дістатись? А при ній не було ні душі, тільки один голубок. Вона вигодувала його, ще як у Києві була. Думала-думала, а далі й написала до батька:

«Отак і так, — каже, — у вас, таточку, є в Києві чоловік на ймення Кирило, на прізвище Кожум'яка. Благайте ви його через старих людей, чи не схоче він із змієм побитися, чи не визволить мене, бідну, з неволі! Благайте його, татусю, і словами й подарунками, щоб не образився він за яке незвичайне слово!»

Написала так, прив'язала під крильце голубові та й випустила у вікно. Голубок злинув під небо та й полетів додому, на подвір'я до князя. А діти саме бігали по подвір'ю та й побачили голубка.

— Татусю, татусю, — кажуть, — чи бачиш — голубок від сестриці прилетів? Князь перше зрадив, а далі подумав-подумав та й засумував:

— Це ж уже проклятий змії згубив, видно, мою дитину!

А далі поманив до себе голубка, глядь — аж під крильцем карточка. Він за карточку. Читає, аж дочка пише: так і так. Ото зараз покликав він до себе всю старшину:

— Чи є у нас такий чоловік, що прозивається Кирилом Кожум'якою?

— Є, князю, живе над Дніпром.

— Як же б до нього приступитись, щоб не образився та послунав?

Ото сяк-так порадилися та й послали до нього найстаріших людей. Приходять вони до його хати, відчинили помалу двері та й злякались. Дивляться – сидить сам Кожум'яка долі, до них спиною і мене руками дванадцять шкур. Тільки видно, як коливає' отакеною білою бородою! От один з тих посланців:

– Кахи!

Кожум'яка жажнувся, а дванадцять шкур тільки трісь-трісь! Обернувся до них, а вони йому в пояс:

– Отак і так: прислав до тебе князь із просьбою...

А він і не дивиться й не слухає: розсердився, що через них та дванадцять шкур порвав. Вони знову давай його просити, давай його благати.

Шкода! Просили-просили та й пішли, понутивши голови.

Що тут робитимеш? Сумує князь, сумує і вся старшина.

– Чи не послати нам іще молодших?

Послали молодших – нічого не вдіють і ті. Мовчить та й годі, наче не йому й кажуть. Так розсердився.

Далі надумався князь і послав до нього малих дітей. Ті як прийшли, як почали просити, як стали навколішки та як заплакали, то й сам Кожум'яка не витерпів, заплакав та й каже:

– Ну, це ж уже для вас я зроблю.

Пішов до князя:

– Давайте ж, – каже, – мені дванадцять бочок смоли і дванадцять возів конопель!

Обмотавсь коноплями, обсмоливсь смолою добре, взяв булаву таку, що, може, в ній пудів десять, та й пішов до змія.

А змій йому й каже:

– А що, Кирило, прийшов битися чи миритися?

– Де вже миритися? Битися з тобою прийшов!

От і почали вони битися – аж земля гуде. Що розбіжиться змій та вхопить зубами Кирила, то так кусок смоли й вирве, що розбіжиться та вхопить, то так жмуток конопель і вирве. А Кирило його здоровенною булавою як ударить, то так і вжене в землю. А змій, як вогонь, горить, – так йому жарко, і поки збігає до Дніпра напитися та вскочить у воду, щоб прохолодитися трохи, то Кожум'яка вже й обмотавсь коноплями й смолою обсмоливсь. Ото вискакує з води зміюка – і що розженеться проти Кожум'яки, то він його

булавою луп, аж луна йде! Бились-бились – аж курить, аж іскри скачуть. Розігрів Кирило змія ще дужче, як коваль леміш у горні: аж пирхає, аж захлинається той, а під ним земля тільки стогне.

Коли це змій – бубух! Аж земля затряслась! Народ, стоячи на горах, так і сплеснув руками:

– От так Кирило! От так Кожум'яка!

Та вже з того-то часу й почало зватися те урочище, де Кирило жив, Кожум'яками.

15. Кирілоという皮鞆し

昔、ある公爵が キエフ市で 治めていた時、その町の近くに蛇がありました。人々は 毎年 その蛇に 若者か 乙女を貢ぎとして 送りました。公爵の娘を送る時分になると、しかたがなく、市民が送っていたので、公爵 は 蛇に自分の娘をやりました。

娘は言うに言われぬほど美しいでした。ですから 蛇はその娘に惚れ込んでしまいました。ある日、娘はお世辞を使って、「世界にあなたに勝つことの出来る人が いますか」とたずねました。

「そんな男は キエフ市に、ドニプロ川の岸の上に 住んでいます。あの人 が ストーブを焚くと、煙は雲まで 立ち上りますが、皮鞆しですから、ドニプロ川へ 水に浸しに行くと、皮を一枚でなく、二十二枚 もっていきます。その皮をドニプロ川でふやけると、わたしは 『あの方は引きだせるかどうか』 と思って、それにしがみつきます。ところが、あの方は 平気で、皮を引っ張ると、もう 少しで わたしも 川岸の上に引くところでした。あの人こそ 怖いです」と蛇はこたえました。

公爵の娘はそのことを記憶に止めて、どういうふう に 家へ便りを送ろうし、自由になって父のところへ 戻ろうと 思っていました。公爵の娘といっしょに いたのは 前に飼っていた一羽の鳩だけです。

長く考えていたが、とうとうお父さんに 「これこれ、お父さん、キエフ市に キリロ皮鞆しという人がいます。その人は 蛇と戦ったらどうですか、可哀相なわたしを解放してくれませんか どうか と 老人たちを通じて 願ってください。お父さん、言葉と贈り物で 頼んでください。その人が侮辱を感じないために、聞き馴れない言葉を使わないでください」とかきました。

その書き付けを鳩の翼の下で 縛り付けると、鳩を窓から放してしまいました。鳩は空の中に飛び上がって、家の方へ飛んで

いって、公爵の庭に降りてしまいました。その時、子供たちが走り回って、鳩を見つけました。

「お父さん、お父さん、ごらんなさい、鳩は姉さんから飛んできています」

公爵は最初に喜んでいましたが、それから「その忌々しい蛇はわたしの娘の命を取ったらしい」と思うと、悲しくなりました。

その後で、鳩を差し招いて見ると、翼の下に書き付けがありました。書き付けを読むと、娘はこれこれと言って書きました。すかさず高官をみんな呼んで、公爵は、「うちの町にキリロという皮鞣しがありますか」とききました。

「はい、います。ドニプロ川の岸の上に住んでいます」

「その人に近寄るにはどうしたらいいでしょうか。その上に、彼が承知してくれて侮辱を感じないように」

いろいろと相談すると、もっとも年上の使いを数人皮鞣しのところへやりました。使いは皮鞣しの小屋に近づいて、ドアをおそるおそる開けて見ると、たいへん驚きました。皮鞣しは使いたちの方へ背中を向けて床の上に座って、手で皮を二十二枚揉んでいました。ただ長くて白いあごひげが動いているのが見えました。

使いたちの一人が咳払いをしたと思うと、皮鞣しはびっくりしたので、二十二枚の皮をぱちんと破ってしまいました。彼が振り返って見ると、使いたちはうやうやしくお辞儀して、「わたしたちは公爵に頼まれてきました...」といいました。

ところが、皮鞣しは気づかぬ振りをしていました。使いたちのせいで二十二枚の皮を破ったので、腹を立てていました。

使いたちはまた懇願しはじめました。けれども、無理でした。長く頼んでいたが、それから頭を下げて行きました。

「どうしたらいいか。もっと年下の使いたちをやるのか」と公爵も高官も嘆いていました。

年下の使いたちをやったが、彼らもやってのけません。皮鞣しは黙ってばかりいました。自分でなく、他人が頼まれているようでした。それほど恨んでいました。

それから公爵は思い直して小さい子供たちをやることにしました。

子供たちは皮鞣しの小屋に来てひざまずき、泣き出して頼みはじめると、皮鞣し自身はもう我慢できないで涙ながらに「さあ、お前たちにそれをしますよ」とこたえました。

公爵のところへ来て、皮鞣しは、「わたしにタール入りの樽を十二本と十二台の荷車に積んだ麻をください」といいまし

た。よく体に麻を 巻きつけて、タールを塗って、百六十キロほど重い棍棒をもって 蛇のところへ 行きました。

蛇は、 皮鞣しに「どうなんです、キリロ君、戦いに来たんですか、仲直りに来たんですか」とたずねました。

「仲直りするどころか、却って戦いに来たんですよ」

そして 地面が唸ってるほど 戦いはじめました。蛇は一度 疾走して、皮鞣しに 噛み付くと、タールの一塊をひったくってしまいました。二度 疾走して、皮鞣しに噛み付くと、麻の一抱えをひったくってしまいました。キリロは重い棍棒で蛇の額を打ん殴ると、地下に打ち込んだ。蛇が火のように熱くなってドニプロ川へ 水を飲んで 体を冷やすために走っているうちに、皮鞣しは もう麻を巻きつけて、タールを塗りました。

蛇はもう一度 水から飛び出して、皮鞣しに噛み付こうとすると、キリロは棍棒で 木魂が聞こえるほど がたと蛇を殴っていました。煙 が立つし、火の粉がひらめくほど 烈しく戦っていました。キリロは、鍛冶屋が炉の中で 鋤先を暖めるほど蛇を熱くしました。蛇は鼻息を立てて あえいでいたが、地面は唸ってばかりいました。

突然 蛇は 、地面が震えてきたほどどしんと落ちてひっくり返ってしまいました。川岸にいる人々は 「キリロ、感心。皮鞣し、感心」と拍手していました。

そのころから キリロが住んでいたところは皮鞣しの地域といえます。

16. ІВАН-ПОБИВАН

Унадився колись-то давно один страшний змій десь у якусь слободу людей їсти та й виїв чисто всіх, zostався один тільки дід.

– Ну,– каже змій,– завтра тобою поснідаю.

А через ту слободу ішов один бідний хлопець та й зайшов до того діда, проситься ночувати.

– А хіба тобі жити надокучило? – питає його дід.

– Як? – каже бідний хлопець.

Дід розказав йому, що тут змій усіх людей переїв і оце завтра його з'їсть.

– Е,– каже хлопець,– не з'їсть.

От уранці прилітає змій, побачив хлопця та:

– О, це добре,– каже,– був один, а тепер двос.

А хлопець:

– Гляди, щоб не завадило!

Змій і дивиться:

– Як, – каже, – хіба ти дужчий за мене?

– Авжеж.

– Який же ти дужий? Я он, бач...

Та взяв камінь, як здавив, так з каменя мука и посипалась.

– Е, це дурниця, – каже хлопець, – здави так, щоб з нього юшка потекла.

Та тут-таки взяв з мисника ворочок сиру, як натисне, так із нього сироватка й потекла.

– Отак, – каже, – дави.

– Ну, ходім, – каже тоді змії, – за товариша будеш.

А хлопець йому:

– Хіба за старшого.

Ото й пішли. Питає його змії:

– А як звуть тебе?

– Іван-Побиван, – каже хлопець.

Ну, змії вже й боїться його: «Щоб ще мене, – думає, – не побив».

Стало на обід, змії і каже:

– Піди ж ти, хлопче, та принеси сюди вола, будемо обідать варити.

Пішов хлопець, та куди тобі, хоч би одну ногу доніс. От він ходить по змієвій череді та зв'язує волів хвостами докупі.

А змії ждав, ждав, та й не діждався, побіг сам.

– Що ти, хлопче, робиш?

– Е, буду я тобі по одному носити, я всіх зразу хочу забрати.

Узяв змії вола та й поволік. От дає він хлопцеві волову шкуру.

– Іди, – каже, – води повну шкуру принеси.

Взяв хлопець шкуру, насилу-насилу дотяг до колодязя, та як упустив туди, то вже й не витягне. Тоді зробив собі невеличку дерев'яну лопату та й ходить кругом криниці, підкопує її.

Прибігає змії.

– Що ти робиш?

– Е, буду я тобі шкурою воду носити! Я зачерпну всю криницю та й приволочу.

– А щоб тебе, – каже змії, а сам злякався хлопцевої сили.

Поніс сам шкуру.

– Піди ж, – каже, – хлопче, дров принеси; вирви так сухого дуба, та й буде з нас.

– Е, буду я тобі трошки носити! Якби дубів двадцять заразом, то б так!

Та й удав, ніби розсердивсь, не пішов.

От змій наварив, сів і їсть, а хлопець ніби сердиться і обідати не йде, бо ж як піде, то змій зразу догадається, що він не такий сильний, як побачить, що хлопець менше його їсть.

А як zostалося небагато, то тоді хлопець сів і собі посьорбав та й каже:

– Мало.

– Ну, – каже змій, – коли мало, то ходім тепер до моєї матері, вона нам вареників наварить.

– А як іти, то йти, – каже хлопець, а сам думає: «Тепер я пропав».

От як почали їсти, – а вареників стоять бочок двадцять, то змій все їсть та їсть, уже й наїдається, а хлопець усе за пазуху та в штани ховає, усе ховає.

Вже казанів з двадцять подала, а він одно ховає.

Як поїли, то змій і каже:

– Ходім на камінь крутитись.

– А як іти, то йти, – каже хлопець.

Змій як крутнувся – аж огонь пішов.

– Дурниця, – каже хлопець, – ти так крутнись, щоб юшка потекла.

Та як притисне до каменя ті вареники, що в його одежі, а з них юшка і бризнула.

– От так, – каже, – крутнись!

Та ще, та ще:

– От як дави!

Ну, змій вже вкрай злякався Івана-Побивана. Але ще каже:

– Ану давай, хто сильніше засвище.

– Давай.

Ну змій як свиснув, то аж дерева пригнулись.

«Ну, – думає Іван-Побиван, – що його робити?»

А тут лежала одна залізяка. Глянув Іван на неї та до змія:

– Зажмур очі, бо я як свистатиму, то тобі можуть очі посліпнути.

Змій і зажмурился, а Іван-Побиван як огріє змія тією залізякою межи очі, то той аж здригнувся.

— Правду кажеш, — каже змії, — ледве справді очі не посліпли.
Та вже щоб хоч не бути з Іваном укупі, то побудував ото йому хату на одшибі; хлопець і живе собі.

А змії давай з матір'ю радитись, як би їм його звести, зі світу.

— Давай, — кажуть, — його спалим.

А хлопець підслухав це та десь і сховався на цю ніч. От як спалили ту хату, хлопець прийшов, став коло попелу й струшується, ніби тільки що виліз.

Приходить змії.

— Що ти, хлопче, хіба ще живий?

— Живий, тільки цієї ночі мене щось ніби комар укусив.

«Ну, — думає змії, — од такого треба подалі».

Та як дременув з тих країв, то тільки його й бачили.

16. 打ん殴るイワン

大昔、恐ろしい蛇がある村に出入りして、ほとんどの人を食ってしまいました。残ったのは爺一人でした。

「さあ、あした お前を昼食に食うぞ」と蛇はいいました。

そのころ、貧乏な若者がその村を通りかかっていた。爺のところに立ち寄って、一晚 宿を貸して頼みました。

爺は、「本当に生きているのが いやになりましたか」とたずねました。

「なぜそうおっしゃいますか」

爺は、蛇がここで 人をみんな 食ってしまったし、あした爺自身をも食うだろうと話しました。

「いや、食わないぞ」と若者は いいました。

朝、蛇は、飛んできて若者を見ると、「それはいいさ。前は一人だったが、今は 二人だ」といいました。

「邪魔になったら、どうでしょうか」と若者は こたえました。

「どうなんだか、お前はわたしより強いかな」

「ええ」

蛇は、「お前が強いなんて、とんでもない。わたしに至っては、そら・・・」といって、石を拾って、それが粉となったほど力一杯に絞りました。

若者は、「え、なんでもないことです。石から液が垂れるように絞ってくれ」といって、すかさず食器台からカッター

ジチーズの小袋を取って絞ると、乳獎がたらたらと流れはじめました。

「このように絞ってくれ」

それで 蛇は、「さあ、行こう。お前は友になる」といいました。

「ただ 上の友になります」

そして行きました。

蛇は、「お前はなんというか」とたずねました。

「打ん殴るイワンといいます」と若者はこたえました。

「わたしを殴りはしないか」と蛇は おずおずと黙っていました。

昼食の時間が来ると、蛇は、若者に「ねえ、お前、ここへ雄牛をもってきてくれ。昼食の支度をするから」と いいつけました。

若者は行ったが、どうしたことか、雄牛の足を一つももってきませんでした。その代わりに、蛇の家畜の群れの中を歩きまわって、雄牛の尾を括っていました。蛇は 待ちに待って若者のところへ走っていきました。

「ねえ、お前はなにをしているのか」

「え、雄牛を一頭ずつもってきませんよ。全部でもってきたいです」

蛇は、雄牛を一頭 取って引き摺って行きました。それから若者に雄牛の皮を やって、「皮一杯の水をもってきてくれ」といいました。

若者はかろうじて 皮を井戸のところへ 引いてきて、井戸の中に落したまま引上げることも出来ません。すると、木で 小さい鋤を作って、井戸のまわりに 歩いて 下を 掘りはじめました。

蛇は、走ってきて見ると、「なにをしているんだい」とたずねました。

「え、皮で 水をもってきません。その代わりに、井戸を全部で 汲み取って引き摺ってきます」

「とんでもないことだ」と蛇は言ったが、若者の力をたいへん恐れてきました。自分自身は皮をもっていきました。

次回に、蛇は、「ねえ、お前、薪をもってきてくれ。枯れた樫の木を根こそぎにしたら、なかなか間に合うだろう」といいました。

若者は、「え、少しずつもってきませんよ。樫の木を全部で二十本なら、いいでしょうね」と言っ、腹を立てるようなふりをして、行きません。

すると、蛇が食事の用意をして、食べはじめたが、若者は 怒ったような顔をして なにも食べません。「食べたら、より少なく食べるので、それほど力強くないと蛇は 察するだろう」と若者は思っていました。

けれども、少しばかり残っていた時、若者は食事に近づいて、一口 すすって、「少ないですよ」といいました。

「さあ、少ないなら、わたしの母のところへ 行こう。母はカッテージチーズのゆでだんごを煮るから」と蛇はいいました。

若者は、「そんなら、行きます」と言ったが、「今はしまったなあ」と思っていました。

二十本ぐらいの樽がカッテージチーズのゆでだんごで いっぱいだったので、蛇は さっそく満腹してしまったが、若者は絶え間なく懷とずぼんのポケットにゆでだんごを入れて隠していました。

カッテージチーズのゆでだんごを食べ尽くして、蛇は、「石の上に回りに行こう」といいました。

蛇が急激に回転すると、火が出てきました。

若者は、「なんでもないことです。液が流れるように回ってみてくれ」といって、石に身につけていたゆでだんごを押えて、液を押し出しました。

「このように回ってくれ。このように回ってくれ」

今度は 蛇がたいへんびっくりしたのは当たり前だったが、また「さあ、どちらがもっとも大きな声で 口笛を吹くのか」といいました。

「さあ、始めましょう」

蛇が口笛を吹くと、木はなびいていました。

「さあ、どうするのか」と 打ん殴るイワンは 思っていました。その近くに鉄棒がありました。それを手に取って、蛇に「目をつぶってくれ。口笛を吹けば、盲になるでしょう」といいました。

蛇が目をつぶると、若者は その鉄棒で力一ぱいに蛇のおでこを打ん殴りました。

蛇は、身震いして、「なるほど、もう少しで 盲になるところだった」といいました。

その辺りにイワンを見ないために、蛇は、人里の外れで 若者に小屋を築いてくれました。若者はそこに住みつきました。

そのうち、蛇とそのお母さんは どういうふう に 若者の息の根を止めるか謀っていました。

「焼いてしまったら、どうですか」

若者はそのことを盗み聞きして、夜はどこかで 隠れていました。小屋が焼けつきると、若者は焼け跡に立って、這い出しているように 灰を振り落としはじめました。

来ると、蛇は「ねえ、お前はまだ 生きているんだい」とたずねました。

「生きているよ。けれども、 この夜は蚊のようなものが わたしに刺しました」

蛇は、「そんなやつからもっと遠くいた方がいいだ」と思って、尻に帆かけて逃げて行って、見えなくなりました。

17. ПРО БІДНОГО ПАРУБКА Й ЦАРІВНУ

Була собі в гаю хатка, а в тій хатці жила жінка з сином. Поля у них не було, бо кругом був гай густий, а хліб вони купували.

Не стало в них хліба, то жінка й посилає свого сина по хліб.

— На тобі,— каже,— сину, ці гроші та піди купи хліба.

Узяв той син гроші й пішов. Іде та й іде, коли дивиться, аж веде чоловік собаку.

— Здоров, дядьку!

— Здоров!

— Куди ти собаку ведеш?

— Поведу,— каже,— в гай та повішу, а то вже стара стала, ні до чого не годяща.

— Не вішай її, чоловіче, продай лучче мені!

— Купи!

— Що ж ти хочеш за неї?

— А що ти даси?

От він віддав ті гроші, що мати йому дала на хліб, а собаку взяв і повів додому. Прийшов додому, а мати його й питає:

— А що, сину, купив хліба?

— Ні, мамо, не купив.

— Чом же ти не купив?

— Я йшов, коли дивлюсь — веде чоловік собаку вішати, так я взяв та й купив.

Дала йому мати грошей і послала його знову по хліб.

Пішов він, коли дивиться — несе чоловік кота.

— Здоров, дядьку!

- Здоров!
- Куди ти, дядьку, йдеш?
- Несу kota в гай.
- Нащо ж ти його несеш у гай?
- Повішу. Не можна через нього нічого в хаті вдержати: що б не поставив, що б не положив, уже він його не промине!
- Ти б, – каже, – мені його продав!
- Купи!
- Що ж тобі дати за нього?
- Я не буду торгуватися: що даси, за те й продам.
- От він ті гроші, що мати йому дала на хліб, віддав, узяв kota та й пішов додому. Приходить, а мати його й питає:
- А де ж ти хліб дів?
- Та я й не купив!
- Чом же ти не купив? Де ж ти гроші дів? Може, ще яке лихо купив?
- Купив, – каже.
- Нащо ж ти купив?
- Ніс чоловік kota у гай і хотів його повісити, так мені його жалко стало, я взяв та й купив.
- На ж тобі ще грошей, та гляди вже – нічого не купиш: у хаті вже й окрайця хліба нема.
- Пішов він. Іде та йде, коли дивиться – б'є чоловік гадюку.
- Нащо ти, – каже, – чоловіче, гадюку б'єш? Ти б краще мені її продав.
- Купи, – каже, – продам.
- Що ж тобі дати?
- Що даси, то те й буде.
- Віддав він йому всі гроші. Той чоловік забрав і пішов собі далі, а гадюка й каже:
- Спасибі тобі, чоловіче добрий, що ти визволив мене від смерті. На тобі оцей перстень: як тобі чого треба буде, то ти перекинь його з однієї руки на другу – до тебе зараз прибіжать слуги. Що б ти їм не загадав, що б ти не придумав – усе зроблять тобі.
- Узяв він той перстень і пішов додому. Підходить до хати, перекинув з однієї руки на другу – прибігло їх такого, що страх!
- Щоб мені, – каже він їм, – був хліб!

Тут сказав, а тут уже й нанесли хліба такого, що страх!.. Прийшов він у хату та й каже до матері:

— Ну, тепер, мамо, уже не будемо ходити хліба купувати: дала мені гадюка такий перстень, що як перекинути його з однієї руки на другу, то зараз прибіжать слуги: що б я їм не казав, що б я їм не загадав, — усе зроблять.

— За що ж вона тобі дала?

— За те, що я її визволив від смерті. Її чоловік хотів убити, а я в нього купив за ті гроші, що ви дали на хліб.

От вони так і живуть, і ті собачка та кіт із ними.

І тільки йому чого схочеться — він зараз перекине перстень, слуги прибіжать і зроблять, що треба.

От схотілося йому женитися. Він і каже своїй матінці:

— Підіть, матінко, та висватайте за мене царівну.

Пішла вона до царівни, розказала, чом прийшла, а царівна й каже:

— Як пошиє твій син такі черевички, щоб на мою ногу якраз прийшлись, то піду за нього заміж.

Пішла вона додому та й каже синові:

— Казала царівна, як ти пошиєш їй такі черевички, щоб на її ногу прийшлись, то піде за тебе заміж.

— Добре, — каже, — пошию.

Увечері вийшов у двір, перекинув з руки на руку перстень, зараз і назбігалосся слуг. От він і каже їм:

— Щоб мені до ранку були черевички, золотом шиті, а сріблом підбиті, і щоб ті черевички якраз прийшлись царівні на ногу.

На другий день устає він, — уже черевички готові стоять. Взяла мати черевички і понесла царівні.

Поміряла вона, — якраз на її ногу. От вона й каже:

— Скажи твоєму синові, щоб він пошив мені за одну ніч сукню до вінця і щоб та сукня була не довга і не коротка, не тісна й не широка — щоб саме на мене прийшлась.

Приходить та жінка додому та й каже:

— Казала царівна, щоб ти пошив їй через ніч до вінця сукню і щоб та сукня була не довга і не коротка, не тісна і не широка, щоб вона саме тільки на неї прийшлась.

— Добре, — каже, — мамо, лягайте спати: все зроблю, що б вона мені не загадала.

Полягали спати, а він вийшов у двір, перекинув перстень з руки на руку – зараз слуг найшло такого, що страх!

– Щоб мені, – каже, – до ранку була сукня із такої матерії, що світиться так, як сонце, і щоб та сукня саме прийшлась на царівну.

– Добре, все зробимо.

Ліг він спати. На другий день устає й каже матері:

– Ну, йдіть, мамо, до царівни та й несіть сукню. Що вона ще скаже?

– Що ж я, – каже, – синку, понесу? Де ж та сукня?

Пішов він до столу, підняв хустку, – так у хаті й засяяло, неначе сонце зійшло.

– Ось, мамо, на столі сукня лежить під хусткою, – несіть царівні.

Взяла вона сукню та й понесла. Приходить до царівни, а вона й питає:

– А що ти нам скажеш, жінко добра?

– Принесла, – каже, – вам сукню до вінця.

Як відкрила вона ту сукню – так у покоях і загорілось усе.

Наділа царівна її, стала перед дзеркалом, подивилась – аж підскочила: так зраділа, що така гарна зробилась. Пройшла вона раз по світлиці, пройшла вдруге – просто як сонечко: так від неї і сяє.

– Ну, – каже, – жінко добра, нехай він мені ще зробить міст від мого палацу аж до тієї церкви, де ми будемо вінчатися, і щоб той міст був із срібла й золота. Як міст буде готовий, тоді підемо до вінця. Приходить та жінка додому та й каже синові:

– Казала царівні, щоб був міст від того палацу, де вона живе, до церкви. Казала, щоб той міст ти зробив із золота та срібла.

– Добре, – каже, – мамо, лягайте ж відпочивати.

Полягали ввечері спати, а він вийшов у двір, перекинув з руки на руку перстень, – такого слуг найшло, що й двір тісний став. Він і каже:

– Щоб мені до ранку був міст із срібла й золота від палацу царівниного до церкви, – я там буду вінчатися, – і щоб, як туди я буду з царівною їхати, з обох боків цвіли яблуньки, груші, вишні, черешні, а як назад буду їхати, то щоб усе поспівало.

– Добре, – кажуть, – до ранку все буде так, як ви хочете.

На другий день устає він, вийшов з хати, аж дивиться – стоїть міст, і з обох боків садки ростуть. От він вернувся у хату та й каже:

– Ідіть, мамо, та скажіть царівні, що вже і міст готовий, нехай іде до шлюбу.

Пішла мати до царівни, сказала їй, а вона й каже:

– Я вже міст бачила, – дуже гарний міст. Скажи ти своєму синові, нехай він приїздить вінчатися.

Прийшла та жінка додому та й каже синові:

– Казала царівна, щоб ти завтра їхав вінчатися.

От він через день збудував собі палац, а на другий день повинчалися з царівною і вертаються назад, а на мосту вже все поспіває: і яблука, і груші, і вишні, і черешні, і всяка-всяка садовина, яка тільки на світі є...

Приїхали вони в той палац, відгуляли весілля та й живуть собі. І той собачка та котик з ними. Прожили вони там який час, от раз царівна й питає свого чоловіка:

– Скажи мені, серденько, як ти пошив мені черевички й сукню: ти ж з мене й змірка не брав? Як ти за одну ніч збудував такий міст і де ти набрав стільки золота та срібла?

– У мене, – каже, – є оцей перстень; як я його перекину з однієї руки на другу, то зараз назбігається до мене слуг повен двір. Що б я їм не загадав – усе зроблять. То вони зробили й черевички, й сукню, і збудували міст і палац цей, що ми живемо, – все вони мені роблять.

От вона діждалась, поки він заснув добре, стихенька зняла з нього той перстень, перекинула з руки на руку, так їх такого наїшло, що страшно й глянути. От вона їм і каже:

– Щоб зараз тут були і коні, і ридван, – я поїду до свого палацу, а щоб із цього палацу ви зробили стовп такий, щоб тільки можна було моєму чоловікові стояти й лежати, і зараз цей стовп перенесли за море. Та глядіть мені, щоб ви його не збудили, щоб він уже прокинувся у стовпі.

– Добре, – кажуть, – усе буде так, як звелено.

Вийшла вона, стоїть ридван. Сіла вона та й поїхала.

А палац ураз стовпом став, – так його й потягли ті слуги через море.

Другого дня вранці прокидається царівнин чоловік, аж нема ні жінки, ні палацу, ні персня – нічого нема; тільки стовп стоїть. Хотів вийти – дверей нема. Полапав він одну стіну, полапав другу, – не можна вийти; тільки віконце маленьке пущено. Живе він,

бідний, там, – ніхто йому їсти не дає. Там би він і вмер, і пропав, якби не собачка та кіт, бо й вони в тому стовпі zostалися і можна їм вилазити в те віконце. От собачка побіжить у поле, вхопить із торби в якого хлібороба шматок хліба та й принесе, а котик візьме в зуби, полізе до віконця і віддасть йому.

Назбирали трохи хліба, от собачка й каже котові:

– А що, – каже, – є в нашого хазяїна хліб, ходім за море, може, як-небудь добудемо перстень.

– Ходім! – каже кіт.

От пішли. Біжать та й біжать, прибігли до моря. Сів котик на спину собаці та й попливли. Довго пливли і таки добилися до берега. Вийшли на берег, погрілись на сонці, собачка й каже:

– Тепер же ходімо до палацу, та хутесенько, щоб одна нога там, а друга тут. Як добудемо персня, то бігтимемо щосили назад, а то щоб ще й не наздогнали.

– Добре, – каже котик.

От побігли вони удвох. Біжать та й біжать, біжать та й біжать.

І не відпочивають та все біжать. Перебігли ліс великий. Коли бачать стоїть палац і кругом його мур високий. От собачка й каже котикові:

– Зоставайся ж ти отут під лісом, а я старший, то піду на довідки, чи не знайду якого способу добутись до палацу та викрасти персня.

Зостався той котик. А собачка надбіг до палацу, аж дивиться – коло брами варта. Чує – старший каже до вояків:

– Пильнуйте ж мені гаразд, щоб, бува, який ворог не добувся.

– Не турбуйся, – кажуть, – у нас ані птиця не залетить, ані миша не пролізе.

От походив собачка, походив під муром – та з тим і вертає до котика. Прийшов, сів та й журиться.

– Що, – каже, – коли там мур кругом превисоченний, а до брами варту приставлено, та таку, що ані птиця не залетить, ані миша не пролізе.

– Тепер же ти зоставайся, – каже котик, – а я піду до царівни.

Та й побіг. Прибігає до палацу – стоїть варта під брамою і мур кругом високий. Він тоді зайшов з другого боку – та на дерево, що коло муру, та й у двір.

Прибіг під вікно до царівни та й бігає.

Підійшла та царівна під вікно, дивиться, аж кіт ходить по двору. Вона взяла його й пустила в світлиці. Тиняється той котик по світлицях та все придивляється, де царівна перстень ховає... Як доглядівся, діждався, що всі полягали спати, ухопив перстень та й побіг. Прибігає до моря та поспішається так – скочив собаці на спину, собака кинувсь у воду – попливли. От перепливали вже вони й море, скоро й берег, – собака й питає котика:

– А що, держиш персня?

Кіт мовчить, бо перстень у нього в роті.

А собака таки не покидає свого:

– Скажи, я тебе питаю, чи держиш персня? А то я тебе в море скину, коли не скажеш.

Мовчить кіт, а собака так розсердивсь:

– Ну, не кажеш – оце ж кидаю!

Кіт злякався та:

– Держу-у!

А перстень бульк у море! Мовчить тоді кіт, знову нічого не каже. Перепливли через море, повиходили, – кіт і напав на собаку:

– Такий-сякий! Через тебе я персня впустив! Нащо ти мене допитував? Тепер лізь у море, шукай персня! Як хочеш, а лізь!

Поліз собака, – бродив-бродив, бовтався-бовтався – нема. Почали вони вельми сваритися з котиком. А далі й кажуть:

– Будемо ходити понад морем та питати, може, хто найдеться такий, що нам його дістане з моря.

От вони погрілись трохи на сонці та й пішли понад морем.

Кого зустрінуть, кого побачать, усе розпитують, чи не може він дістати перстень із моря або чи не знає такого, щоб міг дістати: нікого такого не напитають. А кіт і каже:

– Знаєш що? Ходім понад берегом та візьмемось до жаб та до раків.

– Добре, – каже собачка, – ходім!

От і пішли. Найдуть оце жабу й питають:

– А що, винесеш нам із моря перстень? Винось, а то назад у море не пустимо.

Яку піймають, то вона їм каже:

– Я знаю, де ваш перстень. Пустіть мене, то я вам його принесу.

Вони пустять її, то вона собі й попливе, а про перстень і ні гадки. То жаби боялись їх, а то вже й перестали. Котра попадеться, то зараз і каже:

– Принесу перстень.

Вони її й пустять.

От ідуть вони ввечері понад морем, аж дивляться – жабеня скаче. Вони піймали його та й питають:

– Ти знаєш, де в морі лежить перстень?

– Не знаю... квак, квак!

– Як ти не знаєш, то ми тебе назад до матері не пустимо.

Стара жаба побачила, вилізла з води, та така здорова, як відро, та й каже:

– Не кривдіть моєї дитини: я вам із моря винесу перстень.

– Добре, – кажуть, – ми його будемо держати, аж поки ти нам принесеш; як принесеш, тоді його пустимо.

Пірнула та жаба в море, знайшла перстень, віддала їм.

Вони перстень узяли, пустили те жабеня і побігли до стовпа.

Прийшли до свого хазяїна, аж він уже весь хліб поїв; уже два дні й крихта в роті не була, – такий сухий став, як скіпка. Зараз котик подерсь до віконця, віддав йому той перстень. Він перекинув його з руки на руку, зараз і явились слуги. От він їм:

– Перенесіть цей стовп назад туди, де й був, і щоб був знову з нього палац, а в ньому моя жінка й мати.

Тільки сказав – так усе й зробилося. Жінку ж він прогнав, а сам живе з матір'ю, з котиком та з собачкою.

17. 貧乏な若者と王女

しげった森にある 小屋に 女の人とその息子が住んでいました。畑がありませんでしたので、パンを買いました。ある日、女の方は、息子に「息子よ、このお金を取って パンを 買いに行ってくれ」といいました。

息子は そのお金を取って行きました。しばらく行って見ると、ある男が犬を連れて行きました。

「伯父さん、今日は」

「今日は」

「どこへ 犬を連れて行きますか」

「森へ 犬を連れて 絞首します。年寄った用のないものだから」と男はこたえました。

「伯父さん、絞首しないでください。わたしに売った方がいいです」

「買ってくれ」

「いくらですか」

「いくら払っても、やります」

息子は、お母さんがパンを買うためにやったお金を払って、犬を連れて家へ帰って行きました。

家に帰ってくると、お母さんは「どうなんですか、パンを買いましたか」とたずねました。

「いいえ、お母さん、買いませんでした」

「どうして 買いませんでしたか」

「道を歩いて見ると、ある男が絞首するために犬を 連れて行きました。それで わたしは 犬を買い取ることにしました」

お母さんは 息子にお金を やって また パンを買いに行かせました。息子が 行って見ると、ある男が猫をもって行きました。

「伯父さん、今日は」

「今日は」

「伯父さん、どこへ 行きますか」

「森へ 猫をもって行きます」

「どうして 森へ 猫をもって行きますか」

「絞首するためです。この猫のせいで 小屋になにも保つことが出来ません。なにを立てても、なにを置いても、この猫は避けて通りません」

「売ったら、どうですか」

「買ってくれ」

「いくらですか」

「値段を掛け合いません。いくら 払っても、やります」

そして 若者は、お母さんが パンを 買うためにやった お金を払って、猫を取って 家へ 帰って行きました。家に帰ってくると、お母さんは、「パンはどこですか」と ききました。

「わたしは パンを買ってみませんでした」

「どうして 買いませんでしたか。お金を何のために費やしてしまいましたか。なにか買ったかもしれませんね」

「買いました」

「どうして買いましたか」

「ある男が森へ絞首するために 猫をもって行きました。その猫を可哀想に思って買い取ることにしました」

「もう少しお金を やりますが、気をつけてね。なにも買わないでくれ。小屋にはもう一片のパンも ありませんから」

息子は行きました。しばらく行つて見ると、ある男が蛇をいじめていました。

「どうして 蛇をいじめていますか。売った方がいいですよ」と息子は いいました。

「買ってくれ。売りますから」

「いくらですか」

「いくら払つても、やります」

息子はすべてのお金をくれました。その男はお金を 取つて、先に行きました。

蛇は、「命を助けてどうもありがとうございます。この指環を取ってください。なにかが欲しかったら、この指環を片方の手から別の手に移してください。あつという間に召使いが走ってきます。なにをいいつけても、なにを考えついても、すべてを します」といいました。

息子は その指環を取つて、家へ 帰つて行きました。小屋に近づくと、指環を手から別の手に 移したと思うと、急に大勢の召使いが走ってきました。

「パンがあるようにしてくれ」というと、すぐに召使いは パンをたくさんもってきました。

息子は、 小屋に入ると、お母さんに 「お母さん、今は パンを買に行きません。蛇 がわたしに不思議な指環をくれました。この指環を手から別の手に 移すと、あつという間に召使いが走ってきます。なにをいいつけても、なにを考えついても、すべてをします」といいました。

「なぜ指環をくれましたか」

「蛇 の命を助けてやりましたから。わたしはお母さんのお金で、ある男が殺したがっていた蛇を 買い取りました」

さて、そのころから お母さんと息子は 犬と猫といっしょに不自由なく暮らすようになりました。なにかが欲しかったら、息子が指環を 片方の手から 別の手に移すと、すぐに召使いは走つてきて必要なことをしました。

そのうちに、息子は 妻を迎えたがうようになりました。ですから お母さんに 「お母さん、 王女をわたしに世話してください」といいました。

お母さんは王女のところへ 行つて、息子の願いを話しました。その申し込みに對して王女は、 「息子さんがちょうどわたしの足に合う短靴をこしらえれば、息子さんのところへ 嫁に行きます」とこたえました。

家へ帰ってくると、お母さんは、息子に「君が王女の足に合う短靴をこしらえれば、王女は君のところへ嫁に行くといいました」と話しました。

「いいですから、こしらえます」

夕方に庭に出て、指環を片方の手から別の手に移すと、すぐに召使いは馳せ集まっていました。

息子は、「朝までに黄金で縫われた、銀の靴底の、ちょうど王女の足に合う短靴があるようにしてくれ」といいつけました。

あくる日 起きて見ると、短靴は出来ていました。お母さんは、その短靴を王女のところへもっていきました。

王女は短靴をはいて見ると、ちょうど足に合いました。「息子さんが一夜に結婚式の、長くなくて短くない、広くなくて狭くないよくわたしに合う晴れ着を仕立てるように伝えてください」といいました。

お母さんは家へ帰ってくると、「王女は、君が一夜に結婚式の、長くなくて短くない、広くなくて狭くないよく王女に合う晴れ着を仕立てるようにいいました」と話しました。

息子は、「いいですから、お母さん、寝てください。王女がなにをいいつけても、すべてをします」といいました。

お母さんが寝ると、息子は庭に出て、指環を片方の手から別の手に移すが早いか、大勢の召使いは駆け寄っていました。

「朝までに お日さまのようにかがやかしい布で仕立てられた、ちょうど王女に合う晴れ着があるようにしてくれ」と息子はいいつけました。

「はい、すべてをします」

あくる日 起きて、息子は、お母さんに「お母さん、王女のところへ晴れ着をもっていってください。王女はどう思われますか」といいました。

「息子よ、なにをもっていきますか。その晴れ着はどこですか」

息子がテーブルに近づいて、肩掛けを上げると、小屋はお日さまの出るような光りでいっぱいでした。

「お母さん、ほら、晴れ着は肩掛けの下にあります。それを王女のところへもっていってください」

お母さんは晴れ着をもっていきました。王女のところ来ると、王女は「なんのご用ですか」とききました。

お母さんは、「結婚式の晴れ着をもってきました」とこたえました。

その晴れ着を見せると、広間は輝いてきました。

王女は 晴れ着を着て、鏡の前に立って見ると、きれいになったので、跳ね上がらんばかりに喜びました。なんども広間を歩きまわっていた時、お日さまのように照っていました。

「さあ、また わたしの宮殿から教会堂まで 黄金と銀で作られた橋をかけるように伝えてくれ。橋をかけたら、教会堂へ 婚礼に行きます」と王女は いいました。

お母さんは家へ帰ってくると、息子に「王女は、宮殿から教会堂まで橋があるように 伝えました。それに、その橋は黄金と銀で作られるようにいいつけました」と話してきかせました。

「いいですから、お母さん、寝床について 休んでください」

お母さんが 夕方に眠りにつくつと、息子は庭に出て、指環を片方の手から別の手に移すが早いか、庭は大勢の召使いで いっぱいになりました。

息子は、「朝までに宮殿から教会堂まで 黄金と銀の橋をかけてくれ。わたしが 王女といっしょに教会堂へ 婚礼に行く時、両方で りんごと 梨と桜と西洋桜の木の花は咲くように してくれ。その上に戻ると、すべての木は実るようにしてくれ」といいつけました。

「いいですから、欲しいものをみんな します」

息子は あくる日 起きて、小屋を出て見ると、橋がかかっている、両方では木の花は咲いていました。

小屋に戻って、息子は、お母さんに「王女のところへ 行って、橋が出来ているのを伝えてください。婚礼に来るように たのんでください」といいました。

お母さんが 王女のところへ 行って、そのことを語ると、王女は、「橋をもう 見ました。すばらしい橋です。息子さんが婚礼 に来るように伝えてくれ」といいました。

そして 息子は一日で 自分の宮殿を築いて、二日目に王女と結婚しました。家へ 帰っていく時、橋の上で りんごや 梨や桜や西洋桜などの木はもう実っていました。

息子と王女は 息子の宮殿に戻り、晩餐会を催してから、そこに 犬と猫といっしょに 暮らしはじめました。

しばらくすると、王女は 夫に「愛する人よ、あなたがどういふふうに 短靴と 晴れ着をこしらえましたか 語ってください。わたしの寸法を取りませんか。どういうふうに一夜にそんな 橋をかけたんですか。どこで 黄金と銀をそれほど手に入れたんですか」とたずねました。

「わたしは この指環があります。それを片方の手から別の手に 移すと、すぐに 大勢の召使いが庭へ 馳せ集まっています。

なにをいいつけても、すべてをします。召使いこそ 短靴をこしらえて、晴れ着を仕立てました。橋もかけましたし、うちの宮殿を築きました」と 夫は 語りました。

王女は、夫が眠りこむのを待ち構えて、そっとその指環を取って、片方の手から別の手に 移すと、召使いは見ただけでぞっとするほど大勢 集まってきました。そして 王女は召使いに「今すぐに馬と馬車があるようにしてくれ。わたしの宮殿に戻りますから。この宮殿を、主人が坐るか立つことの出来る塔にして、海外へ 運んでくれ。主人を起こさないでくれ。塔で 起きるようにしてくれ」といいつけました。

「いいですから、いいつけた通りにします」

王女がそとへ 出て見ると、もう馬車はありました。馬車に乗って行くと、すぐ 宮殿は塔になりました。召使いはその塔を海を横断して 引き摺りはじめました。

王女の夫があくる日 起きて見ると、妻や宮殿や指環などはありません。塔だけ 立っていました。そとへ出たかったが、ドアはありません。壁を触って見ると、出口はありません。小さい窓だけありました。不幸な 夫は塔に閉じ込められていて、食べ物やなにも受けません。犬と猫がそこになかったなら、餓え死にしたでしょう。幸いに犬と猫は 小さい 窓を通じてそとへ 出ることが出来ました。犬は畑へ走っていくと、百姓の袋から一片のパンを引たくって 塔のそばにもってきました。猫はそのパンを 歯で 挟んで、小さい窓まで 登って渡しました。

かなりのパンを 集めた後で、犬は 猫に「さあ、今は主人はかなりのパンがあるから、海外に行きましょう。どこかで その指環を捜し出して見るかもしれません」といいました。

「はい、行きましょう」

そして行きました。長く走っていたが、やっとのことで 海岸につきました。猫が犬の背中に乗ると、泳ぎははじめました。長く泳いでいたが、ようやく対岸に辿りつきました。浜辺に上がって、日光に温まってから、犬は、「今はまっしぐらに宮殿へ 行きましょう。指環を捜し出したら、一目散に 走って戻りましょう。そうしないと、追いつきはしないか 心配しています」といいました。

「よし」

犬と猫は先に走っていきました。長く走っていたが、大きい林を貫くと、石垣で 囲まれた宮殿が見えてきました。

それでは 犬は、猫に「ここに、林のはずれに残ってくれ。わたしは、年上ですから、調べに行きます。宮殿に忍び込んで、指環を盗み出す方法はないかどうか見ます」といいました。

猫が残っていたが、犬は宮殿の近くに走ると、門の前に護衛兵が見えました。耳を傾けると、目上は兵卒に「よく見張ってくれ。敵が忍び入らないように」といいつけました。

「ご心配なく、ここに鳥も飛び込みません、鼠も這いこみませんよ」

犬は石垣の近くに長く歩きまわった後で、空手で猫のところへ戻りました。戻ってくると、犬は、心配して、「誰がそんなことをするものか。宮殿のまわりになんてでっかい石垣があるなあ。それに、門の前に護衛兵が立っているんだい。だから石垣の向うへ鳥も飛び込まないし、鼠も這こまないぞ」といいました。

猫は、「今はお前はここに残ってくれ。わたしは王女のところへ行きます」といって、駆け出しました。

宮殿の近くに走ってきて見ると、門の前に護衛兵が立っていて、宮殿のまわりに高い石垣がありました。猫は門を避けて、石垣のそばにある木に登って、中庭に飛び降りました。

王女の窓の下に近寄って、あちこち走りまわっていました。王女が窓から覗いて見ると、中庭で猫が歩きまわっていました。その猫を宮殿の中に入らせました。猫は広間をうろついて、王女がどこで指環を隠すか調べていました。そのところを見つけた後で、みんな眠り込んでしまうまで待ちに待って、指環を掴んで逃げ出しました。浜辺につくと、犬の背中に乗って泳ぎました。海を泳ぎ渡って対岸に近づくと、犬は、猫に「どうなんだか、指環を握っているか」とききました。

猫は指環を銜えて黙っていたが、犬は、「言ってくれ。聞いたじゃないか。指環を握っているか。言わないと、君を海に投げ落とすぞ」とたずねるのをやりつづけました。

猫が黙っていたが、犬は、「さあ、言わなければ、今すぐに投げ落とすぞ」と腹立たしく叫びだしました。猫はびっくりして、「握ってるよ」と言って、指環をざぶりと落してしまいました。

その後も猫はなにも言わないで黙っていたけど、海を泳ぎ渡って浜辺の上に上がって、犬に「この野郎。お前のせいでわたしは指環を落したんだ。どうしてわたしを聞きただしていたんだ。今海に入って、指環を探してくれ。いやでも応でも入ってくれ」とうるさく迫っていました。

しかたがなく、犬は水に入って、ぼちゃぼちゃさせてぶらぶら歩いていたが、指環は見つかりません。犬と猫は喧嘩をしまじめました。それから「浜辺を歩きまわしましょう。だれかに指環を海から引き上げてもらいませんか」と話がつきました。

日光に少し温まって、浜辺 に沿って 行きました。だれに会っても、だれを見ても、「海から 指環を引き上げることが 出来ませんかそれとも 指環を引上げることの出来るだれかを知りませんか」とたずねていました。けれども、 だれも見当たりません。

すると、猫は、「ねえ、浜辺に沿って 行って 蛙と蝦に助力を頼みましょう」と いいました。

そして 行きました。

蛙を見つけると、「海から指環を引き上げたら、どうですか。引き上げてくれ。そうしないと、海に放しません」といいました。

捕まった蛙は、「お指環のところは 知っています。わたしを放せば、お指環を引き上げますよ」と約束しました。けれども 放されると、蛙は 泳いでいって、指環のことをすっかり 忘れてしまいました。

それで 蛙は 恐れるのを 止めてしまいました。犬と猫は 蛙を 捕まえると、「お指環 を引き上げます」という約束を聞いて、 放しましたから。

すると、犬と 猫は 夕方に浜辺に 沿っていって見ると、蛙の子が跳ねて行きました。蛙の子を捕らえて、「指環は海のどこにあるか 知っていますか」とききました。

「知りません。くわっくわっ・・・」

「お母さんのところへ 放しません。知りませんから」

手桶ほど大きい母親 である蛙は 水から 這い出して、「わたしの子を いじめないでください。海からお指環を引き上げますから」といいました。

犬と猫は 「いいですよ。わたしたちは、あなたが指環をもってくるまで、子を 引き止めますが、引上げると、放します」といいました。

蛙は 水に潜って、指環を捜し出してくれました。犬と猫は 蛙の子を放して、指環をもって 塔のところへ 走っていきました。

主人のところについて見ると、主人は 二日間 パンの屑も食わずだったから、痩せっぽちになりました。猫はすぐ窓へよじ登って、指環を上げました。主人が指環を 片方の手から 別の手に移すと、召使いは集まってきました。

「この塔を前にいたところへ 運んでいってくれ。この塔は宮殿となるようにしてくれ。ここに 母と家内はおるようにしてくれ」と 主人はいいつけました。

あつというまに言った通りになりました。若者は家内を追い出して、お母さんと 犬と猫といっしょに暮らすようになりました。

18. ЛЕТЮЧИЙ КОРАБЕЛЬ

Був собі дід та баба, а в них було три сини: два розумних, а третій дурний. Розумних же вони й жалують, баба їм щонеділі нові білі сорочки дає, а дурника всі лають, сміються з нього, а він знай на печі у просі сидить, у чорній сорочці. Як дадуть, то й їсть, а ні, то він і голодує.

Аж ось прийшла чутка: прийшов царський указ, щоб зібралися до царя на обід, і хто зробить такий корабель, щоб літав, приїде на тім кораблі, за того цар дочку віддає.

Розумні брати й радяться:

– Піти б то, може, там десь наше щастя закотилося!

Порадилися, просяться в батька та в матері:

– Підемо ми, – кажуть, – до царя на обід: загубити нічого не загубимо, а може, там десь наше щастя закотилося!

Батько їх умовляє, мати їх умовляє... Ні!

– Підемо, та й годі! Благословіть нас на дорогу.

Старі, – нічого робити, – взяли поблагословили їх на дорогу, баба надавала їм білих паляниць, спекла порося, – пішли вони.

А третій парубок сидить на печі та й собі проситься:

– Піду і я туди, куди брати пішли!

– Куди ти підеш? – каже мати. – Десь тебе й вовки з'їдять!

– Ні, – каже, – не з'їдять!

Старі з нього спершу сміялись, а то давай лаяти. Так ні!

Вони бачать, що нічого не зробиш, та й кажуть:

– Ну йди, та щоб вже й не вертався й щоб не признавався, що ти наш син!

Баба дала йому торбу, наклала туди чорного хліба, пляшку води дала й випровадила його з дому.

Він і пішов.

Іде та й іде, коли зустрічає на дорозі діда: такий сивий дідуган, борода зовсім біла, аж до пояса!

– Здоров, діду!

– Здоров, сину!

– Куди йдете, діду?

А той каже:

– Ходжу по світу, з біди людей виручаю. А ти куди?

– До царя на обід.
– Хіба ти, – питає дід, – умієш зробити такий корабель, щоб сам літав?

– Ні, – каже, – не вмію.
– То й чого ж ти йдеш?

– А хто його знає, – каже, – чого, загубити не загублю, а може, там десь моє щастя закотилося.

– Сідай же, – каже дід, – та спочинеш трохи, пополуднуємо. Виймай, що там у тебе в торбі.

– Е, дідусю, нема тут нічого, самий черствий хліб, що ви й не вкусите.

– Нічого, виймай!

От він виймає, аж з того чорного хліба та такі стали паляниці білі, що він ізроду й не їв таких! Сказано: як сонце!

– От бач! – каже дід.

От вони посідали, давай полуднувати. Пополуднували гарненько, подякував дід парубкові за хліб та й каже:

Ну, слухай, сину: – йди ж тепер ти в ліс та підійди до дерева та й удар сокирою в дерево, а сам мерщій падай ниць і лежи, аж поки тебе хто не розбудить; тоді, – каже, – тобі корабель збудується, а ти сідай на нього й лети, куди тобі треба та по дорозі бери, кого б там не стрів.

Парубок подякував дідові, і розпрощалися; дід пішов своєю дорогою, а хлопець пішов у ліс.

От увійшов у ліс, підійшов до дерева, цюкнув сокирою, упав ниць та й заснув. Спав-спав... Коли це за який там час чує – хтось його будить:

– Уставай, уже твоє щастя поспіло, вставай!

Парубок прокинувся, коли гляне – аж стоїть корабель: сам золотий, щогли срібні, а паруси шовкові так і понадимались – тільки летіти! От він, не довго думавши, сів на корабель, той корабель знявся й полетів... Як полетів та й полетів – нижче неба, вище землі – й оком не зглянеш!

Летів-летів, коли дивиться: припав чоловік на шляху до землі вухом та й слухає. Він гукнув:

– Здорові, дядьку!

– Здоров, небоже!

– Що ви робите?

— Слухаю,— каже,— чи вже позбирались до царя на обід люди.

— А хіба ви туди йдете?

— Туди.

— Сідайте зо мною, я вас підвезу.

Той сів. Полетіли.

Летіли-летіли, коли дивляться: іде чоловік шляхом — одна нога за вухо прив'язана, а на одній скаче.

— Здорові, дядьку!

— Здорові!

— Чого ви на одній нозі скачете?

— Того,— каже,— що коли б я відв'язав другу, то за одним ступнем увесь би світ переступив. А я,— каже,— не хочу...

— Куди ж ви йдете?

— До царя на обід.

— Сідайте з нами.

— Добре.

Той сів, знов полетіли.

Летіли-летіли, коли дивляться: стоїть на дорозі чоловік і прицілюється з лука, а ніде не видно ні птиці, нічого.

— Здорові, дядьку! Куди ви цілитесь, що не видно ні птиці, нічого.

— То що, що не видно? То вам не видно, а мені видно.

— Де ви її бачите?

— Ет! — каже. — Там, за сто миль, сидить на сухій грушці!

— Сідайте з нами!

Він і сів. Полетіли.

Летіли-летіли, коли дивляться: іде чоловік і несе за спиною повен мішок хліба.

— Здорові, дядьку!

— Здорові!

— Куди ви йдете?

— Іду,— каже,— добувати на обід хліба.

— Та у вас і так повен мішок!

— Що тут цього хліба! Мені й на один раз поснідати не стане.

— Сідайте з нами!

— Добре.

Сів і той. Полетіли.

Летіли-летіли, коли дивляться, ходить чоловік коло озера, мов чогось шукає.

– Здорові, дядьку!

– Здорові!

– Чого ви тут ходите?

– Пити, – каже, – хочеться, та ніяк води не знайду!

– Та перед вами ж цілісіньке озеро, чому ви не п’єте?

– Ет, що тут цієї води! Мені й на один ковток не стане.

– Так сідайте з нами!

– Добре!

Він сів, полетіли.

Летіли-летіли, коли глянуть, аж їде чоловік у село й несе куль соломи.

– Здорові, дядьку! Куди це несете соломую?

– У село, – каже.

– Ото! Хіба в селі нема соломи?

– Є, – говорить, – та не така! А хіба це яка?

– А така, – каже, – що яке б душе літо не було, а тільки розкидай цю соломую, то зараз де не візьметься мороз і сніг.

– Сідайте з нами!

Той сів, і полетіли далі.

Летіли-летіли, коли дивляться: їде чоловік у ліс і несе в’язку дров за плечима.

– Здорові, дядьку!

– Здорові.

– Куди ви дрова несете?

– У ліс.

– Ото! Хіба в лісі нема дров?

– Чому нема? Є, – говорить, – та не такі.

– А які ж?

– Там, – каже, – прості, а це такі, що як тільки розкидати їх, так зараз же де не візьметься військо перед тобою!

– Сідайте з нами!

І той згодився, сів, та й полетіли.

Чи довго вони летіли, чи не довго, а прилітають до царя на обід. А там серед двору столи понаставлені й понакривані, бочки меду повикочувані – пий, душе, їж, душе, чого забажаєш! А людей, –

сказано, – півцарства зійшлося: і старі, і малі, і пани багаті, і старці убогі. Як на ярмарку.

Парубок прилетів із товариством на тім кораблі, спустився в царя перед вікнами, повиходили вони з корабля й пішли обідати.

Цар дивиться у вікно – аж щось прилетіло на золотім кораблі.

Він лакеєві й каже:

– Піди спитай, хто там золотим кораблем прилетів!

Лакей пішов, подивився, приходить до царя:

– Якась, – каже, – мужва обідрана!

Цар не вірить:

– Як, – каже, – можна, щоб мужики на золотім кораблі прилетіли! Ти, мабуть, не допитався.

Взяв та й пішов сам між люди.

– Хто, – питає, – тут на цім кораблі прилетів?

Парубок виступив:

– Я! – каже.

Цар як подивився, що в нього свиточка – латка на латці, штанці – коліна повилазили, то аж за голову взявся:

«Як-таки, щоб я свою дитину та за такого хлопа видав?» Що його робити? І давай йому загадки загадувати.

– Піди, – каже до лакея, – скажи йому, що хоч він і на кораблі прилетів, а як не добуде води живою й цілющою, поки люди пообідають, то не то царівни не віддам, а оце меч – а його голова з плеч!

Лакей і пішов.

А Слухало, той самий, що припав до землі вухом, підслухав, що цар казав, та й розказав парубкові. Парубок сидить на лаві (такі лави кругом столів пороблено) та й журиться: не їсть, не п'є.

Скороход побачив:

– Чому ти, – питає, – не їси?

– Де вже мені їсти! І на душу не йде.

І розказав – так і так:

– Загадав мені цар, щоб я, поки люди пообідають, добув води живою й цілющою!.. Як я її добуду?

– Не журись! Я тобі дістану!

– Ну, гляди!

Приходить лакей, дає йому царський наказ, а він уже давно знає, як і що.

– Скажи, – говорить, – що принесу!

От лакей і пішов.

А Скороход відв'язав ногу від вуха та як махнув – так в одну мить і набрав води живою і цілющою.

Набрав, утомивсь. «Ще, – думає, – поки обід, вернуся, а тепер сяду під млином, відпочину трохи.

Сів та й заснув. Люди вже обід кінчають, а його нема.

Парубок сидить ні живий ні мертвий.

«Пропав!» – думає.

Слухало взяв, приставив до землі вухо – давай слухати. Слухав-слухав.

– Не журись, – каже, – під млином спить, вражий син!

– Що ж ми будемо тепер робити, – каже парубок, – як би його збудити?

А Стрілець каже:

– Не бійся, я збуджу!

От як нап'яв лук, як стрельне – як торохне стріла в млин, аж тріски полетіли... Скороход прокинувся – мерщій туди! Люди обід тільки що кінчають, а він приносить ту воду.

Цар – що робити? Ну загадувати другу загадку:

– Як із'їсть із своїм товариством за одним разом шість пар волів смажених і сорок печей хліба, тоді, – каже, – віддам мою дитину за нього, а не з'їсть, то от мій меч – а йому голова з плеч!

Слухало й підслухав та й розказав парубкові.

– Що мені тепер робити? Я жодної хлібини не з'їм! – каже парубок.

Та й знов – аж плаче.

А Об'їдайло й каже:

– Не плач, я за вас всіх поїм, і ще буде й мало.

Приходить лакей: так і так.

– Добре, – каже, – нехай дають!

От засмажили дванадцять биків, напекли сорок печей хліба.

Об'їдайло як зачав їсти – усе дочиста поїв, ще й просить:

– Ех, – каже, – мало! Хоч би ще трошки дали!..

Цар бачить, що він такий, – знову загадав загадку, щоб сорок сорокових кухлів води випив за одним духом і сорок сорокових кухлів вина, а не вип'є – «мій меч – його голова з плеч!»

Слухало підслухав – розказав: парубок плаче.

– Не плач! – каже Обпивайло. – Я, – каже, – сам вип’ю, ще й мало буде.

От винесли їм по сорок сорокових кухлів води й вина. Обпивайло як узяв пити, всі до краплі випив ще й підсміюється.

– Ех, – каже, – мало! Хоч би ще трохи – ще б випив.

Цар бачить, що нічого з ним не вдіє, та думає: «Треба його, вражого сина, зо світу звести, а то він мою дитину занапастить!»

От і посилає до парубка лакея:

– Піди скажи, що казав цар, щоб перед вінцем у лазню сходив.

А другому лакеєві загадує, щоб пішов сказав, щоб лазню чавунну напалили. «Там він, сякий-такий, зажариться!» Грубник на-топив лазню – так і пашисть.

Сказали парубкові. От він іде в лазню, а за ним слідком іде Морозко з соломою. Тільки що ввійшли в лазню, аж там такий жар, що не можна! Морозко розкинув соломі – й відразу так стало холодно, що парубок насилу обмився, та швидко на піч, та там і заснув, бо намерзся-таки добре! Вранці відчиняють лазню, думають – тільки з нього попільець зостався, – аж він лежить на печі; вони його й збудили.

– Оце, – каже, – як міцно спав!

Та й пішов із лазні.

Доповіли цареві, що так, мовляв, і так: на печі спав, і в лазні так холодно, наче цілу зиму не топлено.

Цар засмутився дуже: що його робити? Думає-думає, думає-думає...

– Ну, – каже, – як дістане мені на ранок полк війська, то вже дам свою дочку за нього, а не дістане, то мій меч – йому голова з плеч!

А сам думає: «Де-таки простому мужикові полк війська добути. Я цар, та й то...»

От і дав наказ.

Слухало й підслухав і розказав парубкові. Парубок знову сидить та й плаче:

– Що мені тепер робити на світі? Де я того війська добуду?

Іде на корабель до товариства:

– Ой, виручіть, братці! Виручали не один раз з біди і тепер виручіть! А то пропав я на світі!..

– Не плач! – каже той, що ніс дрова. – Я тебе виручу.

Приходить слуга:

– Казав, – каже, – цар, як поставиш завтра на ранок цілий полк війська, – тоді твоя царівна!

– Добре, зроблю! – каже парубок. – Тільки, – каже, скажи цареві, як не віддасть ще й тепер, то я його військовою повоюю й силою царівну візьму.

Уночі повів товариш парубка в поле й поніс із собою в'язку дров. Як почав ті дрова розкидати, то що кине – то й чоловік, що кине – то й чоловік! І такого війська набралось! На ранок прокидається цар – аж чує: грають.

Він питає:

– Що там так гарно грає?

– То, – кажуть, – той своє військо муштрує, що на золотім кораблі прилетів.

Цар тоді бачить, що нічого не вдіє, та звелів його покликати до себе...

А парубок такий став, що його й не пізнаєш: одяг на ньому так і сяє: шапочка золота, а сам такий гарний, що куди! Веде він своє військо, сам на воронім коні попереду, за ним старшина... Підступив під палац:

– Стій! – крикнув.

Військо в лаву стало – як перемите!

Він пішов у палац; цар його обіймає, цілує.

– Сідай, мій зятю любий!

Вийшла й царівна; як побачила – аж засміялась: який у неї гарний чоловік буде!

От їх швидко й повінчали, такий бенкет задали, що аж до неба дим пішов.

18. 飛ぶ船

昔、お爺さんとお婆さんがいました。その息子が三人 いました。二人は利口で、一人は ばかでした。両親は利口な息子をいたわって、日曜ごとに 新しく白いシャツをやりました。けれども 黒いシャツを着ているばかな息子は みんな に叱られて あざけられて、ストーブの上の栗の種の中に座ってばかりいました。食べ物を受けると、食べたが、受けないと、飢えました。

突然 王様のお触れが公布されたという 噂 が伝わってきました。そのお触れによると、飛ぶ船を作る人は 晩餐会にその船で 飛んでくれば、王様のお嬢さんを嫁にもらうでしょう。

利口な兄弟は「あそこへ 行ったら、どうでしょうか。あそこにわたしたちの幸福を捜し出すかもしれません」と相談していました。

相談した後で、両親に「王様の晩餐会へ行きます。失うものは なにもありませんが、あそこに わたしたちの幸福を捜し出すかもしれません」といいました。

お父さんは いさめていたし、お母さんは いさめていたが、無理でした。

「やっぱり行きます。わたしの旅に同意を与えてください」

しかたがなく、お爺さんとお婆さんは旅に同意を与えてくれました。お婆さんが パンをこしらえて、子豚を焼くと、利口な兄弟は旅に立ちました。

三番目の若者もストーブの上に座って、「わたしも 、兄弟が行ったところへ 行きます」とたのんでいました。

お母さんは「どこへ 行きますか。どこかで 狼がお前を食うでしょう」といいました。

「いいえ、食わないぞ」

両親は最初に冗談だと思っていたが、それから 叱りはじめました。けれども 無理でした。どうしようもない息子だと分かって、両親は「さあ、行け、けれども 帰えらないでくれ。わたしたちの息子であることを 認めないでくれ」といいました。

お母さんは 息子に袋をやって、その中に黒いパンと水を一 瓶 入れて道まで見送ってくれました。

息子はしばらく行くと、腰まで 届くほど 長くて白いあごひげをはやした爺に会いました。

「今日は、お爺さん」

「今日は、息子さん」

「どこへ 行きますか」

「世界を 行きめぐって、人々を不幸から救い出します。お前はどこへ 行きますか」と爺はいいました。

「王様の晩餐会に行きます」

「お前は飛ぶ船を作ることが出来ますか」と爺はたずねました。

「いいえ、出来ません」

「どうして 行きますか」

「そんなことが分かるものか。失うものは なにもありませんが、あそこに わたしの幸福を捜し出すかもしれません」と若者は こたえました。

「座ってくれ。ちょっと休んで 昼食を食べましょう。袋にあるものを引き出してくれ」と爺は いいわした。

「お爺さん、ここに噛み砕かないほど硬いパンだけ あります」

「大丈夫ですよ、引き出してくれ」

若者がパンを引き出そうとすると、黒いパンは 日のように輝いているものとなりました。若者 はそんなパンを食べたことも ありません。

「それ見たことか」と爺はいいました。

昼食の後で、爺は 若者にパンを 受けて 感謝して、「さあ、息子さん、聞いてくれ。今 林に入って、木のそばに近ずいて 斧で木を 打ってから、うつむけに倒れてくれ。だれかが お前を起こさないまで、横たわってくれ。そうすれば、船が作られるでしょう。その船に乗って行きたいところへ 飛んでいってくれ。途中で だれに会っても、船に乗せてくれ」といいました。

若者は 爺にお礼を申し上げて、別れました。爺は自分の道を先に歩いていったが、若者は林の中に入りました。

林に入ると、木に近ずいて 斧で 打ってから、うつむけに倒れて眠り込んでしまいました。若者はしばらく眠ると、「起きてくれ。お前の幸福が来ましたよ。起きてくれ」とだれかが 起こしているのを聞いてきました。

目覚めて見ると、船が飛びそうでした。その船体が黄金で、帆柱が銀で、絹の帆が風をはらんでいました。若者がすかさず船に乗ったかと思うと、船は雲まで飛び上がっていきました。

若者がしばらく飛んで見ると、ある男が道に耳を当てて聞いていました。

「今日は、伯父さん」

「今日は、息子さん」

「なにをしているんですか」

「客がもう王様の晩餐会に寄り集まってきたか 聞いているんです」と男はこたえました。

「伯父さんもあそこに行きますか」

「はい、そうです」

「そんなら、船に乗ってください。運んでいきます」

聞き耳男が乗ると、若者は先に飛んでいきました。

しばらく飛んでいって見ると、ある 男が道を歩いていきました。その男は 片方の足を耳に縛りつけて、他の足で 跳ね上がっていきました。

「今日は、伯父さん」

「今日は」

「どうして片足で跳ね上がっているんですか」

「他の足を外せば、一步で 世界をまたぐでしょう。けれども、それをしたくないです」

「どこへ 行きますか」

「王様の 晩餐会に行きます」

「船に乗ってください。いっしょに 行きます」

「結構です」

ひた走りに走る男が乗ると、若者はまた飛んでいきました。しばらく飛んでいって見ると、道の真中で、ある男が、鳥なども見えないのに、弓の矢で なにかを狙っていました。

「今日は、伯父さん。鳥なども見えないのに、なにを狙っているんですか」

「どうでもいい。あなただけは見られませんが、わたしは見えているんですよ」

「どこで 見ているんですか」

「ここから百マイルぐらい 離れている 枯れた梨の木に鳥が止まっているんです」

「船に乗ってください。いっしょに飛んでいきます」

射手が乗ってから、若者は先に飛んでいきました。

しばらく飛んでいって見ると、ある男が道を歩いて、袋いっぱいパンを背負っていました。

「今日は、伯父さん」

「今日は」

「どこへ 行きますか」

「昼食にパンを捜し求めに行きます」

「それでなくても、袋いっぱいのパンをもっているじゃありませんか」

「これで足りると 思っていますか。わたしの朝食に 一度も足りません」

「船に乗ってください。いっしょに 飛んでいきます」

「結構です」

大食いが 乗ってから、若者は先に飛んでいきました。

しばらく飛んでいって見ると、ある男が なにかを探すように湖の周囲を回っていました。

「今日は、伯父さん」

「今日は」

「どうして 歩きまわっているんですか」

「水が飲みたいんですけど、水をどうしても探せません」

「伯父さんの目の前に湖がありますよ。どうして飲みませんか」

「これで 足りると思っていますか。一口 だって足りません」

「乗ってください。いっしょに飛んでいきます」

「結構です」

大飲みが乗ってから、若者は先に飛んでいきました。

しばらく飛んでいって見ると、ある男が一束のわらを背負って村へ行きました。

「今日は、伯父さん。どこへ わらをもっていきますか」

「村へもっていきます」

「おやまあ、確かに村にわらはありませんか」

「いいえ、ありますけれども、このようなものではありません」

「それはどんなわらですか」

「夏がいくら暑くても、このわらを散らかすと、すぐに寒さと雪が 現れます」

「乗ってください。いっしょに飛んでいきます」

冷やせる男が乗ってから、若者は先に 飛んでいきました。

しばらく飛んでいって見ると、ある男が一抱えの薪を背負って林に行きました。

「今日は、伯父さん」

「今日は」

「どこへ 薪をもっていきますか」

「林にもっていきます」

「おやまあ、確かに林に薪は ありませんか」

「ありますけれども、このようなものではありません」

「それは どんな薪ですか」

「林には ありふれた薪はありますが、この薪を散らかすと、すぐに目の前に軍隊が現れます」

「乗ってください。いっしょに飛んでいきます」

薪を背負う男が承知して乗ってから、若者は先に飛んでいきました。

長いことか 長くないことか 飛んでいた後で、とうとう王様のところの晩餐会に たどり着きました。中庭の真中のテーブルの上に いろいろな食べ物があり、蜂蜜酒入りの樽がいく本か 転

がし出してありました。飲みたいものがすべてあれば、食べたいものがすべてある ほど すばらしいご馳走でした。定期市と同じく半王国からの客、つまり老若男女や 金持ちや 乞食などが寄り集まっていました。

若者は仲間と いっしょにその船で 飛んできて、王様の窓の前に船を降りて 晩餐会に行きました。

王様は 窓から覗いて見ると、だれかが黄金の船で 飛んできました。そして下男に「だれがあの黄金の船で 飛んできているか聞いてくれ」といいつけました。

下男は そのことを問い合わせて、王様 のところへ 戻りました。

「得体の知れないぼろを着た百姓たちが来ています」

王様 は信じません。

「百姓たちが黄金の船で 飛んできているものか。お前はなにか 聞き漏らしたかもしれない」

王様自身は人込みに行きました。

「だれがあの船で 飛んできているんですか」

若者は前に出て、「わたしが飛んできているんです」といいました。

王様 は、若者の薄っぺらなコートが継ぎ接ぎだらけで、膝がずぼんから突き出るといふ様子を見ると、やりそこないに気がつきました。「こんないやしい百姓 のところへ わたしの子供を嫁にやるものか」と思っていました。

どうするのか。王様は 若者に課題を与えることにしました。

「たとえ あの人は 船で 飛んできたとしても、客が昼食を取っているうちに、復活させる水を探し求めなければ、王女を嫁にやらないばかりか、またこの剣であの人の首を撃つぞと伝えてくれ」と王様は下男にいいました。

下男は行きました。

そのうちに、前に地面に 耳を当てていた聞き耳男は王様の言ったことを盗み聞きして 若者に語りました。若者はテーブルのまわりの椅子の上に 腰かけて食べ物を食べず 飲み物を飲まずに心配していました。

ひた走りに走る男はその気分に気がつく、「どうしてなんにも食べていないんですか」とたずねました。

「食べることが出来るものか。食べ物に気が進みません」

そして 若者は、「王様は、客が昼食を取っているうち、わたしが復活させる水を探し求めるように いいつけました。どのようにそれを探し求めますか」といいました。

「ご安心ください。わたしは 探し求めますよ」

下男が 王様 の命令をもってきた時、若者は どうするか も う 知っていました。

「水をもってきてあげる と 伝えてくれ」

そして 下男は 行きました。

ひた走りに走る男は片足を耳から外したかと思うと、一目散に駆け出して 復活させる水を汲んだが、くたびれていたのも、「客が昼食を取っているうちに、戻るが、今は 水車のそばに休もう」と決心しました。

水車のそばに座ると、眠り込んでしまいました。客が昼食をもう 食べ終わっていたが、ひた走りに走る男は見えません。

若者は 「しまった」と思って 半死半生のありさまでした。

聞き耳男は地面に耳を当てて聞くと、「ご心配なく、いやなやつめ、水車のそばに眠っているんです」といいました。

「どうしたらいいか。どういうふうにあの人を起こしますか」と若者は たずねました。

「ご心配なく、おれは起こします」と射手は いいました。

射手が弓で射ると、矢は 、水車に木端が飛び散ったほど 勢いよくぶつかりました。ひた走りに走る男は目覚めて駆け出しました。客が昼食を取りおわると、ひた走りに走る男は 不思議な水をもってきました。

「今は どうするか」と思って、王様は 二番目の課題を与えることにしました。

「二十二頭の煎った雄牛と四十のストーブいっぱいパンを食べれば、娘を嫁にやります。そうしないと、この剣で あの人首を撃つぞと伝えてくれ」と王様は下男にいいました。

聞き耳男はそのことを盗み聞きして若者に語りました。

「どうするか。おれは パンを一つ さえ 食べることが出来ません」と若者は 目に涙を浮かべて いいました。

「泣かないでください。一人で すべてのパンを食べてしまいますよ。なにも 余りません」と大食いは いいました。

下男が王様 のいいつけをもってくると、若者は、 「いいですから、雄牛とパンをもってきてくれ」といいました。

二十二頭の雄牛は煎っており、四十のストーブいっぱいのパンは 焼いてあったが、大食いは あっという間にすべてを平らげてしまつて、「まあ、少ないです。もう 少し くれた方がいいでしょうねえ」といいました。

王様は 、若者が始末に負えないと見て、ふたたび 「一度に四十本の樽いっぱいの水と 四十本の樽いっぱいの葡萄酒を飲む

ように伝えてくれ。そうしないと、この剣で あの人の首を撃つぞ」という 課題を与えました。

聞き耳男はそのことを盗み聞きして 若者に語りました。若者は泣き出しました。

「泣かないでください。一人で 飲んでしまいます。‘なにも余りません」と大飲みは いいました。

王様の召使いが水と葡萄酒入りの樽を四十本 転がしよせると、大飲みは一滴も 残らず すべてを飲んでしまって、「まあ、少ないよ。もう 少し飲んだ方がいいですねえ」とあざわらうように いいました。

王様 は どうにもならないと分かって、「いやなやつを殺さなければならぬ。そうしないと、娘の一生を台無しにするだろう」と思っていました。それで 若者のところへ下男を行かせて、「婚礼を上げる前に蒸し風呂へ行くように伝えてくれ」といいました。他の下男に鉄の蒸し風呂を焚くように言いつけました。「この野郎はあそこに 焼けるだろう」と思っていました。暖炉屋は、熱気を放つほどよく蒸し風呂を焚きました。

若者は いいつけた通りに、わらをもっている冷やせる男と いっしょに 蒸し風呂に入ると、そこには 熱くて堪りません。冷やせる男がわらを散らかすと、すぐに 寒くなりました。若者はかろうじて 顔を 洗って ただちにストーブの上に上がって眠り込んでしまいました。とても凍えていたからです。

召使いが「灰になったに違いない」と思って、朝早く 蒸し風呂を 開けて見ると、若者はストーブの上に横たわっていました。起こされると、若者は「なんてぐっすりに眠っていたなあ」といって、蒸し風呂を出ました。

召使いは、若者がストーブの上に眠ったし、蒸し風呂に、冬の間 一度も焚いてなかったほど 寒かったと いうことを王様に告げてあげました。王様はどうするかと思って、憂いに沈みました。

長く考えていた後で、「軍隊の連隊を探し求めれば、娘を嫁に やりますが、そうしないと、この剣で あの人の首を撃つぞ」という課題を与えて、「いやしい百姓は 軍隊の連隊を探し求めるものか。王様としてのわたしさえだめだ」と思っていました。

聞き耳男はそのことを盗み聞きして 若者に告げました。若者はふたたび 泣き出しました。

「どうするのか。どこで 軍隊を探し求めるのか」と心配して、若者は 船の仲間に「おい、助けてください。なんども 不幸から救いだしましたから、もう一度 救いだしてください。そうしませんと、もう破滅でしょう」とたのんでいました。

薪を背負う男は 「泣かないでください。おれは 助けますから」といいました。

下男は来ると、若者に 「朝までに軍隊の連隊を納めれば、王様のお嬢さんはあなたなのでしょう」と王様の言葉を伝えました。

「いいですから、すべてをします。けれども 王様が今度もお嬢さんを嫁にできないと、むりやりに取ります」と若者は いましめました。

夜になると、薪を背負う男は若者を連れて、野の方へ 一抱えの薪を背負っていきました。それから 薪を散らかすと、次から次へと兵卒が現れてきました。軍隊は大勢 集まっていました。王様 は朝 起きて聞くと、行進曲の音楽が聞こえました。

「だれの音楽ですか」と王様は たずねました。

「黄金の船で 飛んできた人は自分の軍隊を訓練しているんです」

しかたがなく、王様は若者を呼びさせました。

若者は見違えるように 美しくなりました。輝かしい衣服を着て、黄金の帽子を被っていました。自分は見あげたものでした。黒毛の馬に乗って、軍隊の先頭に立って進んでいましたし、将校は 後をつずいていました。宮殿に近ずくと、若者は 「とまれ」と大きな声で 命令しました。

天下一品の軍隊は 列を作りました。

若者は宮殿の中に入ると、王様は抱いて接吻しました。

「愛する嬢さん、腰かけてください」

王様のお嬢さんも口元に微笑みを浮かべて 出てきました。「なんと美しい主人になるだろう」と思っていました。

王様はとりあえず 結婚式を上げて、どんちゃん騒ぎの晩餐会を催しました。

19. КОТИГОРОШКО

Був собі один чоловік і мав шестеро синів та одну дочку.

Пішли сини в поле орати і наказали, щоб сестра винесла їм обід.

Вона й каже:

— А де ж ви будете орати? Я не знаю.

Вони кажуть:

— Ми будемо тягти скибу від дому аж до тієї ниви, де будемо орати,— то ти за тією борозною і йди.

Поїхали.

А змій, що жив за тим полем, у лісі, взяв ту скибу закотив, а свою притяг до своїх палаців. От сестра як понесла братам обідати, то пішла за тією скибою і доти йшла, аж поки зайшла до змієвого двора. Там її змій і вхопив.

Поприходили сини ввечері додому та й кажуть матері:

— Весь день орали, а ви нам не прислали обідати.

— Як-то не прислала? Адже Оленка понесла. Я думала, вона з вами вернеться. Чи не заблукала?

Брати й кажуть:

— Треба йти шукати її.

Та й пішли всі шість за тією скибою і зайшли-таки до того змієвого двора, де їх сестра була.

Приходять туди, коли вона там.

— Братики мої милі, де ж я вас подіну, як змій прилетить? Він же вас поїсть!

Коли це й змій летить.

— А, — каже, — людський дух пахне! А що, хлопці, битися прийшли чи миритися?

— Ні! — кажуть. — Битися!

— Ходім же на залізний тік!

Пішли на залізний тік битися. Не довго й бились: як ударив їх змій, так і загнав у той тік. Забрав їх тоді ледве живих та й закинув до глибокої темниці.

А той чоловік та жінка ждуть та й ждуть синів, — нема.

От одного разу пішла жінка на річку прати, коли ж котиться горошинка по дорозі. Жінка взяла горошинку та й з'їла.

Згодом народився в неї син. Назвали його Котигорошком.

Росте та й росте той син, як з води — не багато літ, а вже великий виріс. Одного разу батько з сином копали колодязь, докопались до великого каменя. Батько побіг кликати людей, щоб допомогли камінь викинути. Поки батько ходив, а Котигорошко узяв та й викинув. Приходять люди, як глянули — аж поторопіли. Злякались, що в нього така сила, та й хотіли його вбити. А він підкинув того каменя вгору та й підхопив, люди й повтікали. От копають далі та й докопалися до великого шматка заліза.

Витяг його Котигорошко та й сховав.

От і питається раз Котигорошко в батька, в матері:

– Десь повинні бути в мене брати й сестра?

– Е-е, – кажуть, – синку, була в тебе і сестра, і шестеро братів, та таке й таке їм трапилось.

– Ну, – каже він, – так я ж піду їх шукати.

Батько й мати умовляють:

– Не йди, сину: шестеро пішло, та загинуло, а то ти один щоб не загинув!

– Ні, таки піду! Як же таки свою кров та не визволити?

Узяв те залізо, що викопав, та й поніс до коваля.

– Скуй, – каже, – мені булаву, та велику!

Як почав коваль кувати, то скував таку булаву, що насилу з кузні винесли. Узяв Котигорошко ту булаву, кинув угору та й каже до батька:

– Ляжу я спати, а ви мене збудіть, як летітиме булава через дванадцять діб.

Та й ліг. На тринадцяту добу гуде та булава! Збудив його батько, він схопився, підставив пальця, булава як ударила об нього, так і розсkochилась.

Він і каже:

– Ну, з цією булавою не можна йти шукати братів та сестру, – треба скувати другу.

Поніс її знову до коваля.

– На, – каже, – перекуй, щоб була по мені!

Викував коваль ще більшу. Котигорошко й ту шпурнув угору та й ліг знову на дванадцять діб. На тринадцяту добу летить та булава назад, реве – аж земля дрижить. Збудили Котигорошка, він схопився, підставив пальця, – булава як ударила об нього, – тільки трошки зігнулась.

– Ну, з цією булавою можна шукати братів та сестру. Печіть, мамо, буханці та сушіть сухарці, – піду.

Узяв ту булаву, в торбу – буханців та сухарців, попрощався і пішов.

Пішов за тією скибою, за тією давньою, що ще трохи знати було, та й зайшов у ліс. Іде тим лісом, іде та й іде. Коли приходить до великого двора. Увійходить у двір, тоді в будинок, а змія нема, сама сестра Оленка вдома.

– Здорова була, дівчино!

— Здоров був, парубче! Та чого ти сюди зайшов: змій, то він тебе з'їсть!

— Отже, може, й не з'їсть! А ти ж хто така?

— Я була одна дочка в батька й матері, а мене змій украв, а шестеро братів пішли визволяти та й загинули.

— Де ж вони? — питається Котигорошко.

— Закинув змій до темниці, та й не знаю, чи ще живі, чи, може, на попільець потрухли.

— Отже, може, я тебе визволю, — каже Котигорошко.

— Де тобі визволити? Шестеро не визволило, а то б ти сам! — каже Оленка.

— Дарма! — відказує Котигорошко.

Та й сів на вікні, дожидається.

Коли це летить змій. Прилетів та тільки в хату — зараз:

— Ге, — каже, — людський дух пахне!

— Де б то не пах, — відказує Котигорошко, — коли я прийшов.

— Агов, хлопче, а чого тобі тут треба? Битися чи миритися?

— Де-то вже миритися, — битися! — каже Котигорошко. — Ходім же на залізний тік!

— Ходімо!

Прийшли. Змій і каже:

— Бий ти!

— Ні, — каже Котигорошко, — бий ти спочатку!

От змій як ударив його, так по кісточки і ввігнав у залізний тік.

Вирвав ноги Котигорошко, як махнув булавою, як ударив змія, — ввігнав його в залізний тік по коліна. Вирвався змій, ударив Котигорошка — і того по коліна ввігнав. Ударив Котигорошко вдруге, по пояс змія загнав у тік, ударив утретє, — зовсім убив.

Пішов тоді в льохи-темниці глибокі, відімкнув своїх братів, а вони тільки-тільки ще живі. Забрав тоді їх, забрав сестру Оленку і все золото та срібло, що було в змія, та й пішли додому.

От ідуть, а він їм і не признається, що він їхній брат. Перейшли так скільки дороги, сіли під дубом спочивати. Котигорошко притомився після того бою та й заснув.

А ті шестеро братів і радяться:

— Будуть з нас люди сміятися, що ми шестеро змія не подужали, а він сам убив. Та й добро змієві він собі все забере.

Радилися-радилися та й нарадилися: тепер він спить, не почує,— прив'язати його добре ликом до дуба, щоб не вирвався, тут його звір і розірве. Як радились, так і зробили: прив'язали та й пішли собі.

А Котигорошко спить і не чує того. Спав день, спав ніч, прокидається прив'язаний. Він як рвонувся, — так того дуба й вивернув з корінням. От узяв тоді того дуба на плечі та й поніс додому.

Підходить до хати, аж чує: брати вже прийшли та й розпитуються в матері:

А що, мамо, чи в вас іще були діти?

— Та як же? Син Котигорошко був та вас пішов визволяти.

Вони тоді:

— Оце ж ми його прив'язали,— треба бігти та одв'язати.

А Котигорошко як пошпурить тим дубом у хату, — замалим хати не розвалив.

— Оставайтесь же, коли ви такі! — каже. — Піду я в світ.

Та й пішов знову, на плечі булаву взявши.

Іде собі та й іде, коли дивиться — відтіль гора і відсіль гора, а між ними чоловік руками й ногами в ті гори вперся та й розпихає їх.

Каже Котигорошко:

— Добридень!

— Доброго здоров'я!

— А що ти, чоловіче, робиш?

— Гори розпихаю, щоб шлях був.

— А куди йдеш? — питає Котигорошко.

— Щастя шукати.

— Ну, то й я туди. А як ти звешся?

— Вернигора. А ти?

— Котигорошко. Ходім разом!

— Ходім!

Пішли вони. Ідуть, коли бачать — чоловік серед лісу як махне рукою — так дуби й вивертає з корінням.

— Добридень!

— Доброго здоров'я!

— А що ти, чоловіче, робиш?

— Дерева вивертаю, щоб іти було просторіше.

— А куди йдеш?

— Щастя шукати.

- Ну, то й ми туди. А як звешся?
- Вернидуб. А ви?
- Котигорошко та Вернигора. Ходім разом!
- Ходім.

Пішли втрьох. Ідуть, коли бачать – чоловік із здоровенними ву-сами сидить над річкою: як крутнув вусом, – так вода й розступи-лася, що й по дну можна перейти.

Вони до нього:

- Добридень!
- Доброго здоров'я!
- А що ти, чоловіче, робиш?
- Та воду відвертаю, щоб річку перейти.
- А куди йдеш?
- Щастя шукати.
- Ну, то й ми туди. А як звешся?
- Крутивус. А ви?
- Котигорошко, Вернигора, Вернидуб. Ходім разом!
- Ходім!

Пішли. І так їм добре йти: де гора на дорозі, – то Вернигора перекине, де ліс – Вернидуб виверне; де річка – Крутивус воду від-верне. От зайшли вони в такий великий ліс, коли бачать – в лісі стоїть хатка. Увійшли в хатку, – нікого нема. Котигорошко й каже:

– Отут ми й заночуємо.

Переночували, а на другий день Котигорошко й каже:

– Ти, Вернигоро, зоставайся дома та вари їсти, а ми втрьох під-емо на полювання.

Пішли вони, а Вернигора наварив їсти та й ліг спочивати.

Коли хтось стукає в двері:

- Відчини!
- Не великий пан, відчиниш і сам, – каже Вернигора.
- Двері відчинились, та й знов хтось кричить:
- Пересади через поріг!
- Не великий пан, перелізеш і сам.

Коли влазить дідок маленький, а борода на сажень волочиться. Як ухопив Вернигору за чуба, та й почепив його на гвіздок на стіну.

А сам усе, що було наварене виїв, випив та й подався.

Вернигора крутивсь-крутивсь, якось зірвався з гвіздка, кинувся знову варити; поки товариші поприходили, уже доварює:

– А чого ти запізнився з обідом?

– Та задрімав трохи.

Наїлись та й полягали спати.

На другий день устають, Котигорошко й каже:

– Ну, тепер ти, Вернидубе, залишайся, ми підемо на полювання.

Пішли вони, а Вернидуб наварив їсти та й ліг спочивати.

Аж хтось стукає в двері:

– Відчини!

– Не великий пан, відчиниш і сам.

– Пересади через поріг!

– Не великий пан, перелізеш і сам.

Коли лізе дідок маленький, а борода на сажень волочиться. Як ухопив Вернидуба за чуба, та й почепив на гвіздок.

А сам усе, що було наварене, виїв, випив та й подався.

Вернидуб борсався, борсався, якось уже там з гвіздка зірвався та й ну швидше обід варити. Коли це приходить товариство.

– А що це ти з обідом спізнився?

– Та задрімав, – каже, – трохи...

А Вернигора вже й мовчить: догадався, що воно було.

На третій день залишався Крутивус, – і з ним те саме.

А Котигорошко й каже:

– Ну, та й ліниві ви обід варити. Уже ж завтра ви всі йдіть на полювання, а я залишусь вдома.

На другий день ті троє йдуть на полювання, а Котигорошко вдома залишається. От наварив він їсти та й ліг спочивати.

Аж грюкає хтось у двері:

– Відчини!

– Стривай, відчиню, – каже Котигорошко.

Відчинив двері, – аж там дідок маленький, а борода на сажень волочиться.

– Пересади через поріг!

Узяв Котигорошко, пересадив.

Коли той пнеться до нього, пнеться.

– А чого тобі? – питає Котигорошко.

– А ось побачиш чого, – каже дідок, доп'явся до чуба та тільки хотів ухопити, а Котигорошко:

– То ти такий! – та собі – хап його за бороду, захопив сокиру, потяг його в ліс, розколов дуба, заклав у розколину дідову бороду і зашчемив її там.

– Коли ти, – каже, – такий, дідусю, що зараз до чуба берешся, то посидь собі тут, я знову сюди прийду.

Приходить він у хату, – вже й товариство поприходило.

– А що обід?

– Давно впрів.

Пообідали, а тоді Котигорошко й каже:

– А ходіть лишень, – я вам таке диво покажу, що ну!

Приходять до того дуба, коли ні дідка, ні дуба немає: вивернув дідок дуба з коренем та й потяг за собою.

Тоді Котигорошко розказав товаришам, що йому було, а ті вже й про своє призналися, як їх дідок за чуба чіпляв.

– Е, – каже Котигорошко, – коли він такий, то ходім його шукати.

А де дідок того дуба тяг, – там так і знати, що волочено, вони тим слідом і йдуть. І так дійшли аж до глибокої ями, що й дна не видно. Котигорошко й каже:

– Лізь туди, Вернигоро!

– А цур йому!

– Ну ти, Вернидубе!

Не схотів і Вернидуб, не схотів і Крутивус.

– Коли ж так, – каже Котигорошко, – полізу я сам. Давайте плести шнури.

Наплели вони шнурів, намотав Котигорошко на руку кінець та й каже:

– Спускайте!

Почали вони спускати, довго спускали, – таки сягнули до дна, – аж на інший світ.

Став там Котигорошко ходити, аж дивиться: стоїть палац великий. Він увійшов у той палац, коли так усе й сяє золотом та дорогим камінням. Іде він покоями, аж вибігає йому назустріч королівна – така гарна, така гарна, що й у світі кращої немає.

– Ой, – каже, – чоловіче добрий, чого ти сюди зайшов?

– Та я, – каже Котигорошко, – шукаю діда маленького, що борода на сажень волочиться.

— Е,— каже вона,— дідок бороду з дубка визволяє. Не йди до нього,— він тебе вб'є, бо вже багато людей повбивав.

— Не вб'є! — каже Котигорошко. — То ж я йому й бороду защеми́в. А ти ж чого тут живеш?

— А я, — каже, — королівна, та мене цей дідок украв і в неволі держить.

— Ну, то я тебе визволю. Веди мене до нього!

Вона й повела. Коли справді: сидить дідок і вже бороду визволив з дубка.

Як побачив Котигорошка, то й каже:

— А чого ти прийшов? Битися чи миритися?

— Де вже, — каже Котигорошко, — миритися — битися!

От і почали вони битися. Бились, бились. І таки вбив Котигорошко дідка своєю булавою. Тоді вдвох із королівною забрали все золото й дороге каміння у три мішки та й пішли до тієї ями, якою він спускався. Прийшов і гукає:

— Агов, побратими, — чи ви ще є?

— Є!

Він прив'язав до мотуза один мішок та й сіпнув, щоб тягли:

— Це ваше.

Витягли, спустили знову мотуз. Він прив'язав другий мішок:

— І це ваше.

І третій їм віддав, — усе, що добув.

Тоді прив'язав до мотуза королівну.

— А це моє,— каже.

Витягли ті троє королівну, тоді вже Котигорошка треба тягти.

Вони й роздумали:

— Нащо будемо його тягти? Нехай краще й королівна нам дістанеться. Підтягнім його вгору та тоді й пустімо, він упаде та й уб'ється.

А Котигорошко й догадався, що вони вже надумали, узяв прив'язав до мотуза каменюку та й гукає:

— Тягніть мене!

Вони підтягли високо, а тоді й кинули, — камінь тільки гуп!

— Ну, — каже Котигорошко, — добрі ж і ви!

Пішов він підземним світом. Іде та йде, коли насунули хмари, як ударить дощ та град. Він і заховався під дубом. Коли чує,— на дубі пишуть грифенята в гнізді. Він заліз на дуб та й прикрив їх

свитою. Перейшов дощ, прилітає велика птиця гриф, тих грифенят батько. Побачив гриф, що діти вкриті, та й питає:

– Хто це вас накрив?

А діти кажуть:

– Як не з'їси його, то ми скажемо.

– Ні, – каже, – не з'їм.

– Отам чоловік сидить під деревом, то він накрив.

Гриф прилетів до Котигорошко й каже:

– Кажи, що тобі треба, – я тобі все дам, бо це вперше, що в мене діти zostалися живі, а то все – я полечу, а тут піде дощ та град, – вони в гнізді й заллються.

– Винеси мене, – каже Котигорошко, – на той світ.

– Ну, добру ти мені загадку загадав. Та дарма, – треба летіти. Візьмемо з собою шість кадовбів м'яса та шість кадовбів води, то як летітиму та поверну до тебе голову направо, то ти мені і вкинеш в рот шматок м'яса, а як поверну наліво, то даси трохи води, а то я не долечу й упаду.

Взяли вони шість кадовбів м'яса та шість кадовбів води, сів Котигорошко на грифа, – полетіли. Летять та й летять, як поверне гриф голову направо, то Котигорошко йому кине в рот шматок м'яса, а як наліво – дасть йому трохи води.

Довго так летіли, – от-от уже долітають до цього світу.

Коли гриф повертає голову направо, а в кадовбах і шматочка м'яса нема. Тоді Котигорошко відрізав у себе литку та й кинув грифові в рот. Вилетів гриф нагору і питається:

– Чого це ти мені якогось не такого м'яса дав аж наприкінці?

Котигорошко показав на свою ногу.

– От чого, – каже.

Тоді гриф відрігнув литку і приніс зцілющої води та покропили тією водою, вона й приросла.

Гриф тоді повернувся додому, а Котигорошко пішов шукати своїх товаришів.

А вони вже подались туди, де тієї королівни батько, там у нього живуть та й сваряться поміж себе: кожен хоче з королівною ожени-тись, то й не помиряться.

Коли це приходить Котигорошко. Вони полякалися, а він каже:

— Ви мене зрадили, мушу вас покарати!

Та й покарав.

А сам одружився з тією королівною та й живе.

19. 転がり豌豆まめ

昔、男がありました。その息子が六人、オレンカという娘が一人いました。息子たちは 畑を耕しに行つて、妹が昼食をもつていくように いいつけました。

「どこで 耕すのか分かりません」と妹は いいました。

「わたしたちは 家から 畑まで 鋤道を 引きますから、その鋤道に沿つて 行つてくれ」と息子たちはこたえました。

そして 畑を 耕しに 行きました。

そのうち、畑の向うの林にいる蛇が兄弟の鋤道を均して、その代わりに宮殿まで 自分の鋤道を引きました。妹は兄弟に昼食をもつていく時、新しい鋤道に沿つて 歩いて 蛇の 宮殿にたどり着きました。そこに 蛇が妹を掴んでしまいました。

夕方、息子たちは 家へ 帰つて、お母さんに「一日中 耕していましたが、だれも 昼食をもつてきません」といいました。

「よくも そんなことが言えますね。オレンカはもつていきましたからねえ。オレンカは 君たちといっしょに 帰ってくるだろうとわたしは 思いました。道に迷つたかもしれません」

「妹を探しなければなりません」といって、兄弟は鋤道に沿つて 宮殿にたどり着きました。兄弟を見て、妹は「いとしい兄さんよ、蛇が飛んでくれば、どこで あなたたちを隠しますか。蛇は食うだろう」と不安に思つて いいました。

間もなく、蛇は飛んできました。

「まあ、人間の匂いがしているね。どうなんだ、戦いに來たのか、仲直りに來たのか」

「戦いに來たんだ」と兄弟はこたえました。

「さあ、鉄の打穀場に行こう」

兄弟と蛇は 打穀場へ 戦いに行きました。戦いは長くつづきました。蛇は兄弟を 撃つと、すぐにその打穀場に打ち込んでしまいました。それから 蛇は虫の息である 兄弟を引きだして、深い牢屋に放り込んでしまいました。

お父さんとお母さんは息子を待ちに待っていたが、無理でした。ある日、お母さんが 川へ 洗濯にいつて見ると、豌豆まめが道を転がっていました。お母さんはその豌豆まめを拾つて食べてしまいました。

しばらくすると、息子が生まれました。その息子に転がり豌豆まめという名をつけました。

その息子は 雨後の竹の子のように成長して、若い癖に、どんどん大きくなりました。ある時、お父さんと息子は 井戸を掘っている間、大きい石まで 掘り下げてきました。お父さんが助けを求めに行きました。人々のところへ行くうちに、転がり豌豆まめは その石を取って引き上げてしまいました。人々は 来て見ると、驚きました。そんなに強いだっただから、転がり豌豆まめを恐れて 殺すことにしました。けれども、 転がり豌豆まめは その石を投げあげて下からひつつかんだので、人々は逃げてしまいました。

お父さんと転がり豌豆まめは先に井戸を掘ると、鉄の切れを掘りだしました。転がり豌豆まめは その切れを引き上げて どこかで 隠しました。

ある日、転がり豌豆まめは、 両親に 「本当にわたしは兄弟がいましたか」と たずねました。

「ええ、兄弟が 六人、妹が 一人 いましたけれども、酷い目に合いました」と 両親はいいました。

「さあ、兄弟を探しに行きます」と転がり豌豆まめは いいました。

「息子よ、行かないでくれ。兄弟は 六人 行きましたが、なくなりました。どうして 君は一人で なくなりませんか」と両親は折りいって たのんでいました。

「やっぱり行きます。身内のものも助けずにいられるでしょうか」

転がり豌豆まめは 掘り出した鉄の切れを取って、 鍛冶屋のところへ もっていきました。

「出来るだけ 大きい棍棒を鍛えてください」といいました。

鍛冶屋は、かろうじて 鍛冶場から 運ばれるほど 大きい棍棒を鍛えました。転がり豌豆まめは その棍棒を取って 空へ 飛ばして、お父さんに 「わたしは 寝床につきますが、棍棒が 十二昼夜後 落ちたら、起こしてください」といいました。

転がり豌豆まめは眠りにつきました。十三昼夜目にその棍棒の唸りが聞こえてきました。お父さんに起こされた転がり豌豆まめは起き上がって、指を突き出しました。棍棒は 指にぶつかって 二つに割れてしまいました。

「まあ、こんな棍棒をもって 兄弟を探すわけには行きません。違ったのを鍛えなければなりません」と転がり豌豆まめはいいました。

転がり豌豆まめは また 鍛冶屋にその棍棒をもっていきました。

「こら、この棍棒をわたしに合うように鍛え直してください」

鍛冶屋はもっと大きい棍棒を鍛えました。転がり豌豆まめはその棍棒も空へ 飛ばして、また 十二昼夜 眠りにつきました。十三昼夜目に 棍棒は、地面が 震えるほど 唸って 落ちました。お父さんに起こされた転がり豌豆まめは起き上がって、指を突き出しました。棍棒は指にぶつかって 少ししか曲がりません。

「さあ、この棍棒をもって 兄弟を探すことが出来ます。お母さん、パンと乾パンをこしらえてください。行きますから」

転がり豌豆まめは 棍棒と袋いっぱいパンと乾パンを 取って 別れの挨拶をして旅立ちました。

転がり豌豆まめは 前の、まだ目に見える鋤道に沿って 行って 林に入りました。しばらく林の中を通って、大きい中庭まで つきました。中庭から宮殿に入ると、オレンカだけを見ました。蛇はどこかへ 出かけて 留守でした。

「今日は、娘さん」

「今日は、若者さん。どうしてここに来ましたか。蛇が飛んでくれば、食うでしょう」

「食うとも 限りません。あなたは何者ですか」

「両親の一人の娘でしたが、蛇はわたしを盗んでしまいました。六人の兄弟は わたしを解放するために来て 戦場に倒れてしまいました」

「兄弟はどこに いますか」と転がり豌豆まめは たずねました。

「蛇は 牢屋に兄弟を放り込みました。まだ 生きておるか朽ちて 灰になっておるか 分かりません」

「あなたを解放するでしょう」と転がり豌豆まめは いいました。

「解放するものですか。六人の兄弟は解放しませんが、あなたは 一人で・・・」と オレンカは いいました。

「とんでもないことです」と転がり豌豆まめはこたえました。

不意に蛇は 飛んできて見ると、「まあ、人間の匂いがしているね」といいました。

「もちろん。わたしは来ているんですから」と転がり豌豆まめはこたえました。

「何の用だか。戦うつもりなのか、仲直りするつもりなのか」

「仲直りするものか。それどころか かえって 戦いに来たんだ」と転がり豌豆まめは いいました。

「鉄の打穀場に行こう」

「じゃあ、行こう」

打穀場に来ると、「打ってくれ」と蛇は いいました。

「いいえ、お前は先に打ってくれ」と転がり豌豆まめは いいました。

蛇は転がり豌豆まめを打つと、くるぶしまで 鉄の打穀場に打ちこみました。転がり豌豆まめは 足を引き抜いて 棍棒を振り上げて 蛇をぽかんと殴ると、膝まで 打ちこみました。蛇は 抜け出して 転がり豌豆まめを打つと、膝までも打ちこみました。転がり豌豆まめは 二回目には 蛇を殴ると、打穀場に打ちこんだが、三回目にはすっかり 殺してしまいました。

それから 転がり豌豆まめは深い牢屋に行つて半死半生の状態にいる兄弟を自由にして みんなで 家へ 帰って行きました。転がり豌豆まめは、自分が弟だと打ち明けません。長いことか 長くないことか 行つた後で、櫓の木の下に 座つて休むことにしました。転がり豌豆まめは その合戦のせいで 疲れきつて 眠りに落ちていました。そのうち、六人の兄弟は「人々はおれたちを笑い物にするだろうね。六人のおれたちは蛇に勝ちなかったが、この若者は 一人で 殺したんだから」と 相談していました。

相談してから、眠っている若者を、猛獣がずたずたに 裂くように 櫓の木に 縛り付けることにしました。言うが早いか すぐさま やつてのけました。兄弟は転がり豌豆まめを櫓の木に縛り付けて先に行きました。

眠っている転がり豌豆まめは なにも聞いていません。一日眠っていました、一夜 眠っていましたが、目覚めて見ると、櫓の木に縛り付けられていました。勢いよく 動きだすと、櫓の木を引き抜いてしまいました。その櫓の木を背負つて 家へ 帰つて眠って行きました。

小屋に近寄ると、兄弟がもう来ている気配がしました。

兄弟は、「お母さん、他の子供がいましたか」とたずねました。

「もちろん。転がり豌豆まめという むすこがいましたけれども、あなたたちを 解放に行きました」

「そんなら、弟を縛り付けたに違いありません。駆け足で 行つて 外さなければなりませんよ」と兄弟はいいました。

転がり豌豆まめは 忌々しくなつて 小屋にその櫓の木を投げつけると、もう少しで 小屋を潰すところでした。

「こんなに いやしい兄弟であるなら、残ってくれ。おれは世の中に出ます」と いて、転がり豌豆まめは 棍棒を肩に乗せて旅立ちました。

しばらく行ってみると、ある男が山々の間に立って、足と手でその山を押し分けていました。

「今日は」と転がり豌豆まめは 挨拶しました。

「今日は」

「なにをしているんですか」

「道を開くために山を押し分けているんです」

「どこへ行きますか」

「幸福を探しに行きます」

「わたしもあそこへ 行きます。なんと言いますか」

「山押し分けと言います。君は」

「転がり豌豆まめ です。二人で行きましょう」

「行きましょう」

しばらく行ってみると、ある男が林の中で 手を振り上げて 樫の木を引き抜いていました。

「今日は」

「今日は」

「なにをしているんですか」

「道を 広めるために 木を引き抜いているんです」

「どこへ 行きますか」

「幸福を探しに行きます」

「わたしたちもあそこへ 行きます。なんと言いますか」

「樫引き抜きです。あなたたちは」

「転がり豌豆まめと山押し分けです。三人で 行きましょう」

「行きましょう」

三人で 先に行きました。しばらく行ってみると、ある 長い口髭を生やした 男が 川岸の上に座って 口髭をひねていました。口髭をひねると、水は脇へ 避けて 川底を 渡りやすくしました。

「今日は」

「今日は」

「なにをしているんですか」

「川を渡るために 水を脇へ 逸しているんです」

「どこへ行きますか」

「幸福を探しに行きます」

「わたしたちも あそこへ 行きます。なんと言いますか」

「口髭ひねです。あなたたちは」

「転がり豌豆まめと山押し分けと 樫引き抜きです。四人で行きましょう」

「行きましょう」

そして 行きました。無造作に行きました。道を歩いて山に出会うと、山押し分けは それを押し分けました。林に出会うと、

樫引き抜きは それを引き抜きました。川に出会うと、口髭ひねは 水を脇へ 逸しました。

すると、その仲間は林に 入って見ると、小屋がありました。小屋に入って見ると、だれもいません。

「ここに 一晚 泊まります」と転がり豌豆まめは いいました。

夜を過ごしてから、転がり豌豆まめは「山押し分け君、家に残って 炊事してくれ。わたしたちは 三人で 狩りに行きます」といいました。

そして 狩りに行きました。山押し分けは食事の支度をしておわって昼寝していました。突然 だれかがドアを叩いて、「開けてくれ」といいました。

「お前は 殿様じゃない。一人で 開けてくれ」と山押し分けはこたえました。

ドアが開けてあると、また だれかが 「敷居を またぐのを 助けてくれ」と呼びました。

「お前は 殿様じゃないよ。一人で またいでくれ」

不意に 地面の上に引き摺っているほど長いあごひげを生やした、背の低い爺が 這いこんでいます。這いこむと、山押し分けの前髪を捕まえて 壁の釘に 掛けました。それから 夕食を 平らげて 姿を 消しました。

山押し分けは 釘に ぶらさがって 長くがたがた 動いていたので、とうとう 滑り落ちてしまいました。それから もう一度 炊事しはじめました。仲間が帰ってくる時、夕食を煮おわりました。

「どうして 料理が遅い ですか」

「ちょっと まどろんでいました」

夕食を 食べてから、みんな 眠りこんでしまいました。

あくる日、朝早く起きて、転がり豌豆まめは、「さあ、樫引き抜き君、今は君は 家に残ってくれ。わたしたちは 狩りに行きます」といいました。

仲間が 行った後で、樫引き抜きは炊事して 横になって 休んでいました。

不意に だれかがドアを 叩いて、「開けてくれ」と呼びました。

「お前は 殿様じゃない。一人で 開けてくれ」

「敷居をまたぐのを 助けてくれ」

「お前は 殿様じゃないよ。一人で またいでくれ」

突然 地面の上に引き摺っているほど 長いあごひげを生やした、背の低い爺が這いこんでいます。這いこむと、樫引き抜きの前髪を捕まえて 釘に掛けました。それから 夕食を平らげて 姿を消しました。

櫓引き抜きは 釘にぶらさがって 長くがたがた動いていたので、とうとう 滑り落ちてしまいました。それから もう一度 炊事しはじめました。仲間は 帰ってくると、「どうして 料理が遅いのですか」とたずねました。

「ちょっともどろんでいました」

山押し分けは、どんなことが起こったか 分かって、黙っていました。

三日目には口髭ひねが家に残りました。今回も前と同じことが 起こりました。

「まあ、みんなは 料理が下手です。あした みんな 狩りに行ってくれ。わたしは 家に残ります」と転がり豌豆まめは いいました。

あくる日、三人の仲間は狩りに行ったが、転がり豌豆まめは留守番をしました。昼食の支度をしてから、横になって 休んでいました。

突然 だれかがドアを叩いて、「開けてくれ」と呼びました。

「待ってくれ。開けます」と転がり豌豆まめはこたえました。

ドアを開けて見ると、地面の上に引き摺っているほど長いあごひげを生やした、背の低い爺が いました。

「敷居をまたぐのを助けてくれ」

転がり豌豆まめは 助けました。けれども 爺は 絶え間なく若者のまわりに 跳ね上がって いました。

「何の用なのか」

「お前自身は見るよ」といって、爺は 前髪を捕まえようとしたが、転がり豌豆まめは 「生意気なやつめ」と叫んで、爺のあごひげを捕らえました。それから 林に爺を引き摺って、斧で 櫓の木を割って、裂け目にあごひげを挟んでしまいました。

「お前は 前髪を捕まえようとするほどすばしこいやつであるから、ここにいてくれ。わたしは また来るよ」と転がり豌豆まめはいいました。

小屋に戻ってくると、仲間はもう いました。

「昼食はどうですか」

「もう出来ているんです」

昼食を食べてから、転がり豌豆まめは 「さあ、行きましょう。不思議なことを 見せますから」といいました。

その櫓の木のとこに近づいて見ると、爺も 櫓の木も 見えなくなりました。爺は 櫓の木を抜き取って 引き摺っていきました。

それから 転がり豌豆まめは なにが起こったか話しました。ですから みんなは、爺がその 前髪を捕まえたことを 告白しました。

「さあ、そんなら、そのやつを探しに行きましょう」と転がり豌豆まめは いいました。

仲間、爺がその樫の木を引き摺って残した跡形にそって、どん底のないほど深い穴にたどり着きました。

「山押し分け君、這いこんでくれ。」と転がり豌豆まめは いつけました。

「いやだ」

「さあ、樫引き抜きは？」

樫引き抜きも口髭ひねも断わりました。

「そんなら、わたし自身は這いこみます。綱をないましょう」と転がり豌豆まめは いいました。

綱で 手首を巻いて、転がり豌豆まめは 「下ろしてくれ」と いいました。

仲間は下ろしはじめました。長く下ろしていたが、とうとう転がり豌豆まめは どん底、つまり 地下の世界まで たどり着きました。歩きまわって見ると、大きい宮殿がありました。その宮殿に入ると、中は黄金と宝石で 輝いていました。広間から広間へ と 行ってみると、世の中にまたとない ほど美しい王女が来ました。

「いい人よ、どうして ここにさまよってきましたか」と王女はたずねました。

「地面の上に引き摺っているほど 長いあごひげを生やした、背の低い爺を探しています」

「爺は 樫の木の裂け目から あごひげを引き抜いているんです。あの人のところへ 行かないでください。あなたを殺しますから。この前に 何人も 殺したんです」

「殺せませんよ。わたしこそ そのあごひげを裂け目に挟んだんです。あなたは どうして ここに 住んでいるんですか」

「わたしは 王女ですが、爺は わたしを盗んで 虜 として 引き止めます」

「さあ、あなたを解放します。あの人のところへ わたしを連れていってください」

王女は 転がり豌豆まめを連れていきました。見ると、爺は 裂け目 から あごひげをもう 引き抜いてしまいました。

転がり豌豆まめを 見つけると、「どうして 来たのか。戦いに来たのか、仲直りに来たのか」と爺は たずねました。

「仲直りするものか。それどころか かえって 戦いに来たんだ」と転がり豌豆まめはこたえました。

そして 戦いはじめました。長く戦っていたが、とうとう 転がり豌豆まめは棍棒で 爺を殺してしまいました。それから 王女といっしょに 二人で 三俵の袋に黄金と宝石を入れて、前に 転がり豌豆まめが降りた 穴のところへ 行きました。来ると、「おい、君たちよ、まだいるんですか」と転がり豌豆まめは呼びました。

「おるんですよ」

袋に 綱を縛り付けて、引き上げというようにぐんと引っ張って、「これは 君たちのものです」と転がり豌豆まめは 声を限りに叫びました。

仲間は 袋を引き上げて、また 綱を下ろしました。転がり豌豆まめは 二番目の袋に 綱を縛り付けました。

「これも 君たちのものです」

三番目の袋もくれました。それから 王女に綱を縛り付け ました。

「これは わたしのです」

三人の仲間は王女を引き上げました。転がり豌豆まめを引き上げる番が回ってきた時、その連中は、「何のために あの人を引き上げるのか。王女はおれたちの手に 入れればいいが。あの人を少し引き上げて 落せよう。落ちると、息を引き取るだろう」と思っていました。

転がり豌豆まめは もう連中のはかりごとを 感づいて、大きい石に綱を縛り付けて、「わたしを引き上げてね」と叫びました。

三人の仲間は 石を少し 引き上げて どしんと落しました。

転がり豌豆まめは 「それでも 友人というものか」と言っ
て、地下の世界の中を 歩いていきました。しばらくすると、空は どんより 曇っていて、あられ混じりの雨が 降り出しました。転がり豌豆まめは 檜の木の下に隠れていました。いきなり 檜の木の巢の上に 禿鷹の子のいにいに 鳴くのが聞こえてきました。転がり豌豆まめは 木をよじ登って、薄っぺらなコートで 禿鷹の子を おおいました。雨が上がった時、禿鷹が飛んできて見ると、子供はおおわれていました。

「だれが おおったんですか」と禿鷹 は子供たちにたずねました。

「あの人を食わなければ、いいです」と雛鳥はこたえました。

「はい、食わないよ」

「あそこの木の下に座っている人がおおいました」

禿鷹は 転がり豌豆まめのところへ 飛んでいって、「欲しいものがあれば、言ってくれ。すべてをやります。子供たちが 生

き残っているのが はじめてです。わたしの 留守にあられ混じりの雨が降り出すと、子供たちは 雨水に漬かるのが常でした」といいました。

「あの世界に運んでください」 転がり豌豆まめは、いいました。

「さあ、むずかしい 課題を与えてくれましたよ。けれどもしかたがなく、飛ばなければなりません。樽いっぱい肉を 六本と樽いっぱい水を 六本 取りましょう。わたしが 飛んでいって、右の方へ 頭を振り向けたら、わたしの口に肉の切れを投げてくれ。左の方へ 振り向けたら、水を少しくれ。そうしないと、たどり着かないで 落ちてしまうでしょう」と禿鷹 は いいました。

樽いっぱい肉を 六本と 樽いっぱい水を 六本 取って、転がり豌豆まめは 禿鷹の背中に乗りました。そして飛んでいきました。飛んでいく時、禿鷹が 右の方へ 頭を振り向けるごとに、転がり豌豆まめは 禿鷹の口に肉の切れを 投げていたが、左の方へ 頭を振り向けると、水を少しくれました。長く飛んでいったが、この世界に近くいた時、禿鷹が右の方へ 頭を振り向けると、樽に肉は 少しもありません。その時 転がり豌豆まめは自分の脛を切り取って 禿鷹の口に投げました。

禿鷹はこの 世界に飛んでくると、「どうして 最後に違った肉をくれましたか」とたずねました。

転がり豌豆まめは 足を見せまして、「それですからこそ」といいました。

その時、 禿鷹は脛の切れをはきだして、復活させる水をもってきました。脛の切れにその水を撒くと、脛の切れは生えつきました。

それから 禿鷹は 家へ 帰っていったが、転がり豌豆まめはその仲間を探しに行きました。

そのうち、 三人の友だちは 王女の父親のところへ 来て、だれが王女を嫁にもらうか 言い争っていました。

突然 転がり豌豆まめが来ると、その連中はびっくりしました。「わたしを裏切ったから、君たちを罰しなければならないぞ」といって、懲らしめました。

そうすると、その王女を嫁に迎えて 仲良く暮らしています。

РОЗДІЛ ІІІ

ЧАРІВНІ КАЗКИ ЛЕГЕНДАРНОГО ТИПУ І АНЕКДОТИ

伝説と笑い話

20. СОНЦЕ, МОРОЗ І ВІТЕР

Ішли сонце, мороз і вітер битим шляхом усі три і зустрічають чоловіка. Глянув він на них і каже:

– Доброго здоров'я!

Та й пішов собі.

Стали вони між собою сперечатись: кому з них він сказав «Доброго здоров'я!» Доганяють його й питаються:

– Кому з нас, чоловіче, ти доброго здоров'я побажав?

А він каже:

– А ви хто такі будете?

Один каже:

Я – Сонце.

Другий:

– Я – Мороз.

А третій:

– А я, – каже, – Вітер.

– Ну то я Вітрові сказав.

От Сонце й каже:

– Я тебе в жнива спалю.

А Вітер:

– Не бійся, я повію холодом і буду тебе холодити.

А Мороз нахваляється:

– Я тебе взимку зморожу.

– А як ти, Морозе, будеш морозити, то я ані повійну, – от він і не замерзне.

20. お日さま 寒さと風

お日さまと寒さと風が 道路を歩いて、ある男に会いました。男はその仲間を見ると、「今日は」と挨拶して通りつづけました。

それから、お日さまと寒さと風は、あの男がだれに 挨拶したということで 言い合いをしはじめました。あの人を 追い付くと、「だれに 挨拶をしてくれましたか」と聞きました。

「どなたでしょうか」と男は いいました。

「わたしは 日です」

「わたしは 寒さです」

「わたしは 風です」

「そうすると、風に 挨拶をしてあげました」と男はいいました。

「刈り入れの時に あなたをやきつくしますぞ」とお日さまはいいました。

「なにも 恐いことは ありませんよ。冷たく 吹いて 冷やしますから」と風は いいました。

「冬は あなたを凍らせますぞ」と寒さは 自慢していいました。

「あなたは 凍らせたなら、わたしは 吹きませんから、男は 冷えませんよ」と風は いいました。

21. ЯК КВІТЕНЬ ДО БЕРЕЗНЯ В ГОСТІ ЇЗДИВ

Колись давно покликав березень квітня до себе в гості.

Квітень поїхав возом, а березень заходився та такого наробив, що мусив квітень додому вернутися: сніг, мороз, завірюха! – не можна возом їхати.

На другий раз знову поїхав квітень до березня в гості, та на цей раз уже не возом, а саньми. Березень пустив тепло, сніг розтав, річки розлилися, – знов мусив вернутися квітень.

Зійшовся квітень з травнем і скаржиться:

– Скільки вже разів зриваюсь їхати до березня в гості, та ніяк не доїду ні возом, ні саньми. Поїду возом – зробиться зима така, що й осі пообмерзають, і колеса не крутяться; поїду саньми – теплінь така стане, що ні возом, ні саньми.

А травень і каже:

— Я тебе навчу, як доїхати. Зроби так: візьми воза, сани й човен, то тоді, певне, доїдеш.

Послухав квітень і, діждавшись слушного часу, зробив так, як порадив травень. Їде саньми, а на санях воза й човен везе. Березень дав тепло, і сніг розтав. Тоді квітень кладе сани й човен на воза і таки далі їде. Став знову мороз і сніг — квітень знов поскладав човен і воза на сани. Далі розтав сніг, розпустило скрізь річки, і не можна їхати ні саньми, ні возом. Тоді квітень склав на човен сани й воза і поїхав ще швидше по воді.

Приїхав до березня в гості так, що той і не сподівався.

Здивувався березень та й питає:

— А хто тебе навчив, як до мене дістатися?

— Та, спасибі йому, травень порадив, як їхати. Березень і каже тоді:

— Зажди ж ти, маю, я ще тобі крильця обшмагаю!

То від цього й тепер часто в травні березневі морози бувають, бо березень і досі сердиться на травня.

21. どのように 四月が 三月のところへ 遊びに行きましたか

昔々、三月が四月を遊びに招待してくれました。

四月は、車で 行く間に、三月の 雪と寒さと吹雪 が暴れ狂ってきたので、家に 帰らなければなりません。車で 行けませんでしたから。

二回目には、四月はまた三月のところへ 遊びに行ったが、今度は車を使わないで 橇で 行きました。ところが、三月が温かさを加えたので、川は雪解けで溢れそうになりました。四月は再び 帰えらなければなりませんでした。

四月は、五月に 会って、「どんなに遊びに行こうとしても、車でも、橇でもたどりつくことが出来ません。車で 行くと、冬の寒さで 車輪が回られません。橇で 行くと、温かくなるので、車も 橇も駄目です」と不平を いいました。

「どういうふうに たどりついたらいいか 教えてやります。車と橇と小舟を 取ればいいです。そのようにして たどりつくはずですよ」と五月はいいました。

四月は、適当な時分をうかがって、五月のすすめた 通りにしました。橇で 行くと、橇で車と小舟を運んでいました。三月が 温かさを 加えたので、雪は溶けてしまいました。それで 四月は、 橇と小舟を車に積んで行きつづけました。寒くなって雪

が降ると、四月は、小舟と車を橇に積みました。それから雪が溶けて、川が溢れそうになると、車でも橇でも行くことが出来ませんでした。今度は四月は、車と橇を小舟に積んで前より速く水の上を進みました。驚いたことには、四月は、三月のところへ遊びに来ていました。

変に思って、三月は、「だれがわたしのところへ どういうふうに たどりついたらいいか教えてくださいましたか」と聞きました。

「ありがたいことに、五月が 行き方を 教えてくださいました」

そして三月は、「五月め、今に見ろ、ただでは置かないぞ」といいました。

それで 今もよく五月に 三月の寒さが 来るのです。今なお三月は、五月のことで 怒りますから。

22. КРИВЕНЬКА КАЧЕЧКА

Був собі дід та баба, та не було у них дітей.

От вони собі сумують; а далі дід і каже бабі:

— Ходім, бабо, в ліс по грибки!

От пішли, бере баба грибки, коли дивиться — гніздечко, а в гніздечку качечка сидить.

От вона дідові:

— Дивись, діду, яка гарна качечка!

А дід каже:

— Візьмемо її додому, нехай у нас живе.

Стали її брати, коли дивляться, аж у неї ніжка переломлена. Вони взяли її тихенько, принесли додому, зробили їй гніздечко, обложили його пір'ячком і посадили туди качечку, а самі знов пішли по грибки.

Вертаються, аж у них прибрано, хліба напечено, борщик зварений. От вони до сусідів:

— Хто це? Хто це?

Ніхто нічого не знає.

Другого дня знов пішли дід і баба по грибки. Приходять додому — аж у них і варенички зварені, і починок стоїть на віконці. Вони знов до сусідів:

— Чи не бачили кого?

— Бачили якусь дівчину, від криниці водицю несла. Така, — кажуть, — гарна, тільки трошки кривенька!

От дід і баба думали-думали: «Хто б це був?» — ніяк не вгадують. А далі баба дідові й каже:

— Знаєш що, діду? Зробімо так: скажемо, що йдемо по грибки, а самі заховасмося та й будемо виглядати, хто до нас понесе воду.

Так і зробили.

Стоять вони за коморою, коли дивляться, аж із хати виходить дівчина з коромислом: така гарна, така гарна! Тільки що кривенька трошки. Пішла вона до криниці, а дід і баба тоді в хату, дивляться — аж у гніздечку нема качечки, тільки повно пір'ячка. Вони тоді взяли гніздечко та й укинули в піч, воно там і згоріло.

Коли ж іде дівчина з водою. Ввійшла в хату, побачила діда й бабу та зараз до гніздечка — аж гніздечка нема. Вона тоді як заплаче! Дід і баба до неї, кажуть:

— Не плач, галочко! Ти будеш у нас за дочку; ми будемо тебе любити і жалувати, як рідну дитину!

А дівчина каже:

— Я довіку жила б у вас, якби ви не спалили мого гніздечка та не підглядали за мною; а тепер, — каже, — не хочу! Зробіть мені, діду, кужілочку й веретенце, я піду від вас.

Дід і баба плачуть, просять її зостатися; вона не схотіла.

От дід тоді зробив їй кужілочку й веретенце; вона взяла, сіла надворі й пряде. Коли ж летить каченят табунок, побачили її і співають:

Онде наша діва,
Онде наша Іва,
На метеному дворці,
На тесаному стовпці,
Кужілочка шумить.
Веретенце дзвенить.
Скиньмо по пір'їнці,
Нехай летить з нами!

А дівчина їм відказує:

Не полечу з вами:
Як була я в лужку,

Виломила ніжку,
А ви полинули,
Мене покинули!..

От вони й полетіли далі.
Коли летить другий табуночок. І ці теж:

Онде наша діва,
Онде наша Іва,
На метеному дворці,
На тесаному стовпці,
Кужілочка шумить.
Веретенце дзвенить.
Скиньмо по пір'їнці,
Нехай летить з нами!

А дівчина їм відказує:

Не полечу з вами:
Як була я в лужку,
Виломила ніжку,
А ви полинули,
Мене покинули!..

Коли ж летить третій табуночок каченят, побачили дівчину і зараз:
Онде наша діва,
Онде наша Іва,
На метеному дворці,
На тесаному стовпці,
Кужілочка шумить.
Веретенце дзвенить.
Скиньмо по пір'їнці,
Нехай летить з нами!

Скинули їй по пір'їнці, дівчина увертілася в пір'ячко, зробилася качечкою і полетіла з табуночком.

А дід і баба знов zostались самі собі.

22. 跛の鴨

昔、お爺さんとお婆さんがありました。しかし 子供がなかったので、大変

心配していました。

ある日、お爺さんは、お婆さんに「お婆さん、林へ 茸を取りに行きましょう」といいました。

お婆さんが茸を取って見ると、低木の中に巣がありました。その巣に鴨がいました。

「お爺さん、ごらんなさい、なんと美しい 鴨ですね」

「家へ もっていきましょう。わたしたちと一っしょに住めばいいじゃないんですか」とお爺さんは いいました。

鴨を取ろうとして見ると、その足が折れていました。お爺さんとお婆さんは鴨を静かに家へもってきました。羽毛で 敷かれた巣を作って、鴨を入れたが、自分たちは また茸を取りに行きました。

家に帰って見ると、小屋の床は掃いてありました。パンは 焼かれて、ボルシチはこしらえられました。

「だれが・・・だれが・・・」と隣りの人にたずねました。

だれもなにも知りません。

二日目にも、お爺さんと お婆さんは 茸を取りに行きました。家へ 帰った時に、カッテージチーズ入りゆでだんごは もう出来たし、紡績糸は 窓台にありました。

隣りの人に、「だれかを見なかったんですか」とききました。

「ある娘が井戸から 天秤棒で 水を担いでいました。美しかったが、少し 跛でした」

「だれだろうか」とお爺さんとお婆さんは 長く考えていたが、なかなか見当が付きません。

それから お婆さんは、お爺さんに「ねえ、お爺さん、そうしましょうか。わたしたちは 茸を 取りに行くと言って、どこかで 隠れて、だれが 家へ 天秤棒で 水を担ぐのを見張りましょう」といいました。

そして そのようにしました。

納屋の後ろで 隠れて 見ると、娘が天秤棒をもって小屋を 出ました。とても 美しかったが、少し跛でした。娘が井戸の方へ行った時、お爺さんとお婆さんは 小屋に 入って見ると、巣には 鴨はい なくて、ただ 羽毛だけありました。お爺さんとお婆さんは その巣を取って、ストーブに放り込んで 焼きしまいました。

娘が水をもってきて 小屋に入って見ると、巢はなかったの
で、さめざめと泣きだしました。

お爺さんとお婆さんは、「いとしい娘、泣かないでくれ。家
に残ってくれ。わたしたちは君を 実の子供として 可愛がって
不憫に思います」といいました。

娘は、「わたしの巢を焼きなかったなら、一生を 通じてお
宅に 住んでいたでしょう。けれども、今更そんなことを言っ
ても 始まりません。お爺さん、紡ぎ台と紡錘をこしらえてくださ
い。立ち去りますから」といいました。

お爺さんとお婆さんは 残るように たのんでいたが、娘は 残
りたくありません。

それで、お爺さんは 紡ぎ台と 紡錘を作ってやりました。
娘は庭に腰かけて、糸を紡ぎはじめました。その時に空を見る
と、 鴨の群れが頭上を飛んでいて、歌っていました。

あそこにうちの乙女がおり、
あそこにうちの身寄りが おる。
掃かれた庭に、
削られた 小柱に
紡ぎ台はぶんぶん言っていて、
紡錘は鳴っている。
羽根を一つずつ 落せよう、
乙女を連れて飛ぼう

娘はこたえました。

あなたたちといっしょに飛びません。
草原にいた時
足を折ってしまったが、
あなたたちは 飛んでいって、
わたしを見捨てたんだ。

そして 鴨の群れは 先に 飛んでいきました。

間もなく第二の群れが 飛んできました。前と同じく 歌っ
ていました。

あそこにうちの乙女がおり、
あそこにうちの身寄りがおる。
掃かれた庭に、

削られた 小柱に
紡ぎ台はぶんぶん言っていて、
紡錘は鳴っている。
羽根を一つずつ 落せよう、
乙女を連れて飛ぼう

娘はこたえました。

あなたたちといっしょに飛びません。
草原にいた時
足を折ってしまったが、
あなたたちは 飛んでいって、
わたしを見捨てたんだ

終りに、 第三の鴨の群れは飛んでいて、歌いはじめました。

あそこにうちの乙女がおり、
あそこにうちの身寄りがおる。
掃かれた庭に、
削られた 小柱に
紡ぎ台はぶんぶん言っていて、
紡錘は鳴っている。
羽根を一つずつ 落せよう、
乙女を連れて飛ぼう

今度は 鴨の群れは 羽根を一つずつ 落してくれました。娘は その羽根で自分の体を包み、鴨になって群れといっしょに飛んでいきました。

お爺さんとお婆さんは また孤独になりました。

РОЗДІЛ IV

СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ КАЗКИ

世間話

23. КАЛИТОЧКА

Був собі чоловік та жінка, і була у них пара волів, а у їх сусіди – віз. Ото як прийде неділя або празник, то хто-небудь бере волів і воза та й їде, чи в ярмарок, чи у гості, а на другу неділю – другий, та так і поділялись. От жінка того чоловіка, чиї воли, раз йому і каже:

– Поведи воли та продай, справимо собі коня та воза, будемо самі до міста та до родичів їздити. Бач, сусіда свого воза не годує, а нам волів треба годувати.

Чоловік налігав воли й повів. Веде дорогою, аж ось доганяє його чоловік конем.

– Здоров!

– Здоров!

– А куди це воли ведеш?

– Продавати.

– Поміняй мені на коня.

– Давай.

Виміняв коня, сів верхи та й їде.

Від'їхав недалеко і зустрічає чоловіка, що жене корову:

– Здоров!

– Здоров!

– А куди це ти їдеш?

– Коня продавати.

– Проміняй мені на корову.

– Давай.

Поміняв і веде дорогою, аж на полі пасуться свині та вівці.

Зговорився він, виміняв корову на свиню, а потім на вівцю і поспішає додому. Овечка гарна, аж де не візьмись розлилась велика

ріка, а на ній видимо-невидимо гусей. Підійшов він ближче, розбалакався з людьми, виміняв вівцю на гуску та й пішов понад річкою і зайшов у село. Аж стрічає жінку, а та:

– Здоров!

– Здорова!

– А поміняй мені гуску на півня!

– Давай.

Помінялись. Іде далі, аж ось доганяє його чоловік.

– На продаж?

– Еге!

– А поміняй мені на калиточку.

– Давай!

Виміняв за півня калиточку й поспішає додому.

Аж тут тобі ріка розлилась. На березі стоїть перевіз, плату беруть, а в нього ж ні копійчки.

– А перевезете мене? Дам калиточку.

– Сідай!

Переїхав на другий берег.

А там та стояла валка чумаків. Як розпитали ж вони його, за що він виміняв калиточку, сміються з нього.

– Що тобі, – кажуть, – жінка за це зробить?

– Аж нічого! Добре, що хоч сам живий вернувся.

Та й побились об заклад. Коли скаже жінка так, то чумаки оддадуть йому дванадцять маж і з батіжками. Зараз обібрали одного з себе і послали його до баби. От той приходить.

– Здорові!

– Здоров!

– А ти не чула про свого старого?

– Ні, не чула.

– Він воли на коня проміняв.

– От добре, возик недорого стоїть, як-небудь зберемось.

– Та й коня проміняв на корову.

– Це ще краще, буде у нас молоко.

– Та й корову проміняв на свиню.

– І то добре, будуть у нас поросятка.

– Та й свиню проміняв на вівцю.

– І це добре, будуть ягнятка та вовночка, буде що у мене взимку прости.

- Та й вівцю проміняв на гуску.
- І це добре, будуть у нас крашаночки та пір'я.
- Та й гуску проміняв на півня.
- О, це ще краще, півень раненько співатиме та нас до роботи будитиме.
- Та й півня проміняв на калиточку.
- І це добре, будемо, де хто заробить – чи він, чи я, – в калиточку складати.
- Та він і калиточку за перевіз віддав.
- Ну що ж, добре, що хоч сам живий та здоровенький вернувся.
- Так тим чумакам нічого робити, віддали йому дванадцятаро маж.

23. 財布

昔、男と女がありました。その夫婦は雄牛が二頭 いました。隣りの人は 車が ありました。日曜日か 祭日になると、どちらかが雄牛と車を使って 定期市か客に行きました。次の日曜日に隣りの人は 同じことをしました。そのように 互いに助けて やってゆきました。

ある日、雄牛を飼っている男の妻は、夫に 「市場へ 雄牛を連れていって売ってくれ。その代わりに、馬と車を買ってくれ。町と親戚のところへ 行きます。だって隣りの人は 車を養っていませんが、わたしたちは 雄牛に飼い葉をやらなくちゃなりません」と いいました。

男は、雄牛に綱を投げかけて、出かけました。

雄牛を連れてしばらく行くと、馬に乗っている男が追い付きました。

「今日は」

「今日は」

「どこへ 雄牛を連れて行きますか」

「売りに行きます」

「馬に換えてくれ」

「よし」

雄牛を馬に換えて、馬に乗って行きました。しばらく先に 行くと、牛を連れて行く男に会いました。

「今日は」

「今日は」

「どこへ行きますか」

「馬を売りに行きます」

「牛に換えてくれ」

「よし」

馬を牛に 換えて、牛を連れて道を歩いて見ると、豚と羊が牧場で 草を食べていました。話し合いをつけて、牛を豚に 換えたが、それから また羊に換えて 急いで 行きました。羊は見事だったが、突然 溢れている 大川が見えてきましたし、その川で 鷺鳥が泳いでいました。人々に近ずいて 話し合いははじめました。今度は羊を鷺鳥に換えて、川伝いに行きました。間もなくある女に会いました。

「今日は」

「今日は」

「鷺鳥を雄鳥に 換えてくれ」

「よし」

そして 換えてしまいました。先に行くと、ある男が追い付きました。

「売りにもって行きますか」

「ええ」

「財布に換えてくれ」

「よし」

雄鳥を財布に換えて、家へ 急いで行きました。突然 目の前に 川が 溢れていました。川岸に有料の渡し守がいましたが、お金がありません。

「川の向こう側へ 渡しませんか。財布をやります」

「乗ってくれ」

そして 川を渡りました。

そこには チュマクという 運送人夫の 荷車の列がありました。チュマクたちは 何に財布を換えたか 根ほり葉ほり聞くと、おへそで 茶を沸かしていました。

「それについて 奥さんは 何を いいますか」

「なにも。わたしは 生きてよかったですね」

そして 賭けをしました。妻がその通りに言えば、チュマクたちは 男に荷車を二十台 やることを約束しました。すかさず 仲間の人を 一人 選んで、奥さんのところへ 行かせました。

「奥さん、今日は」

「今日は」

「なにか ご主人のことを聞いたことがありますか」

「いいえ、ありません」

「ご主人は 雄牛を馬に換えてしまいました」

「結構ですわ。車は高くはありません、どうにかお金を工面します」

「それから 馬を牛に換えてしまいました」

「その方がずっといいです。牛乳があるでしょう」

「牛も豚に換えてしまいました」

「その方も いいですよ。子豚を産むでしょうね」

「豚も羊に換えてしまいました」

「その方がいいです。子羊と羊毛があるでしょう。冬 は糸を紡ぐことが出来るでしょう」

「羊も鷺鳥に換えてしまいました」

「その方もいいです。卵と羽毛があるでしょう」

「鷺鳥も雄鳥に換えてしまいました」

「その方がずっといいです。雄鳥は 朝早くこけこつこと鳴いて、わたしたちを 仕事のために 起こすでしょう」

「雄鳥も財布に換えてしまいました」

「その方もいいですよ。私とか主人とかお金を稼いで、 財布に入れることが出来るでしょう」

「けれども ご主人は 川の向う側へ 渡してもらったことを財布で 払いました」

「じゃ、いいです。自分は 生きてよかったですわ」

しかたがなく、チュマクたちはその男に荷車を二十二台 やりました。

24. НАЗВАНІЙ БАТЬКО

Зосталося три брати сиротами – ні батька, ні неньки.

І дома нема нічого – ні хазяйства, ні хати. Ото й пішли вони всі втрьох найматися. Аж іде дід старий-старий, борода біла.

– Куди це ви, дітки, йдете?

А вони кажуть:

– Найматися.

– Хіба у вас свого хазяйства нема?

– Нема, – кажуть. – Якби до доброго чоловіка в найми попасти, то ми б йому по правді робили, по щирості слухалися і за рідного батька його мали б.

Тоді дід і каже:

– Добре! Коли так, то будьте мені сини, а я вам – батько. Слухайтесь мене, то я з вас людей пороблю, навчу, як жити, з правдою не розминаючись.

Згодилися вони та й пішли з тим дідом. Ідуть темними лісами, широкими полями. Ідуть та й ідуть, коли бачать, аж стоїть така хатка чепурна, біленька, у вишневому садочку, квітками обсаджена. Вибігає з хатки дівчина, така гарна, як квіточка.

Глянув на неї старший брат та й каже:

– Коли б мені цю дівчину посватати, та ще щоб були в мене воли та корови!

А дід-батько й каже:

– Добре, ходімо сватати! Буде тобі дівчина, будуть у тебе воли й корови. Живи щасливо, та тільки за правду не забувай!

Ото вони й пішли сватати ту дівчину. Висватали її, відгуляли весілля. Вже старший брат хазяїном став і в тій хаті жити зостався.

Ідуть вони далі – вже втрюх. Коли знову стоїть хата гарна, а коло неї млин і ставочок, і дівчина гарна щось робить коло хати, така працьовита. То підстарший брат і каже:

– Коли б мені ту дівчину за себе взяти, та ще щоб млин і ставочок мені, то я б у млині сидів та й хліб мав би, поки мого й віку. А дід-батько й каже:

– Добре, синку, так і буде!

Зараз пішли вони в ту хату, посватали дівчину, уже підстарший брат до тієї дівчини в прийоми пристає. Відгуляли весілля.

Тоді й каже дід-батько:

– Ну, синку, тепер живи щасливо, та гляди за правду не забувай!

Та й пішли собі вже вдвох: дід-батько та найменший син.

Ідуть, коли бачать – хатка вбога стоїть, і дівчина виходить з хати гарна дуже, як зірочка ясна, а вбога така, що лата на латі.

Та найменший брат і каже:

– Коли б мені з цією дівчиною одружитись, то робили б ми, і хліб у нас був би, не забували б ми і про вбогих людей: і самі їли, і людей наділяли б.

То дід-батько й каже:

– Добре, синку, так і буде. Гляди ж тільки правди не забувай! Оженив і цього сина та й пішов собі по світах.

А три брати живуть. Старший брат так забагатів, що вже будинки собі помуровував, червінці складає та тільки про те й думає, як би йому тих червінців найбільше постягати. А щоб убогому чоловікові допомогти, то того й не нагадує – дуже скупий був. Підстарший

брат теж забагатів. Стали за нього наймити робити, а сам він тільки лежить, їсть, п'є та порядок дає. Найменший так собі живе: коли що дома є, то з людьми поділитися.

Ото пішов дід-батько по світах. А тоді вертається подивитися, як-то його сини живуть та чи з правдою не розминаються. Приходить до найстаршого старцем убогим. Той ходить по двору. Він кланяється, каже:

— Якби ваша ласка подати мені милостині!

А той каже:

— Гей, не який старий! Схочеш, то заробиш,— я сам недавно на ноги зіп'явся.

А в нього добра, аж страх: будинки муровані, стоги, стодоли, товару повні обори, гроші...

Пішов той дід. Відійшов так, може, з версту, став, оглянувся назад на ту господу та на те добро — і все добро запалало.

Пішов він тоді до підстаршого брата. Приходить, а в того і млинок, і ставок, і хазяйствечко гарне. І сам він у млині сидить. От дід уклонився низенько та й каже:

— Дай, чоловіче добрий, хоч трохи борошна: я вбогий чоловік, не маю чого з'їсти.

— Шкода, — каже, — я ще й собі не намолол. Багато вас тут таких валандається!

Пішов дід. Відійшов трохи, оглянувся — так і охопило той млин полум'ям.

Приходить дід до третього брата. А той живе вбого, хатка невелика, тільки чистенька. Прийшов та такий уже зробився обшарпаний, обідраний.

— Дайте,— каже,— хоч шматочок хліба!

То той чоловік:

— Ідїть, — каже, — дідусю, в хату, — там вас нагодують і з собою дадуть.

Приходить він у хату. Жінка як глянула на нього, що він такий обідраний, пожаліла його, пішла в комору, внесла штани, сорочку внесла, дала йому. Надів він. Так як надівав, вона глянула, аж у нього на грудях рана!..

Посадили вони його за стіл, нагодували, напоїли...

А тоді чоловік і питається:

– Скажіть мені, дідусю, з чого це у вас рана на грудях?
– А це, – каже, – така в мене рана, що від неї мені скоро смерть буде. Тільки мені день і залишився жити.

– Оце лихо! – каже жінка. – І нема на неї ніяких ліків?
– Є, – каже дід, – та тільки ніхто тих ліків не дасть, хоч кожен може.

Тоді чоловік і каже:

– А чому ж не дати? Аби міг! Кажіть, які.
– Та такі, – каже дід, – як хазяїн сам візьме та підпалить свою хату, та все його добро згорить, треба взяти того попелу та затоптати мені рану, то тоді загоїться. Та хіба ж є такий чоловік на світі, щоб те зробив?

Замислився найменший брат. Довго думав, а тоді й каже до жінки:

– А ти як, жінко, думаєш?
– Та так, – каже жінка, – що ми хату вдруге наживемо, а добрий чоловік як умре, то вже йому другого життя не буде.

– Ну, коли так, – каже чоловік, – то винось дітей з хати!

Повиносили вони дітей, самі повиходили. Глянув чоловік на хату – жалко йому стало свого добра! А чоловіка ще жалкіше. Взяв та й підпалив. Тут ураз хата полум'ям і взялася – де й ділася.

А замість неї постала інша хата, така гарна та пишна.

А дід стоїть та тільки всміхається.

– Бачу, – каже, – сину, що з вас трьох тільки ти й не розминувся з правдою. Живи ж щасливо!

Тут відразу пізнав чоловік свого названого батька. Кинувся до нього, аж його вже й нема.

24. 義父

三人の兄弟が両親のないみなしごになりました。土地も小屋もありません。それで みんな 仕事先を探しに旅に出ました。しばらくすると、随分 年取った 白いあごひげを生やした爺に会いました。

「子供たちよ、どこへ 行きますか」

「雇ってもらいたいんですが・・・」

「家族がありませんか」

「ありません。いい人に雇ってもらえば、おれたちは その人

のために良心的に働き、心からいいつけに従い、実の父と見なします」

すると、爺は、「結構です。そんなら、わたしの息子になれ。わたしは君たちの父親になりましょう。わたしの忠告に従うなら、君たちを一人前にして 道徳を守り生きていく術を教えてください」といいました。

承知してくれて、兄弟は爺といっしょに先に行きました。暗い林の中と広い 野原を行きました。長く行った後で見ると、桜の園にきちんとした、草花で 囲まれた白い小屋がありました。小屋から花のように美しい娘が飛び出しました。

兄は、その娘を見ると、「あの娘を嫁にもらえばいいが。それに雄牛と雌牛が いればいいなあ」といいました。

「結構です。縁談を申し込みに行きましよう。あの娘と牛をもらい受けましよう。幸福に暮らしてくれ。けれども道徳のことを忘れないでくれ」と義父はいいました。

そして 縁談を申し込みに行きました。娘が申し込みを受け入れると、結婚式を 上げました。もう 兄は 主人になって、その小屋に住みはじめました。

それから 三人でしばらく行った後で見ると、ふたたび きちんとした小屋があり、その傍に水車と池が ありました。勤勉できれいな娘が小屋の近くで なにかをしていました。「あの娘を嫁に迎えればいいが。それに 水車と池がわたしのものであればいいなあ。水車を回して、生計を立てるでしょう」と二番目の息子は いいました。

「結構です。そうしましよう」と義父はいいました。

すかさず あの小屋に入って、一番目の弟は 娘に求婚して 婿入りしました。結婚式を上げてから、義父は、「さあ、息子よ、これから幸福に暮らしてくれ。けれども 道徳のことを忘れないでくれ」といいました。

そして 義父と三番目の息子は先に行きました。しばらく行った後で見ると、みすばらしい小屋がありました。あの小屋の外にいる娘は 暁の明星のように美しいけれども、ぼろを纏っていました。

それでも三番目の息子は、「あの娘を嫁にもらえば、いっしょに働いて暮らしていきます。それに貧乏な人々を忘れないで、パンの最後の残り分を分けてやります」といいました。

そして 義父は、「結構です。息子よ、そうしましよう。ただ 道徳のことを忘れないでくれ」と いいました。

義父は、三番目の息子も 結婚させて、足の向く方へ 行きました。

三人の兄弟はそれぞれ 暮らすようになりました。兄は屋敷を築くことの出来るほど富み栄えたが、いくら金を貯めても、どういうふうに いっそうの金を儲けるのか 考えてばかりいました。金持ちになったが、貧乏な 人に手を貸すなんてことはありません。吝ちん坊でしたから。二番目の息子も物持ちになりました。召使いは主人の 代わりに働いていたが、自分自身は 寝床に横たわっていたり、おいしい食べ物を食べたり、葡萄酒を飲んだり、いいつけたりしてばかりいました。もっとも年下の息子の暮らしはよくもなければ、わるくもありません。どんなものをもっても、人に分けてやりました。

そのうちに、 義父が 戻っていきました。三人の息子がどのように暮らしているのか、道徳を破っていないか 確かめようと思っていました。乞食のぼろを着て、長男のところに来て見ると、息子は 庭を歩きまわっていました。頭を低く下げてお辞儀をして、義父は、「恐れ入りますが、施しをしてくださいませんか」とたのみました。

「ええっ、それほど年取っていないよ。欲しがらるなら、働いて稼げばいい。おれも ついこの間 一本立ちになったんだ」と長男はこたえました。れんがの家やつみわらや 干し草の山や家畜や金などという 富みがあつたのに、爺の頼みを断りました。

爺は先に行きました。そこから 一キロぐらい 離れて振り返って見ると、長男のすべての富みは燃えだしました。

それから、爺は 二番目の息子のところへ 行きました。来て見ると、息子は見事な 水車と池と所帯を構えていました。息子自身は水車の中にいました。頭を下げてお辞儀をして、爺は、「いい人よ、粉を少しでもください。わたしは貧乏で、食べるものもありません」といいました。

「残念だが、まだ自分のためにさえ 小麦を粉にしなかったんだ。お前のようなやつは たくさんここで ぶらついているんだ」

爺は 行きました。少し離れて振り返って見ると、その水車は ぽつと燃え上がりました。

爺が三番目の息子のところに来て見ると、息子の小屋は小さいけれどもきれいでした。酷いぼろをまとして、爺は、「パンの切れでもください」とたのみました。

「お爺さん、小屋に入ってください。なにか召し上がりますし、わたしたちは 旅立ちの前に食べ物を いくらか差し 上げます」とその息子は いいました。

爺は 小屋に入りました。息子の妻は、 爺がぼろを着ているのを見て、気の毒に思って 物置からズボンとシャツをもって

きてあげました。シャツを着せて見ると、爺の胸に傷がありました。

爺をテーブルの前に腰かけさせて、お茶を飲ませて食事を与えました。それから「お爺さん、どうして 胸に傷がありますか」と息子は ききました。

「この傷はわたしの命取りになるでしょう。あと一日しか 生きられません」と 爺はこたえました。

「あっ、それは大変です。その傷に 効く薬はありませんか」と妻はたずねました。

「ありますけれども、だれもそんな薬をくれません。だれでも出来る癖に」と 爺はこたえました。

「どうして 出来ないのですか。わたしが出来れば、差し上げます。どんな薬ですか 言ってください」と息子は いいました。

「こんな薬なのです。火をつけて 小屋を焼きしまつて灰でわたしの傷を塗らなければなりません。そうすれば、傷は 治ります。けれども そうやれる人は世にいません」と爺は こたえました。

息子は 考え込みました。長く考えていたが、とうとう 妻に、「どう思っていますか」とききました。

「わたしたちは 小屋をまた 造り直すことはできますが、いい人は 死ねば、甦りません」と妻はこたえました。

「そんなら、小屋から子供たちを表に出してくれ」と息子は いいました。

息子は、子供たちを家から外に出して見ると、自分の財産をなくすのは 惜しかったが、その爺はもっと可哀想 でした。小屋に火をつけたと思うと、小屋は ぽつと燃えあがって灰になりました。その代わりにきれいで花やかな 別の小屋が現れてきました。

「息子よ、今は 君だけが道徳を破らなかったことを見ています。幸福に 暮らしてくれ」と爺は微笑みながらいいました。

三番目の息子は、その場で 義父なのが分かって、爺の方へ 駆け出したが、その姿はかき消すように見えなくなりました。

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреев Н.П. Указатель сказочных сюжетов по системе Аарне. – Л., 1929.

2. Бараг Л.Г. Этническое и межэтническое в сказочном эпосе восточнославянских народов. – В книге: Проблемы фольклора. – М., 1975. – С. 212-219. – С. 212.

3. Гнатюк В.М. Вибрані статті про народну творчість. – К.: Наук. думка, 1966. – 247 с. – С. 205-206.

4. Голосовкер Я. Э. Логика мифа. – М., 1987 – С.18.

5. Грушевський М. Історія української літератури: У 6 т., 9 кн. / Упор.: В.В.Яременко; приміт. Л.Ф.Дунаєвської. – К.: Либідь, 1993. – Т.1. –391с. – С. 345.

6. Дунаєвська Л.Ф. Золота криниця // Семиліточка. – К.: Веселка, 1990. – 320 с. – С. 14.

7. Дунаєвська Л.Ф. Передмова // Українські народні казки. – К., МП «Фотовідеосервіс», 1992. – 96с. – С. 5.

8. Дунаєвська Л.Ф. Українська народна казка. – Київ.: Вища школа, 1987. – 127с. – С. 11.

9. Дунаєвська Л.Ф. Українська народна проза (легенда, казка): еволюція епічних традицій. – К.,1997 – 435 с. – С. 98.

10. Жирмунский В. Народный героический эпос/ Сравнительно-исторические очерки. – Государственное издательство художественной литературы. – Москва-Ленинград, 1962. – С. 13-14.

11. Кокаре Э.Я. Критерии интернационального и национального характера паремий. – В книге: Типология и взаимосвязи фольклора народов СССР: поэтика и стилистика.– Изд-во «Наука», Москва, 1980. – с. 343. – С. 177.

12. Кокаре Э.Я. Критерии интернационального и национального характера паремий. – В книге: Типология и взаимосвязи фольклора народов СССР: поэтика и стилистика.– Изд-во «Наука», Москва, 1980. – 343 с. – С. 185.

13. Кокаре Э.Я. Критерии интернационального и национального характера паремий. – В книге: Типология и взаимосвязи

фольклора народов СССР: поэтика и стилистика.– Изд-во «Наука», Москва, 1980. – 343 с. – С. 188.

14. Лантух Н.А. Дом как сакральный центр и сакральная граница в русской национальной картине мира // Культура народов Причерноморья. – 2000. – №13. – С. 129-135.

15. Мифы народов Востока и Средней Азии / Т.В. Муравьева, О.М. Куницкая – М.: Вече, 2007. – С. 89.

16. Наумовська О. Японські та українські чарівні казки: образна парадигма у компаративному аспекті. // Література. Фольклор. Проблеми поетики: 36. наук. праць. – Вип.36. – К., 2012. – С. 198.

17. Сікорська І.М. Сирітка як концентр жіночих образів народної казки // Література. Фольклор. Проблеми поетики: 36. наук. праць. – Вип.32. – К., 2009. – С. 385.

18. Сравнительный указатель сюжетов. Восточнославянская сказка. Сост.: Л.Г.Бараг, И.П.Березовский, К.П.Кабашников, Н.В.Новиков. – Л.: «Наука», Ленинградское отделение, 1979.

19. Топоров В. Рыба // Мифы народов мира. – М., 1982. – С. 391-393.

20. Юнг Карл Густав. Архетип и символ. – М., 1991. – С. 25-26.

21. 小松和彦『神々の精神史』講談社学術文庫、東京、379頁、1997年。

22. 関敬吾『日本民話集成』全6巻、角川書店、東京、1950～1958年。

23. 関敬吾『日本昔話大成』全12巻、角川書店、東京、1978～1980年。

24. 野村純『昔話伝承の研究』（上・下巻）清文堂出版、大阪、上巻、354頁、2010年。下巻、359頁、2010年。

25. 福田晃『昔話の伝播』弘文堂、東京、218頁、1976。

26. 柳田國男『日本民俗学入門』（柳田國男、関敬吾共著）名著出版、東京、427頁、1947。

27. http://www.e-reading.me/chapter.php/1006554/100/Lanovik_-_Ukrainska_usna_narodna_tvorchist.html

Навчальне видання

Оксана Василівна АСАДЧИХ

Іван Петрович ДЗЮБ

Хіроші КАТАОКА

УКРАЇНСЬКИЙ КАЗКОВИЙ ЕПОС ЯПОНСЬКОЮ МОВОЮ

Навчальний посібник

Художня обкладинка – Катерина Ананко
Макет і комп'ютерна верстка – Катерина Ананко

Підписано до друку 24.10.2014 р.
Формат 60 x 84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура «TimesNewRoman».
Обл.-вид. арк. 5,9. Ум.-друк. арк. 11,62.
Наклад 300 прим. Зам. №1394.

Видавничий дім Дмитра Бураго
Свідectтво про внесення до Державного реєстру
ДК № 2212 від 13.06.2005 р.
тел.: (044) 227-3828, 227-3848;
e-mail: info@burago.com.ua, www.burago.com.ua
Адреса для листування: 04080, м. Київ-80, а/с 41

